

Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec

- **Trampusch, Sebastjan. TAK - izobrazba za prihodnost : Dan odprtih vrat na Dvojezični zvezni trgovski akademiji (TAK) / Sebastjan Trampusch.- Celovec.** Na Dnevu odprtih vrat so na Dvojezični zvezni trgovski akademiji predstavili široko ponudbo izobraževalne ustanove. Kar dve novosti prinaša prihodnje šolsko leto: četrto izobraževalno težišče in dodatno izbiro za drugi tuji jezik.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 4 (26. jan. 2018), str. 2**
- **Wakounig, Franc. "Zelo lipo je bilo" : 71. Hrvatski bal na Dunaju / Franc Wakounig.- Dunaj.** V stavku "Zelo lipo je bilo" v pristni gradiščanski hrvaščini je strnjen čar letošnjega 71. Hrvatskega bala na Dunaju, ki je bil izrecno namenjen prijateljstvu s koroškimi Slovenci, obenem pa je pod streho glasbe in družabnosti združil Hrvate od Molisa v Italiji do Gradišanske, od Dalmacije do Dunaja.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 4 (26. jan. 2018), str. 4-5**
- **Skubic, Zoran. Zmaga (tudi) slovenske manjšine v Luksemburgu / Zoran Skubic.-** Članek je bil prvotno objavljen v reviji Pravna praksa - časopis za pravna vprašanja, letnik 2018, št. 3-4, 25.1.2018, str. 38-39.- Zaščita pravic narodnih manjšin je bila na evropskem pogorišču, ki ga je za seboj pustila prva svetovna vojna, pod pokroviteljstvom takratnega predsednika ZDA Woodrowa Wilsona eno temeljnih poslanstev v letu 1919 novoustanovljenega Društva narodov. A ta politika je bila precej diskriminatorna, saj je zaveze glede zaščite narodnostnih manjšin primarno naložila novonastalim državam, ki so se oblikovale ali razširile na donedavnih ozemljih imperialne Nemčije, Avstro-Ogrske in nekdanjega Turškega imperija. Ta politika je imela občasno prav pošasten obraz, saj je bila leta 1923 pod njenim okriljem in pod patronatom tedanjega visokega komisarja za begunce Društva narodov Fridtjofa Nansena, sicer tudi prejemnika Nobelove nagrade za mir, po zaključku vojne med Grčijo in Turčijo (1919-1922) med tema dvema državama izvršena t. i. "prostovoljna" izmenjava prebivalstva. Tako je bilo z blagoslovom Društva narodov na podlagi t. i. Lausanskega sporazuma s turških ozemelj v Grčijo preseljenih okoli 1,5 milijona pravoslavnih kristjanov, v Turčijo pa iz Grčije okoli 500.000 muslimanov. Vzpon avtoritarnih režimov v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja je s pravicami manjšin nato bolj kot ne nasilno pometel. A vseeno, državne ureditve se spreminjajo, manjšine ostajajo. In tega dejstva se mora zavedati tudi Unija. S tem namenom je več manjšinskih organizacij, tudi naših zamejcev iz avstrijske Koroške, leta 2013 Evropski komisiji predložilo vlogo za evropsko državljansko pobudo, ki bi ob zadostni podpori (milijon podpisov državljanov EU) omogočila višjo kakovost zaščite pravic manjšin v Uniji.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 4 (26. jan. 2018), str. 6**
- **Kukovica, Franc. "Politična igra" s krajevnim napisom... / Franc Kukovica.-** Žitara vas. Dogaja se v občini Žitara vas / Sittersdorf, Koroška v Avstriji. Odgovorni vodja igre je župan in deželnozborski poslanec SPÖ Jakob Strauß. Vas Sele ni imela krajevne table. 2012 se porodi želja po dvojezični tabli Sielach / Sele. Predloga na občinski svet za postavitve table leta 2015 župan ni dal, kot to predpisuje zakon, v obravnavo odboru ali na dnevni red občinske seje. Predlog se nikoli ni obravnaval. Župan je ukrepal sam in zapovedal postavitve štirih tabel "Sielach". 15. decembra 2017 je pri občinski seji pod frakcijsko prisilo vsa SPÖ glasovala proti postavitvi dvojezične table za vas Sele / Sietlach in s tem proti dokazljivi večinski želji vaščank in vaščanov.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 4 (26. jan. 2018), str. 7**
- **Trampusch, Sebastjan. Dokazali so sposobnosti branja in pisanja : tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje / Sebastjan Trampusch.- Celovec.** V sredo, 24. januarja 2018 je na Slovenski gimnaziji prvič v zgodovini potekalo območno tekmovanje za Cankarjevo priznanje. Med 67 tekmovalci iz šol slovenske regije Koroška so bili tudi trije dijaki Slovenske gimnazije.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec.- Št. 4 (26. jan. 2018), str. 8**
- **Z novim zagonom v povezovanje : Združenje absolventov SG.- Celovec.** Združenje absolventk in absolventov Slovenske gimnazije je zastavilo nove smernice. Po ustanovitvi pred dobrima dvema desetletjema je Združenje absolventov gimnazije za Slovence podelilo nekaj štipendij, a kaj kmalu je njegova dejavnost spet zamrla. Ob lanski 60- letnici Slovenske gimnazije pa so se spet oglasili prvi znaki življenja, združenje se je v jubilejnem letu pobratilo s "svojo" izobraževalno ustanovo, na občnem zboru v ponedeljek, 22. januarja 2018 pa zastavilo smernice za več aktivnosti v prihodnje in ponudilo novo ime v skladu z enakopravnostjo med spoloma - Združenje absolventk in absolventov gimnazije za Slovence (ZAAGS). Hkrati je bil soglasno potrjen odbor s predsednikom Zdravkom Inzkom.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 4 (26. jan. 2018), str. 8**
- **Wakounig, Bojan. Še Škrat je bil Lenčki Kupper dan od zgoraj : 39. Tischlerjeva nagrada / Bojan Wakounig.- Celovec.** Polna dvorana v celovski Mohorjevi je v ponedeljek, 22. januarja 2018 potrdila, da je bila letošnja Tischlerjeva nagrada upravičeno podeljena Lenčki Kupper, pesnici, skladateljici in avtorici.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 4 (26. jan. 2018), str. 9**

- **Polka in kmečke dobrote : Kmečki ples SJK.**- Pliberk. 600 kmetov in kmetov se je zavrtilo na letošnjem 28. tradicionalnem Kmečkem plesu, ki ga organizira Skupnost južnokoroških kmetov v Kulturnem domu v Pliberku.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec.** - Št. 4 (26. jan. 2018), str. 13
- **Buchwald, Sabina. Ali je kaj pošte zame? Vojna pisma Franca Buchwalda med letoma 1938 in 1945 : Sabine Buchwald, avtorica in raziskovalka / Sabine Buchwald ; [pogovarjal se je] Bojan Wakounig.**- Celovec. Pisma so bila med drugo svetovno vojno edini stik vojakov, mobiliziranih v nemški vermaht, s svojimi domačimi. Franc Buchwald iz Nonče vasi si je živahno dopisoval s svojimi domačimi, zlasti z ženo Alojzijo in sestro Margareto. Njegova vnukinja Sabone Buchwald je ohranjenih 83 pisem analizirala, s svojim znanstvenim delom uspešno zagovarjala doktorat in izsledke izdala v knjigi Ali je kaj pošte zame? Knjiga. Sabine Buchwald: Ali je kaj pošte zame? Vojna pošta 1938 - 1945. Mohorjeva založba, Celovec.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec.** - Št. 4 (26. jan. 2018), str. 14-15
- **Wakounig, Bojan. Ljudstvu vrnjeni zaklad pesmi na Radišah : zbirka Tiha zemlja / Bojan Wakounig.**- Radiše - Celovec. Nužej Tolmajer je izdal zbirko pesemskega izročila iz Radiš in iz okolice.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec.** - Št. 4 (26. jan. 2018), str. 16
- **Januš Finkova nagrada : literarna nagrada mesta Celovec.**- Celovec. Pesnik in slikar Gustav Januš bo prejel tretjo nagrado Humberta Finka. Nagrada je namenjena avtorjem, ki živijo na Koroškem in pišejo ali v nemščini ali v slovenščini. Nagrado bodo Gustavu Janušu slovesno podelili 27. maja 2018 v Literarnem muzeju Roberta Musila v Celovcu.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec.** - Št. 4 (26. jan. 2018), str. 17

Primorski dnevnik, Trst

- Ivan Lukan. Škandal zaradi pesmarice, ki povečuje holokavst: Avstrija – politična afera pred nedeljskimi deželnimi volitvami v Nižji Avstriji. Primorski dnevnik, 26. Jan. 2018, št. 21, str. 3
- (mm) Rasni zakoni ostajajo neizbrisani madež: Italija – ob dnevu spomina Mattarella odločno obsodil fašizem in novodobni rasizem. Primorski dnevnik, 26. Jan. 2018, št. 21, str. 2
- (mch) Spominska baklada »za resnico in pravico«. Trst – ob drugi obletnici tragične izginitev Giulia Regenija. Primorski dnevnik, 26. Jan. 2018, št. 21, str. 4
- (sas) Zakaj ne bi verjeli v čudeže?: intervju – režiser Kornél Mundruczó. Primorski dnevnik, 26. Jan. 2018, št. 21, str. 7
- (mm) Nosilec za senat Tommaso Cerno, za njim slovenska kandidatka?: volitve – novosti v sestavi list Demokratske stranke, kjer pa so še vse igre odprte. Po neuradnih virih Tatjana Rojc v prednosti za mesto na listi, ki pa še ne zagotavlja mesto izvolitve. Primorski dnevnik, 27. Jan. 2018, št. 22, str. 2
- (mm) Cerno in Illy v tekmi za izvolitev v senat: volitve – DS po mučni selekciji kandidatov. Tatjana Rojc na drugem mestu na listi za senat. Primorski dnevnik, 28. Jan. 2018, št. 23, str. 2
- Darko Bradassi. »Napočil je čas, da stopimo skupaj in da nastopimo složno«: pogovor – slovenska kandidatka na listi DS Tatjana Rojc. Primorski dnevnik, 28. Jan. 2018, št. 23, str. 2
- V Rižarni glavna tržaška slovesnost ob dnevu spomina. Primorski dnevnik, 28. Jan. 2018, št. 23, str. 4
- Vesna pahor. Obmejni komunizmi (1945-1955): Trst – revija Qualestoria o komunističnih strankah v prostoru Alpe Jadran. Primorski dnevnik, 28. Jan. 2018, št. 23, str. 5
- Jeziki se v medsebojnih stikih prilagajajo okolju in drugim jezikom, s katerimi sobivajo: Slovenski raziskovalni inštitut organiziral zanimiv posvet o jezikih. Primorski dnevnik, 28. Jan. 2018, št. 23, str. 10
- Christian Voss: Makedonci in Pomaki v Grčiji žrtve grškega in tudi turškega nacionalizma. Primorski dnevnik, št. 23 (28. jan. 2018), str. 10
- V boj za sedem senatnih in trinajst poslanskih mest: FJK – sinoči zapadel rok za vložitev kandidatur za parlament. Primorski dnevnik, št. 24 (30. jan. 2018), str. 3
- Aleksija Ambrosi. Na novi kašipotni tabli ni sledu o slovenščini : Doberdob - uprava pisala Deželi FJK in družbi FVG Strade, ki je prevzela pokrajinske ceste. Primorski dnevnik, št. 24 (30. jan. 2018), str. 11
- Sandor Tence. V tekmi za parlament tudi šest slovenskih kandidatov : Dežela - v petek žreb simbolov na glasovnicah. Primorski dnevnik, št. 25 (31. jan. 2018), str. 3

Primorske novice

- Andraž Gombač. »Boga sem pustil v Auschwitzu«: Oleg Mandić, zadnji taboriščnik, ki je odkorakal iz Auschwitza. Primorske novice, št. 21, 26. jan. 2018, str. 12-14
- Katja Gleščič. Kdo je bil Sergej Mašera in zakaj je vrgel Zagreb v zrak: Knjiga o Sergeju Mašeri Gorelo je morje: da ne bomo več vedeli o usodi fašistične ladje Rex kot o usodi rušilca Zagreb. Primorske novice, št. 21, 26. jan. 2018, str. 15
- Aldo Rupel. Bila so leta, ko je tržaški igralec v sezoni upodobil devet vlog.: Bogomila Kravos je knjigo Aplavz tržaškemu gledališkemu ansamblu iz let 1945-1965 predstavila še v Gorici. Primorske novice, št. 22, 27. jan. 2018, str. 8
- Maksimilijana Ipavec. Risbe, ki ne potrebujejo razlage: v tržaškem muzeju Revoltella so včeraj odprli razstavo taboriščnih risb Zorana Mušiča. Primorske novice, št. 22, 27. jan. 2018, str. 9

Delo, Ljubljana

- Izvolitev Slovence odvisna od usode levice. Jure Kosec. Delo, 26.01.2018, str. 4

Italijanske volitve. Izvolitev slovenskega kandidata v rimski parlament ne bo enostavna glede na volilne obete demokratov

Ljubljana – Italijanska Demokratska stranka (DS) bo danes potrdila kandidatne liste za prihajajoče parlamentarne volitve v Italiji. Za uvrstitev na strankino listo v Furlaniji - Julijski krajini se potegujejo tudi tri slovenska imena.

V Italiji bodo 4. marca parlamentarne volitve, na katerih bodo volivci izbirali predstavnike v obeh domovih italijanskega parlamenta. Slovenska manjšina v Italiji nima zagotovljenega poslanskega sedeža, kot ga ima v slovenskem parlamentu italijanska. Vključitev Slovenca v parlament bo zato povsem odvisna od volje volivcev oziroma rezultata, ki ga bo na voliščih dosegla levsosredinska Demokratska stranka (DS).

Prvo merilo: spol

Za uvrstitev na njeno listo se potegujejo trije Slovenci: poslovnež in direktor podjetja AquafilSLO, nekdanj imenovanega Julon, Edi Kraus, predsednica nadzornega odbora Zadrufne kraške banke Martina Malalan in literarna teoretičarka Tatjana Rojc. Vsi so vplivni člani slovenske narodne skupnosti v Italiji in vsi brez strankarskih izkaznic. Slovenska komponenta DS jih je med naborom imen identificirala kot najboljše mogoče kandidate za vstop v rimski parlament. »Upoštevali smo, da bi za takega kandidata lahko glasovala celotna manjšina,« nam je povedala Tamara Blažina, dolgoletna senatorka in poslanka v Rimu, ki je konec lanskega leta napovedala svoj umik iz italijanske politike, pred kratkim pa sodelovala pri izbiri svojega morebitnega naslednika.

Na listo DS se bo uvrstil le eden od treh slovenskih kandidatov. Blažina pravi, da nima informacij o tem, kdo bi to lahko bil. Odločitev bo znana danes, pri izbiri kandidata pa se lahko zgodi, da bo odločilen spol. Italijanski volilni zakon namreč predvideva kvote, po katerih se morajo na strankarskih listah izmenično pojavljati moški in ženske.

»To bo prvo merilo,« je pojasnila Blažina. Če bo mesto pripadlo moškemu kandidatu, pri izbiri ne bo problema. Če bo to ženska, bodo predstavniki stranke, ki so imeli razgovore z obema kandidatama, izbrali tisto, ki bo najbolj sodila v celotno ekipo DS na območju Furlanije - Julijske krajine.

Umeščenost v skupni prostor

Vsi trije kandidati med vzroki za svojo kandidaturo poudarjajo predvsem željo po gradnji mostov med Slovenijo in Italijo. Edi Kraus svoje eventualno poslanstvo v italijanskem parlamentu vidi kot pomoč in skrb za našo manjšino v Italiji, istočasno pa kot priložnost za potrditev vseh teh čezmejnih odnosov, predvsem na gospodarskem in tudi na drugih področjih, ki karakterizirajo širši čezmejni prostor. Tatjana Rojc meni, da je treba najti novo zavest o tem, kaj obe državi združuje, »predvsem pa o potrebi, da gradimo mostove med Slovenijo in Italijo, da utrdimo zavest o naši umeščenosti v srednjeevropski in evropski prostor, ki zagotavlja širše zaledje za skupni razvoj«.

In vloga poslanca? »Ta je povezovalni element med dvema državama,« je povedala Martina Malalan. »Če pomislimo, da je bil od povojnega časa vedno prisoten predstavnik manjšine v rimskem parlamentu in da je to tudi demokratično pravilno, je to element, ki predstavlja vse nas in tudi pozornost do manjšine ter vseh problematik, ki jih manjšina ima.«

Slovenski predstavniki v Rimu so se po besedah Tamare Blažina vedno dojemali kot predstavniki »nekega pluralnega prostora, bili so zelo proaktivni glede čezmejnega sodelovanja, bilateralnih odnosov«.

Izvolitev ne bo lahka

Slovenska komponenta DS je menda storila vse, kar je bilo v njeni moči, da bi slovenskega kandidata uvrstili na čim bolj izvoljivo mesto. Njeni člani so se med drugim srečali z državnim tajnikom DS, nekdanjim italijanskim premierom Matteom Renziem. Na različnih ravneh stranke so jim zagotovili, da bo problem slovenskega predstavnika v parlamentu rešen v sklopu kandidatnih list.

Izvolitev Slovenca kljub temu ne bo enostavna, je pojasnila Tamara Blažina, »predvsem ker kazalniki za demokratsko stranko niso najboljše. Ta bo, vsaj sodeč po volilnih napovedih, verjetno za polovico zmanjšala svoje predstavnitvo.

»Upamo, da bomo naleteli na pozitiven razplet. Potem bo vse odvisno od rezultatov, boljše ko bodo, več možnosti imamo.« Blažina, ki je bila v italijanski parlament kot senatorica prvič izvoljena leta 2008, je opozorila, da problem z zagotavljanjem slovenskega predstavnika v italijanskem parlamentu še ni nov. »Ko sem kandidirala leta 2013, ni bilo nič drugače.« Če Demokratska stranka takrat ne bi prejela tako imenovane večinske nagrade kot dodatno število mandatov, Blažina ne bi bila izvoljena. Podobno je bilo leta 2006, ko je bil kandidat Miloš Budin, zdaj že nekdanji poslanec in senator. »Namenili so mu mesto, ki ni bilo izvoljivo. Nato se mu je umaknil nekdo drug in mu naredil prostor.«

Manjšina je tako po vseh teh letih še vedno odvisna od rezultata, ki ga na volitvah osvojijo stranke na levici. Lani spremenjeni volilni zakon na tem področju ni prinesel izboljšanja. »Ker drugih rešitev v sklopu volilnega zakona ni bilo, smo podvrženi [strankarskim] dinamikam,« je še povedala Blažinova.

• Dvojezičnih osebnih izkaznic za Slovence še ni. Blaž Močnik. Delo, 26.01.2018, str. 4

Čedad – Občina Čedad, ki spada med lokalne skupnosti z zaščitnim zakonom za slovensko manjšino, je prva uvedla nove osebne izkaznice v elektronski obliki, vendar ne tudi z možnostjo dvojezičnosti, kot je bilo predvideno. Protest tamkajšnjih Slovencev je dosegel ministra za notranje zadeve Marca Minnitiya.

Na novo izigravanje zakonodaje italijanskih oblasti je opozoril predsednik Sveta slovenskih organizacij Walter Bandelj ter italijansko, slovensko in evropsko oblast zaprosil, naj zagotovijo dvojezične osebne izkaznice, kot predvideva zakonodaja. Bandelj ugotavlja, da čedajski uradi še niso usposobljeni za izdajo izkaznic, čeprav je takšne dokumente v italijanskem in slovenskem jeziku občina Gorica poskusno začela izdajati že leta 2007. »Smešno, kaj si oblast dovoli. Vse testne digitalne izkaznice so do zdaj delovale brez težav, zato v Čedadu nimajo razloga, da jih ne bi mogli uvesti,« je prepričan Bandelj. Pismo je naslovil na vladno komisarko in tržaško prefektinjo Annapaolo Porzio, videmskega prefekta Vittoria Zappalorta, predsednico Dežele FJK Deboro Serracchiani, predsednico paritetnega odbora Ksenijo Dobrilo in na župana Čedada Stefana Ballocha. V vednost sta ga prejela tudi slovenski veleposlanik v Rimu Bogdan Benko in predsednica posvetovalnega odbora za okvirno konvencijo za varstvo narodnih manjšin pri Svetu Evrope Petra Roter.

Videmska prefektura mu je odgovorila, da se je s problemom takoj seznanil italijanski notranji minister, vendar ni jasno, kako hitro se bo Italija odzvala na težavo. Predsednik SSO pričakuje, da do februarja, ko naj bi občina Števerjan prav tako

uvedla sistem. »Če ne bo deloval, ga naše občine ne bodo aktivirale,« je napovedal. Opozorilu oblastem se je pridružil še deželni svetnik Slovenske skupnosti Igor Gabrovec s svetniškim vprašanjem, v katerem je izpostavil primer občine Devin-Nabrežina, ki izdaja dvojezične osebne dokumente od leta 2001, ko je bil uveden zaščitni zakon. Gabrovec je poudaril, da slovenska narodna skupnost v Italiji upravičeno pričakuje, da bodo novi dokumenti razpoložljivi tudi v slovenskem jeziku. »Dokler ne bo zagotovil, da so nove izkaznice v pravilni dvojezični obliki, naj jih občinske uprave odklonijo in nadaljujejo izdajanje starih papirnih,« je poudaril Gabrovec.

- **Obtožba proti državi Sloveniji. Borut Šuklje, svetovalec za Jugovzhodno Evropo in Zahodni Balkan. Delo, 26.01.2018, str. 5**

Gostujoče pero

Obtožbe ali vsaj sumničenja in namigovanja se skoraj tako redno kot letni časi izmenjujejo in ponavljajo. Osumljeni je vedno določen vnaprej, zato se opisi njegove krivde razlikujejo le po trdoti orisa dejanja, ki naj bi bilo storjeno. In kot po pravilu se bolj ali manj prirejene zgodbe ponavljajo vsakič, ko se ali politično ali pravno aktualizira spor o državni meji. Tako je bilo tudi tokrat, ko je v sredo ugledni zagrebški tednik Globus objavil tekst prav tako ugledne zagrebške profesorice dr. Mirjane Kasapović o dolgi tradiciji slovenske protihrvaške politike.

Tokratna obtožba, da naj bi Slovenija dala mandat takratnemu predsedniku Srbije Slobodanu Miloševiću za začetek vojne na Hrvaškem, uničenje Vukovarja in napad na Dubrovnik, pa je, vsaj po svoji grobosti, popolna novost. Sporočilo obtožbe je samo deloma namenjeno hrvaški javnosti. Prav tako je samo deloma naslovljeno na slovensko javnost. V celoti pa je naslovljeno na zainteresirano mednarodno javnost in diplomacijo. Tisto, ki spremlja spor, ki ga vodi država Hrvaška z mednarodnim arbitražnim sodiščem v Haagu ter rzsodbo o določitvi tudi morske meje med Slovenijo in Hrvaško.

Vsebina spora je zelo preprosta. Hrvaška dokazuje, da zanjo ne morejo veljati vse tiste mednarodne obveze ali sodbe, ki ji ne ustrezajo ali bi povzročile druge posledice, in da prav zaradi tega ne more sprejeti sodbe haškega arbitražnega sodišča. Tudi zato ne, ker bi lahko postal princip arbitražnega reševanja odprtih mejnih vprašanj, ki jih ima na jadranskem morju z BiH ter s Črno goro in na reki Donavi s Srbijo, za Hrvaško vir novih težav in novih sporov, saj bi bile odločitve sodišča lahko drugačne od želja uradnega Zagreba. In prav tej javnosti, v Berlinu, Parizu in Bruslju, je včeraj objavljeni tekst v Globusu tudi namenjen. Sporoča jim, da je Hrvaška žrtev dolgotrajne slovenske zarote, ki se začne vsaj že z notranjim ministrom v stari Jugoslaviji, dr. Antonom Korošcem, nadaljuje z Milanom Kučanom in tudi sedanjim predsednikom vlade dr. Mirom Cerarjem. Da tudi zato ne morejo in smejo od nje zahtevati, da prizna odločitev arbitražnega sodišča, ki posega tudi v spomin na »smrt tisoče vojakov in civilistov, stotine razrušenih mest in vasi«, ki so bili, vsaj posredna, posledica takšne slovenske zarote.

Dokaz takšne trditve in obtožbe naj bi bil sestanek slovenskega in srbskega državnega vodstva 24. januarja 1991. Srečanja se dobro spomnim, takrat sem vodil slovensko nacionalno televizijo, urejal programe in imel seveda zelo dober pregled nad vsemi, zlasti političnimi dogodki. Pogovor sta vodila Kučan in Milošević, v slovenski delegaciji pa so bili še član predsedstva Dušan Plut, predsednik parlamenta France Bučar in podpredsednik vlade Jože Mencinger. Sestanek je imel dve ključni tezi. Prvo, da mora reševanje jugoslovanske krize izhajati iz pravice narodov do samoodločbe, ki je lahko omejena samo z enako pravico drugih narodov, da mora spoštovati različnost interesov ter ne sme biti v škodo drugih narodov. In da Slovenija v skladu s tem spoštuje interes srbskega naroda, da živi v eni državi. Druga teza je bila, da se morajo v skladu s sklepi helsinške konference in načelom o nenasilnem spreminjanju meja dogovarjati republike oziroma nove države. V Zagrebu je bil sestanek razumljen kot protihrvaški dogovor. Prav zato se je Kučan istega dne zvečer srečal z dr. Franjom Tuđmanom, mu obnovil potek beogradskega pogovora in predvsem pojasnil, da prav ista pravica samoodločbe in življenja v eni državi velja tudi za Hrvaško. Tuđman je bil po pogovoru zadovoljen. A ne povsem. In za takšno Tuđmanovo nelagodje ni bil kriv ne Kučan in še manj Slovenija. Krivec je bila vsebina beogradskega pogovora, ker je bila v nasprotju s Tuđmanovo politično filozofijo in državniško doktrino.

Na enem prvih pogovorov takrat še hrvaških in slovenskih opozicijskih strank leta 1990 na gradu Otočec Tuđman ni več govoril o avnojskih mejah bivših jugoslovanskih republik, temveč o naravnih in zgodovinskih mejah. In prav to ga je družilo z Miloševićevo politiko. Ni ju družilo samo obče prepričanje, da razpada Jugoslavije ni več mogoče preprečiti. To je bilo takrat že povsem jasno. Usodno ju je povezala misel, da morajo po razpadu države iz Jugoslavije iziti narodi kot taki, in ne republike. Tuđman je prav v razpadu Jugoslavije videl zgodovinsko priložnost za oblikovanje idealne in čiste – velike Hrvaške. Petindvajsetega februarja 1990 je izšel razglas Tuđmanove stranke, ki kot enega ključnih programskih ciljev postavlja oblikovanje novih naravnih in zgodovinskih hrvaških meja. Dosegel bi jih s tako imenovanim humanim preseljevanjem (nečistega) prebivalstva ter delitvijo BiH.

Drugi vzrok Tuđmanovega nezadovoljstva je bil datum. Istega 24. januarja 1991, ko se je Kučan sestal z Miloševićem, je Stipe Mesić prinesel v Beograd Tuđmanovo povabilo Miloševiću na zaupen sestanek o rešitvi iz jugoslovanske krize. Dva meseca pozneje sta v Karađorđevu med sprehodom po bivših Titovih loviščih iskala načine za uresničitev koncepta dveh velikih držav, velike Hrvaške in velike Srbije.

Tuđman je bil prepričan, da Jugoslovanska armada ne bo nikoli napadla Hrvaške. Imam osebna zagotovila generala Veljka Kadrijevića, je ponavljal. Zato je tudi 30. julija 1991 sklical vrhovni državni svet, pojasnil, da je ključ rešitve iz krize samo njegov dogovor z Miloševićem in delitev BiH, povedal, da je bila vojna v Sloveniji dogovorjena, odpovedal skupni obrambni sporazum Hrvaške in Slovenije ter zamenjal generala Špeglja, ki mu je upal ugovarjati, in zahteval, naj hrvaška vojska onemogoča premike jugoslovanske vojske proti Sloveniji. To je bila prva posledica sporazuma Miloševića in Tuđmana. Brez tega ne moremo razumeti ne poznejšega padca mesta Vukovarja, ko hrvaški branilci enostavno niso več smeli dobiti orožja in novega streliva, ne razlogov kasnejšega premika bojišča v Bosno.

Tuđman je bil v času najhujših spopadov pripravljen prodajati srbski vojski nadomestne dele za tanke in oklopna vozila samo, če dobi zagotovilo, da je Prevlaka na morski meji s Črno goro Hrvaška. Danes je za odpoved mednarodne rzsodbe o morski meji z Slovenijo očitno prav tako dovoljeno prav vse. Tudi obtožba o stoletni protihrvaški zaroti.

- **Vse bolj sam(i)? Mimi Podkrižnik o Kataloniji. Delo, 26.01.2018, str. 5**

Mogoče bo Carlesa Puigdemonta bolj junaško presojala evropska zgodovina, a zdaj je po evropsko videti, da se je katalonska osamosvojitvena prekucija sprevrgla v polomijo – pa naj odstavljeni voditelj še tako vztraja iz Bruslja, da bo tudi v prihodnje na daljavo vodil regijo, če ne samostojne republike. Medtem neredki Katalonci, ki so konec oktobra, ob enostranski razglasitvi neodvisnosti, odpirali penino, katalonsko cavo, kajpada, resignirajo nad statičnostjo španske stvarnosti. Kaj bi lahko drugega, mi pravijo.

Španija bo tudi v prihodnje takšna, kot je, je v sredo v Davosu pokazal kralj Filip VI. in podelil lekcijo iz katalonske krize, čeprav še ni mogoče reči, da je končana. Treba je »spoštovati ustavo kot gradnik demokracije ne le v Španiji, ampak na splošno«, kakor sta nujna »politični pluralizem in načelo nacionalne suverenosti, veljavno za vse državljane«. Zlahka si je predstavljal, koliko je s temi besedami monarh znova popraskal vse tiste, ki so mu zamerili, ker je jeseni, po osamosvojitvenem referendumu v Kataloniji, zamudil zgodovinsko priložnost, da bi pomiril strasti. Ne pa da je, nasprotno, prillil olja na ogenj s tem, ko je okrcal vlado v Barceloni, ker »deluje neodgovorno onkraj prava in demokracije«, in hkrati ne grajal osrednje vlade Mariana Rajoya, čeprav ta zdržema zavrača dialog in se je nad katalonske volivce spravila nedemokratično s silo. Takrat so mu mnogi očitali, da je podrl še zadnji most: obrnil hrbet politični Barceloni in prav tako državljanom. Zdaj v Davosu, ko je samozavestno zapel hvalnico španski demokraciji – »19. najbolj demokratična demokracija na svetu je« – in njeni ekonomiji – »druga turistična destinacija na svetu je« –, je samo ponovil, kar mislijo najbrž vsi unionisti, toda tokrat v evropskem kontekstu. Kaj ne bi govoril po evropsko, ko se velika Španija, dobra prijateljica velikih in močnih, na stari celini počuti udobno: »Za Španijo ni Evropa zunanji projekt, ampak najbolj celovit izraz našega nacionalnega projekta.« Koliko je suverenova izjava cinično zbudila tiste, ki, pogledano z druge strani, ne morejo sprejeti stališča Evrope, da je Katalonija – in Katalonija je (za zdaj) Španija – le španski notranji problem? Spet in spet bi se lahko moralpolitično v prazno vrteli okrog evropsko-špansko-katalonske presečnosti, prekrivanja notranjega in zunanjega, kdo je vreden in kdo velja manj kot Evropejec ..., še posebno ker je odstavljeni Puigdemont konec oktobra za eksil izbral srčiko Evrope.

Pred dnevi se je iz Bruslja namenil na Dansko, kjer je o Kataloniji v evropskem kontekstu govoril na univerzi v Kopenhavnu in je – sodobni medijski svet se pač histerično zatika v obrobnostih – poljubil špansko zastavo. Potem ko mu jo je neki provokator v kavarnici pomolil pod nos, je goreči Katalonec izziv sprejel in posneti prizor objavil na spletu, kajti: »Nekega dne bodo razumeli, da nimamo problemov s Španijo in njeno zastavo, ampak s tistimi, ki jo vodijo despotsko.« Dotlej bo katalonska (evropska) sedanost, kljub ponovni zmagi independentistov na volitvah, najbrž vodenela naprej. Tik preden naj bi Puigdemont 31. januarja zaprisegel kot predsednik vlade – kot edinega kandidata ga je predlagal predsednik parlamenta Roger Torrent in ga v sredo obiskal v Bruslju –, Madrid zatrjuje, da vodenja od daleč ne bo. Prav tako ne bodo dovolili, da bi Puigdemont spet postal predsednik. Vsekakor mu bodo tudi preprečili, da bi se domov vrnil inkognito, samo odkrito lahko pride in se, ker ga bremenijo upora, vstajništva in zlorabe javnega denarja, preda, potem pa stopi, kamor noče: za zapaha v pripor. Iz njega se je doslej uspelo izviti tistim političnim kolegom, ki so se odločili, da ne bodo več zagovarjali skupnih independentističnih idealov, ampak bodo poskušali v sodnih procesih kolikor toliko rešiti svojo kožo. Ni za odmet, da so v sredo tudi v Bruslju dokončno zapečatili pisarne katalonske vlade. Ne bo le marginalno, ko bo, kot mi je v Barceloni dejal odvetnik Andreu Van den Eynde, na evropskem sodišču enkrat nemalo katalonskih primerov. A kdo bi dotlej še nazdravljaval s cavo ...

- **Jude skrbi priznanje Palestine. Z. R. Delo, 26.01.2018, str. 6**

New York – Voditelji vseh 48 večjih ameriških judovskih organizacij so izrazili zaskrbljenost nad napovedmi, da bo slovenski parlament razpravljal o priznanju Palestine. Premiera Mira Cerarja pozivajo, naj vlada tega ne naredi.

Predsednik konference Stephen Greenberg in izvršni podpredsednik Malcolm Hoenlein sta neprijetno presenečena, da bo odbor DZ za zunanjo politiko razpravljal o priznanju palestinske države. Skrbi ju, da zunanji minister Karl Erjavec podpira takšen ukrep. Po njunem bi bilo priznanje Palestine prezgodnje in kontraproduktivno ter bi opogumilo palestinsko oblast za nadaljevanje zgrešene politike, ki se izogiba odgovornosti za mirovna pogajanja o rešitvi konflikta z Izraelom.

- **Krhka zavezništva, utrujeni obrazi, tvegan izid. Saša Vidmajer. Delo, 27.01.2018, str. 4**

Politična geometrija. V politični tekmi je veliko teatralnosti in velikih besed, desnosedinska koalicija že kaže razpoke med Berlusconiem in Salviniem

Parlamentarne volitve v Italiji čez pet tednov so najpomembnejše letošnje evropske volitve. Negotovo je, ali bo državi po tem, ko bo palačo Chigi zapustil premier Paolo Gentiloni, ta je v kaotično rimsko politiko vrnil nekaj miru, uspelo sestaviti trdno vlado.

Težko je predvideti, kdo bi lahko postal novi ministrski predsednik, volitve najbrž ne bodo prinesle nedvoumnega zmagovalca. Pravzaprav je zelo malo tega, kar je gotovo. Nobena stranka ali koalicija ne bo dobila absolutne večine glasov. In tudi če bo uspelo desni sredini, bo njena večina neznatna, v oportuni koaliciji se kaže vse več razpok, ne strinja se niti o verodostojnem imenu za premiera. Pred volitvami 4. marca se vrstijo ugibanja celo o »predsednikovi vladi«, Sergio Mattarella bi kot glavni arbirer italijanske politike lahko pomagal oblikovati administracijo, ki bi jo vodil tehokrat; o veliki koaliciji leve in desne sredine, kakršna nastaja v Nemčiji; ali nemara celo o bližnjih ponovnih volitvah in do takrat Gentilonijevi vladi.

Kdo bo premier?

Raziskave javnega mnenja kažejo, da je najmočnejša posamična stranka v državi Gibanje 5 zvezd, vendar to ne bo dobilo potrebnih 40 odstotkov, hkrati Beppe Grillo ni voljan sklepati koalicij. To v zadnjih dneh pove vedno znova. Kar nakazuje prevlado desne sredine, zdaj ima okoli 37 odstotkov, na čelu zavezništva je ostareli Silvio Berlusconi, njegova vrnitev bi slabo vplivala na percepcijo Italije v tujini. In vendar se je ta teden v Bruslju srečal s predsednikom evropske komisije Jean-Claudom Junckerjem (»Silvio, quel plaisir!«). Zdaj ko je na vrhu javnomnenjskih anket njegova preračunljiva desnosedinska koalicija – stranka Naprej, Italija!, protipriseljenski in evroskeptični Severna liga in Bratje Italije – so ga spet sprejeli na visoki politični ravni.

Toda nekdanji trikratni predsednik vlade, ki je moral leta 2011 nečastno oditi zaradi utaje davkov in je bil pravnomočno obsojen, ne more prevzeti javne funkcije; te dni je za premiera predlagal predsednika evropskega parlamenta Antonia Tajanija. Na položaju predsednika vlade niti ni pričakovati mladega Luigija Di Maia, kandidata Gibanja 5 zvezd, in niti Mattea Salvinija, voditelja skrajno desne Lige. Leвица je razdrobljena in šibka, njen voditelj, bivši prvi minister Matteo Renzi, je utrujen in brez političnih idej. Predvsem številni zunanji opazovalci v Evropi si želijo, da bi v vladno palačo spet vstopil dosedanji umirjeni premier Paolo Gentiloni – ta je že zavrnil možnost koalicije z Berlusconiem – ki je brez običajnega italijanskega kravala vodil vlado v preteklem letu. Oziroma da bi v vsakem primeru obstala proevropska garnitura, torej Demokratska stranka.

Podobno kot ob lanskim volitvah na Nizozemskem, v Franciji, Nemčiji in Avstriji, celotna Evropa z bojaznivo opazuje, kako bi se lahko iztekle volitve v ustanovni članici EU in tretjem največjem gospodarstvu evroobmočja. Francoski predsednik Emmanuel Macron ter evropski komisar za ekonomske in finančne zadeve Pierre Moscovici sta nedavno izrekla veliko pohval sedanjemu premieru. Seveda je odvisno od tega, kako se bodo odločili Italijani, a upam, da bomo delo nadaljevali tam, kjer smo začeli, je pred kratkim, med obiskom v Rimu, izjavil Macron. Komisar se je celo spozabil in implicitno podprl PD.

Medijski mogotec Berlusconi, ki kot predsednik vlade ni nikoli blestel, se torej presenetljivo vrača, pred volitvami se prodaja kot najprimernejše ime. Oziroma kot je z izjavo presenetil ustanovitelj Repubblice, 93-letni Eugenio Scalfari, še vedno pisec kolumn za rimski časnik: »Bolje Berlusconi kot Di Maio«. »Bolje ne eden ne drugi,« je repliciral industrialec Carlo De Benedetti in Scalfarija odpravil kot »zelo starega gospoda«.

Berlusconi je neizvoljiv, a nujen, morda bo ključen v povolilnih kalkulacijah. Je spreten v sklepanju koalicij. Od decembra leta 2015 je z Ligo Mattea Salvinija in Brati Italije Giorgie Meloni sklenil niz povezav, letos so se na prvem vrhu dogovorili o nacionalni strategiji, 18. januarja v palači Graziolli podpisali uradni program koalicije. Med trojico pa je vse več razhajanj: Berlusconi in Salvini imata različna stališča do trgovinske politike, zadnji podpira protekcionizem Donalda Trumpa, hkrati spet igra za evroskepticizem, evro imenuje »zgrešen eksperiment«. Ankete kažejo prevlado desne sredine na italijanskem severu in tudi na nerazvitem jugu. Rdeča območja, torej podpora Demokratske stranke, imata deželji Emilija - Romanja in Toskana, medtem ko je Gibanje 5 zvezd močno na otokih, v Liguriji in Markah.

Kriza levice

Pomenljivo je, kako slabo kaže levici. V Italiji je nekoč obstajala največja komunistična partija v Evropi, vendar utegnejo levosredinske stranke na marčnih volitvah doživeti spektakularen poraz, nakazujejo meritve javnega mnenja. Gledamo kose levice, fragmentirano levosredinsko politično krajino, ta počne to isto, kar je v zgodovini vedno zelo dobro znala – se spopada med seboj.

Izstopa šibkost Mattea Renzija. Italijanski voditelj Demokratske stranke ni več politik, kot je bil, je izjavil Sergio Marchionne, izvršni direktor Fiat Chrysler Automobiles, nekoč sta si bila blizu. Renzi je odstopil s premierskega položaja po referendumskem poskusu ustavnih sprememb in centralizaciji države leta 2016 in si ni več opomogel. Čeprav je ostal na čelu PD, je izgubil politični zalet, najnovejša anketa Ipsosa kaže, da je povsem na repu. Marchionne komentira: »Ne vem, kaj se mu je zgodilo ... Renzi, ki sem ga podpiral, že nekaj časa ni več.« Očitno je zapravlil politični kapital, ni več čudežni deček, za kar so ga imeli doma in v Evropi, če se bo na bližnjih volitvah slabo odrezal, bodo Demokrati še bolj izgubljeni. Medtem ko on in stranka izgubljata, pa sedanji premier Gentiloni, ki pripada isti stranki, uživa visoko podporo. Je najbolj spoštovan italijanski politik, in to v državi, kjer ima politika nadvse nizek ugled.

Ena najrelevantnejših sprememb v minulega četrta stoletja, v Italiji in drugod, je personalizacija politike. Politične stranke so se znašle v krizi, izgubile so stik z volilno bazo, ta je bila temelj njihovega uspeha. Zdaj so v ospredju samo še voditelji. In ko gre za priljubljenost, je na prvem mestu odhajajoči Paolo Gentiloni, podpira ga 40 odstotkov Italijanov. Drugouvrščena je Emma Bonino, bivša zunanja ministrica v ekipi Enrica Lette, pred tem evropska poslanka, na volitvah bo sodelovala z listo +Europa, ima 38-odstotno podporo. Po popularnosti sledijo Di Maio, Salvini, Berlusconi, nekdanji predsednik senata Pietro Grasso in voditeljica stranke Fratelli d'Italia, naslednikov fašistov, Georgia Meloni. Na zadnjem mestu, s podporo samo vsakega petega Italijana, je Renzi.

Abstinenca in poziv

Medtem ko se rišejo obrisi možnega bizarnega volilnega izida, predsednik republike Sergio Mattarella poziva Italijane, naj ne zapadejo v abstinenco. Senca visi tudi nad tokratnim glasovanjem, bolj ko se zaostruje predvolilna tekma, bolj se povečuje bojazen, da del razočaranega volilnega telesa sploh ne bo odšel na volišča. Corriere della Sera je komentiral nizko volilno udeležbo kot politično patologijo.

Šestinsedemdesetletni Mattarella je te dni spet pozval k aktivni vlogi državljanov na volitvah. Že v govoru konec leta je na Italijanke in Italijane naslovil poziv za polno participacijo 4. marca, vendar je bil razmeroma zadržan. Pred kratkim, natanko 45 dni pred volitvami, je ponovil poziv, moralno vrednost udeležbe in odgovornost do nacionalne skupnosti. Povedal je, da bi nadaljnje zniževanje participacije bilo simptom krnjenja zaupanja v skupne institucije in manjšo vitalnost, »osiromašenje demokracije«. Za antipolitično držo ni nobenih alibijev, nihče ne sme svoje vloge omejiti na golo opazovanje, je izjavil predsednik.

Volilna udeležba se od leta 1993 počasi, toda vztrajno zmanjšuje. Medtem ko je bila v prvih povojnih desetletjih oziroma do leta 1979 nadvse visoka in stabilna, vseskozi nad 90 odstotki, odtlej sistematično pada, še posebno v zadnjem času, zadnjih volitev leta 2013 se je udeležilo 75,2 odstotka volivcev. V Italiji, tako kot povsod, politiki torej ne morejo več pritegniti volivcev, in to velja za prav vse politične stranke, vključno z Gibanjem 5 zvezd, ki je zelo prenetlo politiko, a tudi ono ne more preobrniti padajoče dinamike.

- **Kdo je kdo na političnem prizorišču. S. V. Delo, 27.01.2018, str. 4**

Vsaj petero jih je, ki določajo italijansko politično prizorišče, trije so preizkušeni, vsi nekdanji premieri, dva sta voditelja političnih strank, oba precejšnja neznanka.

Nepozabni Berlusconi

Največji fenomen letošnjih volitev je trikratni predsednik vlade Silvio Berlusconi, svoja volilna sporočila je vsečno zapakiral, Italijani mu spet verjamejo. Enainosemdesetletnik se spet ponuja kot rešitev, tokrat izrablja strah pred nepredvidljivim Gibanjem 5 zvezd, razkazuje se kot zanesljiv par rok, primernejši od evroskeptičnih in skrajno desnih izbir. Obljublja čudeže, recimo ukinitve davkov na nepremičnine in avtomobile.

In s čim vse zna ostareli politik šarmirati Italijane. Gre za »ekonomijo nostalgije«, čevlje, očala, puhovke, glasbo, filme, TV-serije, vse, kar ima pridih 80. in 90. let, je vsečno in se dobro prodaja, piše Corriere. To je komercialna plat psihološkega fenomena. Bolj ko je sedanjost kaotična in prihodnost negotova, privlačnejša je preteklost, tisto, kar se je že zgodilo, za kar se nam zdi, da poznamo in nas pomirja. Milanski časnik je primerjal nostalgijo in Berlusconi, ta je pravilno izračunal, da imajo Italijani kratek spomin; razumel je, da sam lahko postane spomin kolektivnega otroštva. Za tiste, rojene v osemdesetih in devetdesetih, je Vitez kakor Pokemon – nepozaben: na koliko nedeljskih kosilih in izletih je dominiral Berlusconi? Na koliko televizijskih poročilih, srečanjih, v besednih spopadih? Za Italijane, stare manj kot 35 let, je vendar vsenavzoč. Kar nujno ne pomeni, da se bo nostalgija prelila v volilne glasove.

Utrujeni Renzi

Medtem ko so Berlusconijeve roke tiste, s katerimi daje osrednja sporočila, so Renzije videti prazne. Nekoč je bil kot rokohitrc, obljubljal je, da bo čez noč spremenil stare politične liturgije, vključno z rimskim senatom. Znal je prepričati, da bo reformiral ustavo in volilni sistem, pravzaprav je prepričal, da bo spremenil vse. Naredil ni nič.

Zdaj 43-letni politik, na oblasti je bil skoraj dve leti, pred tem je bil firenški župan, sicer pa brez izkušenj, v času svoje vladavine niti ni bil videti neuspešen. Potem ko je spodnesel predhodnika Enrica Letto je zablestel v Evropi, pojavljal se je na naslovnih mednarodnih revij, Fortune ga je uvrstila med tri najvplivnejše svetovne voditelje, stare manj kot 40 let. Vzpostavil je dobre odnose tako z Barackom Obamo kot z Angelo Merkel. S propadom ustavne reforme na referendumu, na katerega je stavil vse, se je osramočen poslovil. Nepriljubljenost Demokratske stranke je zdrsnila na raven, ki je PD ne pomni. V kampanji deluje prazno in brez sporočil.

Priljubljeni Gentiloni

Če Berlusconi in Renzi z rokami mahata in delata veliko vetra, so roke 63-letnega premiera Paola Gentilonija skoraj nevidne. Ne opažamo jih veliko, ker so tako zelo institucionalne, je zapisal eden od italijanskih publicistov. Ponavadi so njegove roke skrite za govorniškimi pultom, položene na delovno mizo ali pod rokavi prevelikega suknjiča. Predsednik vlade ne gestikulira. Ob prihodu v vladno palačo, pred tem je bil na čelu zunanjega ministrstva, se je zdel brez barve, vonja in okusa, potem ko mu je predsednik Sergio Mattarella konec leta 2016 dal mandat za sestavo nove vlade, je postal kompetentni premier. Italiji je povrnil vsaj nekaj stabilnosti, mimogrede se je izkazal za bistveno zanesljivejšega evropskega sogovornika od predhodnika.

Novinec Di Maio

Veliko negotovosti je povezane z 31-letnim Luigijem De Maiom, premierskim kandidatom Gibanja 5 zvezd, enako velja za stranko, ki jo je težko uvrstiti v katerikoli politični predal: o priseljencih zveni desno, o okolju levo. Novinec je spremenil percepcijo stranke, jo delno normaliziral, a nima energije Beppeja Grilla. Pomembno vprašanje je, ali bo prepričal volilno telo, čeprav je stranka, ki nastopa proti establišmentu, na vrhu javnomnenjskih raziskav. Bolj kot se bližajo volitve, manj prepričljiv, kompetenten je videti. Veliko vprašanj v kampanji je še vedno neodgovorjenih.

Predvsem je z Gibanjem 5 zvezd povezana pomembna dilema: ali se mu izplača nameniti glas, ko pa stranka ne more dobiti dovolj velike večine in se je koalicijam vnaprej odpovedala. S tistim, s čimer Berlusconi pridobiva, Di Maio izgublja.

Temačni Salvini

Matteo Salvini, 44-letni voditelj skrajno desne Lige, ki se zgleduje pri Nacionalni fronti, je sposoben, nevaren politik. Severno ligo dolgoletnega voditelja Umberta Bossija je prevzel izmučeno od preštevilnih škandalov, iz nje je naredil moderno skrajno desnico; nekoč secesionistično, v samostojno Padanijo zavrto silo, je preoblikoval v vsenacionalno stranko, ki pridobiva glasove z nasprotovanjem priseljencem in tujcem. Pred volitvami se je povezal z Berlusconi in Melonijevo, mučno vprašanje ostaja, kako zelo nevarna bi lahko, denimo, bila povolilna zveza dveh populizmov, Gibanja 5 zvezd in Lige.

- **Kanalizacija in prtljažniki avtomobilov. Luka Lisjak Gabrijelčič, zgodovinar, urednik Razpotij, raziskovalec na CEU, Budimpešta. Delo, 27.01.2018, str. 5**

Lov mačke z mišjo med špansko državo in odstavljenim katalonskim predsednikom Puigdemontom je poslastica za vse ljubitelje klasičnih komedij. A cincanje španskega sodstva, ali naj ponovno sproži evropski nalog za prijetje med njegovim obiskom Danske, posnetki španske policije, kako v okolici katalonskega parlamenta v Barceloni odpira pokrove kanalizacije, da bi mu preprečila, da se pretihotapi na sejo parlamenta, ki bo odločala o njegovem imenovanju, napoved kazenskega pregona zoper predsednika parlamenta, če bo dovolil glasovanje v njegovi odsotnosti, grožnje poslancem, ki so jih decembra izpustili na prostost proti plačilu varščine, da se bodo nemudoma vrnili v pripor, če bodo oddali svoj glas za Puigdemonta ... vse to vendar pušča grenek priokus in poraja nekatera bridka spoznanja, ki se tičejo tudi mlade in šepave slovenske demokracije.

Prvo spoznanje: raven demokracije v EU se niža. Po avtoritarnem obratu na Madžarskem in Poljskem je zdaj ena gospodarsko najbolj propulzivnih dežel v Evropi oropana osnovnih državljanjskih pravic. Kot že tolikokrat v zgodovini se je kriza političnega sistema začela na obrobju in si počasi utrla pot proti središču. Iz globokega poljskega podeželja, ki je pred dvanajstimi leti na oblast ob nejeverni prosvetljene evropske javnosti prvič katapultiralo dvojčka Kaczyński, je dospela vse do francoske meje, kjer španski policisti odpirajo prtljažnike avtomobilov, da se v njih slučajno v svojo domovino ne bi vračal demokratično izvoljeni mandatar, odstavljen na način, ki ga težko imenujemo drugače kot mehki državni udar. Če smo se lahko do nedavnega predajali utvari, da je protidemokratska represija stvar vzhodnevropskih posebnežev, zdaj vidimo, da pred njimi niso varne niti »konsolidirane demokracije« Zahoda.

Drugo spoznanje. Če bi se kaj podobnega zgodilo v 70-ih ali 80-ih letih prejšnjega stoletja, bi lahko katalonski politični preganjanci našli varno zatočišče v Evropi. Puigdemont in njegovi bi se lahko v Evropi nacionalnih držav in zaprtih meja s svojim španskim potnim listom gibali od Biarritza do Helsinkov, kot je to počelo na stotine protifrankističnih disidentov. V

Evropi schengenskega režima in »vse popolnejše unije« pa nad njimi visi Damoklejev meč evropskega naloga, spričo katerega lokalnim sodiščem ne ostane drugega, kot da preverijo, ali v domačem pravnem redu obstaja primerljivo kazensko dejanje in osumljenca nato po hitrem postopku izročijo državi, ki zahteva njegovo prijetje. Evropa 21. stoletja ni prostor za oporečnike in preganjance. Ureditev, ki naj bi varovala človekove pravice, se je spremenila v pekleno kletko, kjer se kazenski postopki v eni državi avtomatično prenesejo v ostale – brez dodatnih vprašanj o upravičenosti pregona. Za zdaj se lahko tolažimo, da nad pravicami evropskih državljanov bdijo institucije, kot je Evropsko sodišče za človekove pravice. Toda nedavni poskus Španije, da bi vanj imenovala člana vladajoče stranke, avtorja knjižice aforizmov, ki razkriva njegovo mržnjo do narodnih manjšin, in je povrh vsega še sin fašističnega politika in brat pravnomočno obsojenega mučitelja baskovskih zapornikov, razkriva neprijetno dejstvo – sestavo nadzornih institucij določajo države članice. In hvalevredni ustroj evropske integracije, ki s principom »ena država – en glas« preprečuje prevlado večjih članic nad manjšimi, pomeni, da ima, denimo, na vrhovnem razsodišču o človekovih pravicah v Evropi glas nemškega predstavnika enako težo kot glas sodnikov, ki jih predlagajo Madžarska, Rusija, Turčija in Azerbajdžan. Se še vedno počutite varne? Seveda obstajajo mehanizmi selekcije, objektivni kriteriji razsojanja in podobne pedantnosti, s katerim se dobronamerni birokrati ščitijo pred arbitrarnostjo oblasti. Toda predstava, da lahko EU v nedogled ostaja varuh demokracije, medtem ko ena država za drugo drsi v avtoritarizem, je nevarna iluzija. Evropske nadzorne institucije lahko delujejo v duhu demokracije in človekovih pravic natanko v meri, kolikor v tem duhu delujejo njene posamezne članice. Če smo v 90-ih letih hrepeneli po članstvu v evropskih integracijah, ker smo upali, da bo »Evropa« izvozila svoje vrednote v naš sistem, zdaj vse kaže na nasprotni trend: kaj če je »Evropa« tista, ki se bo počasi nalezla navad, ki prevladujejo v državah z avtoritaro in totalitarno polpreteklostjo, kjer pod površjem kot palačinke tanke plasti demokratične kulture ždijo avtoritarne skomine desnih in levih demagogov?

To je posledica dejstva, da je sedanji ustroj EU nastal v času, ko so elite verjele v »konec zgodovine«. Nihče ni pomislil na učinkovite varnostne zavore, če bi se zgodovinski trend obrnil v negativno smer. Ladja, namenjena oceanskim plovbam, je bila zgrajena za vremenske pogoje jadranske lagune. EU je zato brez ustreznih mehanizmov za razreševanje nepredvidenih kriz. Od tod tragični paradoks, da se težave, ki so rešljive le na evropski ravni – dolžniška, migrantska, zdaj katalonska kriza, v veliki meri tudi teroristična nevarnost –, nerešene kopičijo v posameznih državah in se kot gangrena širijo v sosedstvo. Posamezne članice jih ne morejo več reševati na »tradicionalne« načine (Grčija ne more devalvirati svoje valute, Španija ne more bombardirati Barcelone, nacionalne države se pred posledicami globalizacije ne morejo zagraditi za zidovi iz hladnovojnih časov), EU pa, kot vsota držav, nima instrumentov, da bi stvari vzela v svoje roke.

Kaj vse to pomeni za nas, ki smo se tri desetletja naslanjali na idejo »evropskih vrednot« in se ob vsakem koraku sklicevali na »prakso razvitih demokracij«? Verjetno nič dobrega. A vendar, če drži, da človek odraste tedaj, ko prevzame soodgovornost za usodo sveta, je morda čas, da v svojem 27. letu tudi Slovenija preneha capljati za starševsko figuro »Evrope« in raje začne resno razmišljati, kaj lahko sama stori za njeno oživitve. To lahko storimo le z okrepitevijo demokratičnih praks in pravne države pri nas. Le tako bo EU za odtonek manj nesrečna vsota posameznih članic.

• **Reševanje klinično mrtvega dublinskega sistema. Peter Žerjavič, dopisnik. Delo, 27.01.2018, str. 6**
Migracijsko jabolko spora. Neurejen prihod beguncev in migrantov v veliki meri ustavljen, kvote ostajajo težava Bruselj – Dublin, kot ga poznamo, je mrtev, je v intervjuju dejal evropski komisar za migracije Dimitris Avramopoulos. Po irskem glavnem mestu poimenovani del azilne zakonodaje EU ostaja ena izmed najbolj žgočih evropskih tem.
Velika migracijska kriza v letih 2015 in 2016 ter njene posledice so razkrile številne pomanjkljivosti dublinske uredbe. Veliko stvari urejajo šele v sodnih postopkih. Ena od prelomnih odločitev je bila julija lani sodba sodišča EU o primeru Ahmada Shamieha in odgovornosti Hrvaške za obravnavo njegove prošnje za azil ne glede na begunski val. Članice EU se sicer strinjajo, da bi morali azilni sistem Unije povsem prenoviti, toda jabolko spora ostaja obveznost sprejetja kvote prosilcev za azil v času največjih kriz in prevelike obremenitve vstopnih držav.

Po slovaškem, malteškem in estonskem predsedstvu Uniji, ki so si v zadnjem poldrugem letu že neuspešno prizadevale za preboj, je prevzela krmilo Bolgarija. Višegrajska četverica, ki se ji je pri nasprotovanju obveznim kvotam pridružil še Dunaj – temeljna razlika je, da so v Avstriji med krizo sprejeli približno enako prosilcev za azil kot Nemčija –, še vztraja pri svojih stališčih, v drugih članicah pa so prožnejši. Rok, ki so si ga članice postavile za politično rešitev tega vprašanja, je junij.

»Nevropski« Donald Tusk

Predsednik evropskega sveta Donald Tusk je decembra povzročil kar precej hude krvi, ko je razglasil obvezne kvote za neučinkovite in razdiralne. Avramopoulos je tedaj označil njegove ocene za neevropske. Vsaj po sporočilih z neuradnega zasedanja notranjih ministrov Unije v Sofiji so v članicah pripravljene na bolj pragmatične prijeme, ki bi do konca junija lahko pripeljali do kompromisa. Nekaj premikov je v Nemčiji, ki je glavni cilj prosilcev. Notranji minister Thomas de Maizière je predlagal, da bi najprej reševali manj sporne zadeve in šele na koncu naredili velik skupni sveženj.

Odperta tema je med drugim čim večje poenotenje postopkov za priznavanje azila med članicami. Poleg tega so razmere in pravice, ki jih članice zagotavljajo azilantom, ponekod različne. Veliko je še prostora pri krepitevi skupnega nadzora zunanje meje. »Sistem kvot ni deloval. Ni bil dobra ideja,« je poudaril slovaški notranji minister Robert Kaliňák. Ni se strinjal z razlago komisarja Avramopoulosa, da je premeščanje iz Grčije in Italije zgodba o uspehu, saj je pri tem v dveh letih sodelovalo več kot 30.000 prosilcev za azil.

Logika zagovornic kvotnega sistema

Nasprotnice predlaganega sistema so prepričane, da bi bila nesoglasja o kvotah samodejno odpravljena, če bi v Uniji poskrbeli za zadostno varovanje meje in hitro vračanje domov vseh, ki ne izpolnjujejo pogojev za mednarodno zaščito. Logika evropske komisije, Nemčije in drugih zagovornic kvotnega sistema na čelu z Grčijo in Italijo kot deželama vstopa je drugačna: v najhujših krizah, ko bi bile vstopne države preobremenjene, bi se samodejno sprožil mehanizem delitve prosilcev za azil po članicah skladno z vnaprej pripravljenim ključem.

Zasedanje v Sofiji je bilo v znamenju de facto priznanja, da bi bilo bolje pustiti vprašanje kvot za konec. Četudi je s kočljivimi kupčijami s Turčijo in Libijo neurejen prihod beguncev in migrantov v veliki meri ustavljen, posledice krize iz let 2015 in

2016, ko skoraj ni bilo nadzora nad vstopanjem ljudi v Unijo in schengensko območje, še niso odpravljene. Eden od izhodov iz nastalega položaja je, da bi nasprotnice kvot plačevale za nesprejete migrante in si bolj prizadevale za solidarnost na drugačen način, denimo s pomočjo pri izpeljavi postopkov.

Na drugi strani je težko pričakovati, da bodo Nemčija, vstopne države in druge zagovornice kvot privolile v rešitve, s katerimi bi se države, ki imajo precejšnje koristi od solidarnosti v okviru EU na drugih področjih, odrekle prevzemanju odgovornosti. A nezanimljivo so prva drugačna sporočila. Predsednik bundestaga Wolfgang Schäuble, denimo, je v intervjuju za *Faz* in *Le Monde* zatrdil, da vprašanje premeščanja beguncev ni prednostna naloga EU. Morala da bi si predvsem prizadevati, »da ne bi napravila velike pridobitve EU – konca delitve evropske celine, kot je bilo odločeno na Jalti«.

- **V holokavstu izginilo veliko slovenskih Judov. Jože Pojbič, Delo, 27.01.2018, str. 32**

Dan spomina. Med skoraj 600 evidentiranimi žrtvami je bilo največ, 392, prekmurskih Judov

Lendava – V lendavski sinagogi so včeraj s spominsko uro za devetošolce in razstavo fotografij judovskih pokopališč in taborišča Auschwitz Branimirja Ritonje zaznamovali današnji svetovni dan spomina na žrtve holokavsta. Prav v Lendavi se imajo česa spominjati, saj je tu nacistična »končna rešitev judovskega vprašanja« izničila skupnost, ki je pred tem prinesla kraju razcvet gospodarstva in meščanstva.

V Prekmurju je pred začetkom druge svetovne vojne živelo približno 460 Judov, holokavst pa je preživela le peščica, in ker se je večina nato izselila v Izrael ali ZDA, so Judje skoraj izginili iz Prekmurja.

Po podatkih zgodovinarja Marjana Toša, ki je doktoriral na temo prekmurskih Judov in vodil Center judovske kulturne dediščine Sinagoga Maribor, je bilo v Sloveniji evidentiranih skoraj 590 judovskih žrtev holokavsta, od tega je v nemških taboriščih smrti izginilo kar 392 prekmurskih Judov, skoraj vsi lendavski.

Judje, ki so se priseljevali v Prekmurje od sredine 18. stoletja do začetka 20. stoletja, so največ prispevali h gospodarskemu razvoju pokrajine. V Lendavi so bile vse trgovine v lasti judovskih družin, bili so tudi začetniki industrije. Eppingerjeva mlin in opekarna v Lendavi, mlin in opekarna Schwarzovih v Dolgi vasi, dežnikarna Hungaria Bele Worthmanna, leta 1906 prva na Balkanu, tovarna spodnjega perila Jadran Ludvika Blaua in Bele Eppingerja, Blauovo pletilstvo, Balkanyjeva tiskarna, kjer so leta 1934 in 1935 tiskali tudi predhodnik *Dela*, socialistični časopis *Ljudska pravica ...*, so konec 19. in na začetku 20. stoletja Lendavi dali podobo sodobnega mesteca z meščansko arhitekturo in bogatim meščanskim življenjem.

Vrnilo se je le 23 posameznikov

Leta 1866 so v Lendavi postavili sinagogo, ki je danes ena od dveh, ki so ostale v Sloveniji. Imeli so svojega rabina, svojo judovsko šolo še pred ustanovitvijo meščanske, v Dolgi vasi so imeli lastno pokopališče, ki danes velja za drugo največje ohranjeno v Sloveniji. Bili so tudi ustanovitelji enega prvih denarnih zavodov v Prekmurju, Dolnjelendavske hranilnice, pa tudi hotel Krona je bil nekaj časa v lasti judovske družine Eppinger.

Med in po drugi svetovni vojni so bili prekmurski Judje po besedah zgodovinarja Toša trikrat prizadeti: v začetku aprila 1941, ko so Prekmurje za kratek čas okupirali Nemci, so se jih lotili domači kulturbundovci, šikanirali so jih, jim vdirali v trgovine in ropali. Po predaji Prekmurja Madžarom 16. aprila 1941 so Judje v pokrajini do marca 1944 lahko ostali na svojih domovih, čeprav označeni z Davidovimi zvezdami in prav tako šikanirani. Ko je na Madžarskem zavlada radikalna fašistična struja, so 26. aprila 1944 v Prekmurju vse Jude poslali v internacijo. V Lendavi so 57 judovskih družin zbrali v sinagogi in jih naslednjega dne poslali v taborišča, predvsem Auschwitz. »Že maja so jih večino likvidirali v plinskih celicah. Po vojni se jih je v Lendavo, v izropana stanovanja in izpraznjene lokale, vrnilo le 23, večina se je kmalu izselila,« pravi Toš. Tretji udarec so doživeli, ko jim je povojna socialistična oblast nacionalizirala podjetja in premoženje. Veliko ga je prešlo v državno last, ker so njihovi lastniki in dediči skupaj izginili v taboriščih.

Sinagoga ostala po naključju

»Da, lendavski Judje so razvili Lendavo v mesto, potem pa doživeli žalosten konec. Sinagoga je ostala cela po naključju, ker jo je trgovsko podjetje uporabljalo za skladišče, in šele pozneje, ko je v Lendavi prevladalo zavedanje o pomembnosti Judov za razvoj, smo jo obnovili, vzdržujemo pokopališče in ohranjamo spomin nanje s stalno zbirko in prireditvami, kot je učna ura za devetošolce,« pravi direktorica Galerije in muzeja Lendava ter proučevalka lendavskih Judov Beata Lazar.

Judovska skupnost si od osamosvojitve Slovenije neuspešno prizadeva za vsaj delno vrnitev odvzetega premoženja. Po besedah predsednika skupnosti Borisa Čerina Levija se zdaj pogajajo z državo, da bi jim kot povračilo za murskosoboško sinagogo, ki jo je nova oblast porušila leta 1954, in za sinagogo v Lendavi, ki že od leta 1944 ne služi več svojemu namenu in je v lasti občine, v Stari Ljubljani dala stavbo, v kateri bi uredili judovski center in sinagogo. »Edino v Ljubljani je še dovolj Judov, da bi bilo smiselno imeti sinagogo, poleg tega jo na leto obiše tudi kakšnih 30.000 turistov judovske vere, ki bi lahko obiskali tudi naš center,« pravi Čerin Levi.

- **Ponosna Bosna. Tekst: Majda Vukelić. Delo, Sobotna priloga, 27.01.2018, str. 3**

Dunja Mijatović

Zmaga Dunje Mijatović je (tudi) zmaga Slovenije. Nova komisarka za človekove pravice Sveta Evrope je kmalu po izvolitvi dejala, da je bila na njeni poti na ta položaj odločilna vloga Slovenije in našega pravosodnega ministra Gorana Klemenčiča, ki je s svojo potezo pokazal, da »je velik človek in prijatelj Bosne in Hercegovine, na kar ne smemo nikoli pozabiti. Upam, da bo moja izvolitev v spodbudo ljudem iz moje države, še posebej mladi generaciji in ženskam, da kandidirajo za mesta v mednarodni skupnosti.«

Goran Klemenčič, eden izmed trojice, ki se je poleg francoskega kandidata Pierre-Yvesa le Borgn'a in Mijatovićeve potegoval za komisarski položaj, se tako lahko tudi počuti kot zmagovalec, še posebej zaradi ovir, ki so mu jih na tej poti – kako tipično slovensko – postavljali domači ljudje. Poznavalci strasbourškega dogajanja ne pomnijo, da bi katera država tudi na tujem parketu tako brezkompromisno obračunavala z lastnimi ljudmi, kot to počne Slovenija. Tarč je bilo doslej več, pred slabima dvema letoma vrhovna sodnica Nina Betetto, ki je želela postati sodnica evropskega sodišča za človekove pravice.

SDS je pred volitvami v parlamentarni skupščini Sveta Evrope pripravila video, v katerem jo je predstavila kot kršiteljico človekovih pravic, enak scenarij je ta stranka uporabila pred prvim krogom glasovanja za novega komisarja za človekove pravice. V njem je v torek Klemenčič dobil najnižjo podporo in dan po tem vse svoje moči usmeril v to, da je 324 članov

parlamentarne skupščine Sveta Evrope prepričal, da si kandidatka iz BiH zasluži njihove glasove, ker je izjemna oseba, z visokimi strokovnimi referencami. Ob umiku kandidature je spomnil, da so v odločilni fazi glasovanja na plenarnem zasedanju parlamentarne skupščine Sveta Evrope ob strokovnih referencah enako ali še bolj pomembna tudi politična razmerja in, ne nazadnje, tudi enotna podpora domače države.

»Žal je Slovenija glede tega ponovno pokazala, ne samo pri moji kandidaturi, da še nismo dosegli ustrezne stopnje demokratične zrelosti, da bi enotno podprli svojega kandidata, kar sta vzorno zmogli tako Francija kot Bosna in Hercegovina. Ker se mi zdi pomembno, da tudi kandidati iz jugovzhodne Evrope zasedejo vplivna mesta v evropskih ustanovah in glede na prvi izid glasovanja, ko nihče izmed finalne trojice ni dobil potrebne večine, sem se odločil predlagati poslancem, da glasove, namenjene meni, odstopijo kandidatki iz BiH. Delo Dunje Mijatović že dolgo cenim in spoštujem, pomembno je tudi upoštevanje enakopravnosti spolov.«

Da njeno delo kot osebe, ki se zavzema za varovanje človekovih pravic, spoštujejo tudi v lastni državi, je bilo slutiti že ob njeni kandidaturi. Diplomatska ofenziva za njeno izvolitev v Svetu Evrope je bila silovita. Zanj so lobirali vsi vidni predstavniki države in institucij: od predsedstva BiH do zunanjega ministrstva in njenih kolegov v parlamentarni skupščini. »Danes smo bili tako ponosni,« je po izvolitvi Mijatovićeve dejal Damir Arnaut, član parlamentarne skupščine iz BiH, in tako najbolj nazorno povedal, kako veliko jim pomeni njena izvolitev, ko je za štiri glasove v finalu premagala Francoza, ki je ves čas veljal za favorita, za katerega je zelo intenzivno lobiral tudi francoski predsednik Emmanuel Macron. Mijatovićeve prihaja iz države, ki ni članica Evropske unije, in iz tistega dela Evrope, ki znotraj evropskih institucij še nikoli ni imela kakega predstavnika na tako visokem položaju. Je tudi prva komisarka, njeni predhodniki so bili moški. Štiriinpetdesetletna Mijatovićeve je sicer magistrirala iz evropskih študij, potem ko je študirala na univerzi v Sarajevu. Prejela je več nagrad za delovanje na področju človekovih pravic, med drugim za delovanje v BiH, pa tudi od predsednika Avstrije za delo predstavnice Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi za svobodo medijev med letoma 2010 in 2017. Prek različnih multidisciplinarnih projektov je bila dejavna tudi na medijskem področju. Med drugim je bila leta 1998 ena od ustanoviteljic agencije BiH za regulacijo medijev, s tem pa sooblikovalka pravnega in regulacijskega okvirja za medije v povojni družbi BiH.

Komisar za človekove pravice Sveta Evrope je politični organ, ki je ločen od evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) in drugih teles organizacije. Poznamo ga od leta 1999 kot skrbnika spoštovanja in uveljavljanja človekovih pravic, kot tistega, ki spodbuja izobraževanje in ozaveščanje o človekovih pravicah ter zagotavlja spoštovanja aktov Sveta Evrope. Njegovo delovno področje zajema skrb za človekove pravice v sedeminštridesetih evropskih državah – od Portugalske do Rusije, od Islandije do Turčije –, ki združujejo osemsto milijonov ljudi. Njegova vloga je pretežno preventivna in tako dopolnjuje naloge evropskega sodišča in drugih konvencijskih teles. Po posebnem protokolu k evropski konvenciji o človekovih pravicah lahko nastopa kot tretja stranka pred ESČP, kar mu omogoča vlaganje pisnih mnenj ter sodelovanje v postopku pred sodnim senatom. Komisar se ukvarja s skupinami oseb, ki bi se lahko znašle v diskriminatornem položaju (Romi, tujci ...). Prvi (šestletni) mandat, ki ga ni mogoče ponoviti, je pripadel Špancu Alvaru Gil-Roblesu, drugi Švedu Thomasu Hammarbergu, Dunja Mijatović pa bo nasledila Latvijca Nilsa Muižnieksa. Vsi trije so bili tudi v Sloveniji, rdeča nit njihovih očitkov naši državi je bila vezana na romsko problematiko. Dokler nismo sprejeli zakona o tujcih, ki je odsev tega, kako Evropa rešuje migracijske probleme.

Dunja Mijatović postaja komisarka v času, ko so človekove pravice na posebni preizkušnji, saj se tako Evropa kot svet lomita na vprašanje, koliko človekovih pravic kaže žrtvovati na račun varnosti. Za državo, iz katere prihaja nova komisarka, je njen predhodnik lani dejal, da ga še vedno najbolj pretresejo zgodbe žrtev vojnih zločinov, družin, ki še vedno ne vedo, kam so izginili njihovi najbližji, in nasilno razseljenih oseb, ki še danes živijo v množičnih centrih. Politiki se gredo kratkoročne igre, pri čemer pozabljajo na bolečino ljudi, ki traja že tako dolgo.

Izvolitev Mijatovićeve je brez dvoma ena od boljših odločitev, ki jo je sprejel Strasbourg. Ko bo obiskala Slovenijo, bo zagotovo želela srečati Klemenčiča. Vprašanje je le, na kakšni funkciji, če kakšni, bo takrat.

• **Temne sence Auschwitz se (še) plazijo okrog nas. Tekst: Marjan Toš. Delo, Sobotna priloga, 27.01.2018, str. 21**

Marjan Toš je doktor zgodovine, muzejski svetovalec v pokoju in prvi direktor Sinagoge Maribor. Bolj ko razmišljam o vzrokih in posledicah holokavsta, ki je med letoma 1933 in 1945 terjal milijone žrtev nedolžnih ljudi, mrtvih, pohabljenih, razčlovečenih in trpečih, me spreletava srd ob primerjavi zgodovinskih nastavkov genocida z novodobnimi oblikami rasnega sovraštva, lažno politično demagogijo in cenenim populizmom.

Od sovražnega govora do prelivanja krvi je le majhen korak, in ko se zganejo orjaške sile mračnjaštva in mržnje, nabito polne nacionalističnega adrenalina in hotenja po popolni nadvladi nad šibkejšimi in »manj vrednimi«, je mera polna in pot prelivanja krvi odprta.

Neverjetno lahkotni in sprevrženi so komentarji in vprašanja na družabnih omrežjih o tem, ali je bil holokavst samo mit ali dejansko zločin brez primere. Tem ugibanjem je treba narediti konec, dvomljivcem pa zelo nazorno predstaviti jasna in nedvoumna zgodovinska dejstva. Brez pretiravanja, ki smo mu žal včasih tudi priče.

Škoda, da je živih prič genocida, ki mu preprosto rečemo holokavst, čeprav bi bilo primerneje uporabljati izraz šoa, iz leta v leto manj. Nekje sem prebral, da jih vsako leto umre več kot 2500, kar pomeni, da jih ostaja le še peščica. Tistih, ki kljub visoki starosti in rahli izgubi spomina vendarle lahko avtentično povedo, kaj se je zgodilo, kaj so z njimi počeli, kdo je to počel in kakšno je bilo »plačilo« za vse grdobije v koncentracijskih in uničevalnih taboriščih.

Njihov spomin močno blede, mnogi čutijo globoke travme in o tem razčlovečenju sploh nočejo odgovoriti. Niso odprli ust in z molkom bodo odšli v grob, polni strahu, da jih ne bi spet kdo popisal, natovoril v živinske vagone in odpeljal nekam daleč, v neznanu, kjer se je iz visokih dimnikov valil temen dim in se je vonjalo zažgano meso.

Seveda jih ni tako malo, ki ob tem zamahnejo z roko, češ, pustite pravljice in starce pri miru, naj pripovedujejo tistim, ki jim (še) verjamejo, da se je holokavst zgodil. Po njihovem je to le mit, ki ga je treba pozabiti in knjigo spominjanja o tem za večno zapreti. Narobe, treba se je spominjati in opominjati, zlasti mlajše generacije, saj so vzorci preganjanja ljudi preveč mikavni tudi za današnji čas. Povsod, tudi v Sloveniji!

Nerazumljivo je, da lahko samo po triinšedemdesetih letih od konca druge svetovne vojne s takšno lahkoto in preprostostjo pozabljamo na temno preteklost 20. stoletja. Zgodilo se, torej se lahko spet ponovi. In v drugačnem kontekstu ter novodobni preobledi se je nekaj malega v zadnjih krvavih balkanskih vojnah že ponovilo.

In če smo pri zgodovinskih nastavkih, naj spomnim, kako na hitro se je po prihodu nacistov na oblast v Nemčiji leta 1933 začel krvavi ples in najbolj radikalni antisemitizem doslej. Le nekaj let je trajalo, da so se zganile orjaške sile in da se je odprl prazen prostor, v katerega je čez čas stopil »norec demonskega besa«, možak, ki je po besedah Winstona Churchilla »postal in ostal posoda za izraz najbolj divje mržnje, kar jih je kdaj koli razjedalo človeške prsi – frajtar« Adolf Hitler.

A ta avstrijski »malar« je bil samo vrh ledene gore in je udeležal svoje goreče antisemitsko besnenje s pomočjo zvestih izvrševalcev rasne politike. Med njimi velja posebej omeniti nekaj »prvokategornikov«: Himmlerja, Goebbelsa, Rosenberga, Göringa, Bormanna, Eichmana, Franka, Mengeleja in seveda Heydricha, ki je na wannseejski konferenci januarja 1942 udeležence seznanil s Hitlerjevim naročilom o iztrebljanju vseh evropskih Judov, s katerim se je začel projekt »dokončne rešitve« judovskega vprašanja.

Med odločnimi izvrševalci te politike je bil tudi premeteni in vdani nacist slovenskega rodu Odilo Globocnik, ki se je rad celo sam pohvalil, češ, »dva milijona smo jih pospravili«.

Sicer pa se je proces načrtnega iztrebljanja Judov (in drugih manj vrednih ljudi) začel že leta 1940 s pobijanjem mnogih duševno bolnih in pohabljenih. Med njimi je bilo veliko otrok. Himmler s svojo značilno avtokratičnostjo, za katero se je v bistvu skrival »strahopetec«, je brez milosti izvajal dogovorjeno politiko in je na neki način »pognal korenine« globoko v zemljo, na kateri so stala koncentracijska in uničevalna taborišča. V njih je ustvarjal posebno »življenje v smrti« za velikansko, a skrito skupnost, ki je nato vsrkala in uničila na milijone Evropejcev, predvsem Judov, pa tudi množice Slovanov in seveda Romov.

Njegovo početje je ostalo »kraljestvo smrti«, ki pa ga vest nemškega ljudstva niti po vojni ni marala priznati. Sramovali so se tega človeka, ki je z izbranimi nacističnimi veljaki in SS-elitami razvijal in odobral metode pobijanja, da bi »počistil raso«. Ob tem pa je dobesedno vedno globlje tonil v rasno obsedenost, ki je privedla do strahotnih žrtev genocida.

Ne bi želel delati nikomur »krivice« in kogar koli posebej izpostavljati, a zdi se, da je za Himmlerja še vedno najprimernejša oznaka »surovost« (Reichshein), kot so ga označevali mnogi njegovi sodobniki in celo tesni nacistični sodelavci. Oprijela se ga je splošno znana ocena, da je bil ena sama strahotna pošast, »krvoločni nečloveški volkodlak«, nikoli človek, temveč »stvor ali pošast«, ki ni poznala ne usmiljenja in ne milosti. Za nikogar.

Ob omenjanju njegovega imena se redke žive priče holokavsta še danes zdrznejo in globoko zamislijo. Še zlasti ne tisti redki, ki so preživeli »največjo tovarno smrti« ali »pekel na zemlji«, to je Auschwitz.

Nacistični taboriščni kompleks Auschwitz v okupirani Poljski, ki so ga sestavljala tri najvažnejša taborišča, in sicer koncentracijsko taborišče Auschwitz I., uničevalno taborišče Auschwitz II. (Auschwitz-Birkenau) in delovno taborišče Auschwitz III. (Auschwitz-Monowitz), je 27. januarja 1945 osvobodila sovjetska Rdeča armada. Našli so le nekaj tisoč živih okostnjakov, ki so preživeli doslej največji »pekel na zemlji« in so ostali vse do danes žive priče tega strahotnega razčlovečenja.

Iz leta v leto jih je manj in le redki med njimi še želijo naglas govoriti o strahotah, ki so jih doživeli in preživeli. Nekateri med njimi niso nikoli spregovorili, saj je bila travma preživetja prehuda. Bilo jih je strah govoriti in niso se želeli spominjati. Najhujše je bilo uničevalno taborišče Auschwitz-Birkenau, ki je bilo del projekta »končne rešitve« judovskega vprašanja. Sicer pa naj spomnim, da so prvi center za množično pobijanje Judov odprli v Chelmnu na Poljskem, kjer so od decembra 1941 po 50 Judov na dan uničili v zaplinjevalnem kombiju. Prvo plinsko celico so zgradili v Belzecu na vzhodu okupirane Poljske in je začela delovati marca 1942.

Spomladi in poleti 1942 so podobna taborišča odprli v Sobiboru in Treblinki, plinske celice pa so namestili še v taborišču Majdanek. A največji uničevalni center za množično in industrijsko ubijanje Judov je postal Auschwitz-Birkenau, kjer so nacisti začeli krvavi ples februarja 1942. V tem kolesju je bila uničena tudi večina slovenskih Judov iz Prekmurja, občutili pa so ga seveda tudi mnogi drugi taboriščniki iz okupirane Evrope, med njimi veliko Slovenk in Slovencev. V tem največjem uničevalnem taborišču so nacisti razvili patentirani najbolj učinkoviti način ubijanja. V šestih taboriščih na »vzhodu« so nacisti skupaj usmrtili več kot tri milijone Judov, torej več kot polovico vseh žrtev holokavsta.

Triinšedemdeset let po koncu druge svetovne vojne in osvoboditve Auschwitza kot simbola zla genocida se še vedno poraja vprašanje, kako je bilo mogoče, da se je kaj takšnega sploh zgodilo. Vsi so vedeli in vsi so molčali. Tudi Nemci, ki so dolgo trdili, da za taborišča sploh niso vedeli. Zato je o teh vprašanjih treba javno govoriti in razpravljati, ne samo ob dnevu spomina na žrtve holokavsta.

V Nemčiji je njegovo zanikanje tako kot še v mnogih državah kaznivo dejanje. Zakon dosledno izvajajo in razlog za sodno preganjanje je lahko že nacistični vzklik. Pri nas pa smo pred leti bili soočeni s protijudovskimi sovražnimi grafiti na pročelju obnovljene mariborske sinagoge, a pravega epiloga tega gnusnega dejanja vse do danes še nismo dočakali. Da o javnem zanikanju holokavsta ne govorimo.

Nemški zgledi bi lahko in morali vleči povsod po Evropi, ki se otepa z novodobnim rasizmom in neonacizmom. Ne smemo namreč pozabiti, da je Hans Frank, nekdanji generalni guverner okupirane Poljske, nekoč dejal, da »bo minilo tisoč let, pa nemška krivda še ne bo oprana«. Po prepričanju Alfreda Rosenberga, zagrizenega antisemita, ki je tlakoval pot holokavstu in postavil doktrino sovražstva za uničenje Judov, pa bo »judovsko vprašanje« rešeno šele tedaj, ko bo »zadnji Jud zapustil plinsko celico«. (Obširneje o tem v knjigi Hudičev dnevnik, ki je izšla leta 2016 in sta jo napisala Robert K. Wittman in David Kinney).

Dovolj razlogov torej ne samo za spominjanje, ampak tudi za tehten premislek v časih, ko je odkritega zanikanja holokavsta vedno več. In sence Auschwitza se še vedno plazijo naokoli. Tudi na Slovenskem!

Slovinci za priznanje palestinske države. Z. P. Delo, 29.01.2018. str. 1

Anketa Dela. V tednu, ko se bo na politični ravni odločalo o priznanju Palestine, javno mnenje naklonjeno priznanju

Ljubljana – V tednu, ko bo imela slovenska politika na dnevnem redu vprašanje priznanja palestinske države in bo proti temu lobiral izraelski veleposlanik, v tokratni anketi Dela objavljamo, da je javnost naklonjena potezam politike, ki bi vodile do priznanja nove države na Bližnjem vzhodu.

V tem tednu bo slovenska politika veliko pozornosti namenila vprašanju morebitnega priznanja palestinske države, saj se bo v sredo v zvezi s tem sestel odbor za zunanjo politiko, na dnevnem redu pa bo predlog sklepa o priznanju Palestine kot neodvisne in suverene države. Če bi lahko o tem odločali sodelujoči v Delovi anketi, dvomov ni, saj je priznanju naklonjenih skoraj polovica vseh vprašanih, petina jih je proti.

Tako kot se je pokazalo doslej, ko so priznanju palestinske države naklonjeni v koalicijskih strankah SMC, Desus in SD, proti pa v opozicijskih desnih strankah, se to kaže tudi v volilnem telesu, saj v anketi ugotavljamo, da so priznanju palestinske države naklonjeni podporniki Levice, SD, moški in prebivalci večjih mest, proti pa so podporniki SDS.

- **Slovenska politika pred odločitvijo o Palestini. Zoran Potič. Delo, 29.01.2018, str. 2**

Državni zbor. V sredo se bo sestel odbor za zunanjo politiko in odločal o priznanju

Ljubljana – Vladajoča koalicija SMC, Desusa in SD je o možnosti priznanja Palestine kot samostojne države razmišljala že kmalu po prevzemu oblasti leta 2014. Morebitni zasuk bi se lahko zgodil v sredo, ko bodo člani odbora za zunanjo politiko imeli na mizah sklep o priznanju Palestine.

Če bo sklep dobil večinsko podporo, bi lahko državni zbor o priznanju Palestine (palestinskih ozemelj) kot neodvisne in suverene države odločal na marčni ali aprilski seji, verjetno zadnji v mandatu sedanje sestave državnega zbora.

V parlamentu se je oblikovala prepričljiva večina v prid priznanju palestinske države, saj jo podpirajo stranke koalicije, Stranka Alenke Bratušek in poslanska skupina Levice, ki je tudi predlagateljica sklepa o priznanju nove Bližnjevzhodne države. Opozicijske desne stranke so nekoliko bolj zadržane – NSi in SDS svarijo pred prenačlenimi in solističnimi potezami Slovenije.

Plaz judovskih organizacij

Čeprav se zdi, da večjih ovir za odločitev ni, je v vladni politiki zaznati nekaj oklevanja. Vlada Mira Cerarja je doslej zagovarjala politiko, da bo poskušala znotraj EU oblikovati zavezništvo držav, ki bi v paketu priznale palestinsko državo. Ker se to ni zgodilo, je pred časom začel zunanji minister Karl Erjavec namigovati, da bi lahko Slovenija »šla sama po poti priznanja Palestine«, česar prejšnji teden po srečanju evropskih zunanjih ministrov s palestinskim predsednikom Mahmudom Abasom ni več prikrival, ampak javno oznanjal.

Po Erjavčevi napovedi se je sprožil lobistični plaz judovskih organizacij v ZDA, ki Sloveniji odsvetujejo enostransko potezo, v torek in sredo pa bo v Ljubljani tudi izraelski veleposlanik, ki se bo pogovarjal s predsednikom DZ Milanom Brglezom in poslanskimi skupinami.

Horvat: Priznanje bi škodilo Sloveniji

Predsednik OZP Jožef Horvat (NSi) pričakuje, da bo vlada na odboru predstavila prepričljive argumente, zakaj odstopa od dosedanje politike do Palestine oziroma od skupinskega delovanja v EU. Horvat ne razume razlogov za to, zadnje poteze zunanjega ministra in vlade pa opisuje kot privatno politiko posameznikov. Po njegovem priznanje Palestine ne bi pomagalo Palestincem, bi pa zagrenilo življenje Sloveniji.

Predsednik državnega zbora Milan Brglez (SMC) na drugi strani pravi, da sta se v zadnjem obdobju spremenili dve stvari: Palestinci so znotraj svojih vrst dosegli spravo, poleg tega pa so svoja stališča zaostriale ZDA, ki so v nasprotju s konvencijami OZN priznale Jeruzalem kot prestolnico Izraela. Brglez morebitnega priznanja Palestine ne dojema kot soliranje, ker da priznanje držav ni v pristojnosti EU, ampak suverenih držav, poleg tega pa da Slovenija pri tem ni osamljena, ampak del kluba istomislečih držav. Po njegovem bi lahko priznanje prispevalo k oživitvi pogajalskega procesa med Izraelci in Palestinci. Palestino je priznalo že 136 držav članic Združenih narodov in deset članic EU – večina je vzhodnoevropskih držav, ki so to storile, ko so bile še del Varšavskega pakta, zadnja je Palestino priznala Švedska leta 2010.

- **Tatjana Rojc na kandidatni listi za senat. Jure Kosec. Delo, 29.01.2018, str. 4**

Italijanske volitve. Njena izvolitev bo izziv za demokrate in manjšino

Ljubljana – Italijanska Demokratska stranka je konec tedna potrdila kandidatne liste za prihajajoče parlamentarne volitve v Italiji. Izmed slovenskih kandidatov se je na njeno listo za volitve v rimski senat uvrstila literarna teoretičarka Tatjana Rojc.

Na volitvah četrtega marca se bo kot drugouvrščena na listi potegovala za enega od sedmih mandatov, ki v 320-članskem zgornjem domu italijanskega parlamenta pripadajo deželi Furlaniji - Julijski Krajini. Tatjana Rojc je vodstvo stranke v Rimu izbralo med tremi slovenskimi imeni, ki jih je za uvrstitev na listo predlagala slovenska komponenta DS. Poleg nje sta bila v ožjem krogu kandidatov podjetnik Edi Kraus in nadzornica Martina Malalan.

Glede na to, da se vladajočim Demokratom po napovedih obeta slab volilni rezultat, bo izvolitev Tatjane Rojc v parlament izziv tako za levosredinsko stranko, ki jo je predlagala, kot za slovensko manjšino, ki bo v nasprotnem primeru ostala brez predstavnika v hramu italijanske demokracije.

Položaj slovenske kandidatke na listi je po zagotovilih slovenskih članov Demokratske stranke dobro izhodišče za njeno izvolitev. »DS je edina politična sila v Italiji, ki nudi slovenskim kandidatom stvarne možnosti za izvolitev v parlament, in glede na to, da je slovenska kandidatka na visokem drugem mestu deželne liste za senat, je teh možnosti kar precej,« je v odgovoru na vprašanje Dela pojasnil Stefano Ukmar, deželni poslanec DS v Furlaniji - Julijski Krajini. Opozoril je, da je politika »skupinska igra« in da bo izvolitev Tatjane Rojc »odvisna od nje, od volje volivcev ter od rezultatov drugih kandidatov Demokratske stranke«.

Rešilni čoln

S tem je imel v mislih predvsem kandidaturu nosilca kandidatne liste za FJK Tommasa Cerna, direktorja rimskega časnika La Repubblica, ki ga je DS kandidirala tudi v enomandatnem okrožju v Lombardiji, kjer pa obstaja verjetnost, da ne bo izvoljen. »Gre za tvegano okrožje, tako da je ponovitev kandidature na prvem mestu pri nas zanj dejansko rešilni čoln v primeru potopa osrednje barke,« je ozadje pojasnil Igor Gabrovec, podpredsednik deželnega zbora FJK ter politični tajnik Slovenske

skupnosti (SSk), zbirne stranke slovenske manjšine v Italiji. Dodal je, da je izvolitev Tatjane Rojc možna tudi, če se Demokratska stranka na deželnem nivoju izkaže nekoliko bolje kot na državnem in če ji v senat uspe izvoliti dva kandidata. V Slovenski skupnosti zagotavljajo, da si bodo aktivno prizadevali za izvolitev slovenske kandidatke v senat, med drugim z razprševanjem slovenskih glasov. »Tatjana Rojc je ugledna in visokoizobražena intelektualka s humanistično izobrazbo, kar je na današnji italijanski politični sceni precej redko. Je poštena in uglašena, pa tudi med Italijani upoštevana članica naše narodne skupnosti,« je o kandidatki povedal Gabrovec.

- **Zahodni Balkan je vse predaleč od Bele hiše. Vili Einspieler. Delo, 29.01.2018, str. 6**

Bruselj na Balkanu. Srbija in Kosovo sta nedokončani državi, ki bosta težko dosegli dogovor brez posredovanja Washingtona

Bruselj je odločen, da ne bo uvažal nerešenih vprašanj med balkanskimi državami. Srbija in Kosovo sta nedokončani državi, ki bosta težko dosegli dogovor brez posredovanja Washingtona, ki pa ni spremenil politike do Balkana.

Čprav je Bolgarija postavila v ospredje svojega predsedovanja EU približevanje Zahodnega Balkana k evropskim povezavam, to še nič ne pomeni. Evropska komisija zahteva od oblasti v Prištini napredek v dialogu o normalizaciji odnosov s Srbijo, ki je ključen tudi za napredek Srbije v pristopnih pogajanjih z EU. Albanski politiki na Kosovu želijo, da se v dialog Beograda in Prištine vključijo tudi ZDA. Administracija v Washingtonu se na te pozive uradno še ni odzvala, poznavalci pa ugotavljajo, da Balkan ni njena prioriteta.

Upravičen poseg na Kosovu?

Zaradi medijskih špekulacij, da želijo ZDA čim prej končati kosovsko zgodbo, albanska stran zahteva časovno omejitve dialoga med Srbijo in Kosovom. Priština išče zaveznika v Washingtonu tudi zato, da bi bil pristranski v njeno korist in prisilil Beograd v rešitve, ki bi bile po njeni meri. Ta je v preteklosti že igral takšno vlogo. Priština tudi pričakuje, da bo Washington bolj popustljiv kot Bruselj, tako da bo lahko odstopila od že sklenjenih dogovorov v okviru bruseljskega dialoga. Tudi če bi ZDA vstopile v dialog, se proces ne bi končal občutno hitreje, ker gre za reševanje vprašanj, ki bodo imele resne posledice za obe strani.

Ko gre za odnos ZDA do Balkana, nihče ne more zanesljivo odgovoriti na vprašanje, ali nova ameriška diplomacija izvaja politiko Donalda Trumpa ali njegove protikandidatke Hillary Clinton. Kljub temu je v interesu ZDA, da umaknejo kosovsko vprašanje z dnevnega reda, da bi dokazale, da je bila odločitev za intervencijo na Kosovu pravilna. To je mogoče doseči, če se bo s scenarijem strinjala tudi Srbija in vsaj molče priznala neodvisnost Kosova.

Čprav je Beograd opozoril, da je format pogajanj mogoče spremeniti le z njegovim soglasjem, se postavlja vprašanje, kakšno moč ima Srbija, da lahko kar koli zavrne. Vodja srbske diplomacije Ivica Dačić je izjavil, da bi v tem primeru Srbija poiskala pomoč Rusije in zahtevala njeno vključitev v pogajanja. Navsezadnje so ZDA opozorile Prištino – ki se spogleduje z ukinitvijo posebnega sodišča za vojne zločine Osvobodilne vojske Kosova –, da bodo dale soglasje Moskvi v varnostnem svetu ZN, da se vključi v vzpostavljanje sodišča. Bruselj ni naklonjen vključevanju Washingtona, ker bi težko zavrnil soudeležbo Moskve, vmešavanje ZDA in Rusije pa bi hkrati pomenilo, da EU znova ni sposobna reševati problemov na lastnem dvorišču.

Ameriška oporišča

Srbija in Kosovo sta v različnih pristopnih fazah k EU, razlikujeta se tudi po odnosu do ZDA in Rusije. Ali bodo ZDA v koordinaciji z EU prevzele ključno vlogo na Balkanu, je odvisno od razvoja odnosov med Washingtonom in Moskvo, izida ameriškega notranjepolitičnega obračuna in uspeha konsolidacije EU. Američani so si na drugi strani zagotovili na Balkanu pomembna oporišča. Z vstopom Črne gore v Nato so preprečili nevarnost, da bi Rusija dobila izhod na Jadransko morje, v BiH so zabetonirali status quo z daytonskim sporazumom, Albanija je pod njihovim nadzorom, Kosovo je »stabilna kriza«, kaže se tudi rešitev spora med Makedonijo in Grčijo. Da razmere na Balkanu, kjer so mnogi prepričani, da so pomembni za ZDA, niso rožnate, ni problem ameriške diplomacije.

Washington je zaokrožil dva ključna projekta, BiH z daytonskim sporazumom in Kosovo z razglasitvijo neodvisnosti, nato pa je krmilo prepustil Bruslju. Neodvisnost Kosova je za ZDA dokončna. Ameriška politika je zaradi odsotnosti evropske perspektive posredovala tudi v Makedoniji, kar je pripeljalo do premika v njenih odnosih z Grčijo. Analitiki sklepajo, da je Trump prepustil Zahodni Balkan ministrstvu za zunanje zadeve, kar naj bi bila srečna okoliščina, saj bi v nasprotnem primeru le še bolj zapletel odnose v tej nemirni regiji. Balkan je zdaj vse predaleč od Bele hiše.

- **Katalonija. Delo, 29.01.2018, str. 6**

Špansko ustavno sodišče o kandidaturi Puigdemonta

Na kratko

Madrid – Špansko ustavno sodišče je odločilo, da je kandidatura dosedanjega katalonskega predsednika Carlesa Puigdemonta za ponovno vodenje regije veljavna samo, če bo fizično navzoč v državi. Puigdemont, ki je obtožen upora in zlorabe javnih sredstev ter mu v Španiji grozi aretacija, je od konca oktobra v Belgiji. Ustavno sodišče je odločalo na prošnji vlade v Madridu ter po osemurnem zasedanju sklenilo, da Puigdemont ne more ostati v tujini, če hoče voditi Katalonijo. Stranke, ki se zavzemajo za samostojnost Katalonije, so na volitvah decembra dobile večino glasov in katalonski parlament naj bi o novem predsedniku regije odločal v torek. Predsednik katalonskega parlamenta Roger Torrent je za predsednika predlagal Puigdemonta.

- **Na ribiških plečih do tožbe pred EU. Zoran Potič. Delo, 30.01.2018, str. 1**

Diplomacija. Slovenija ne bo odgovarjala na hrvaško »absurdno« diplomatsko noto

Ljubljana – Izmenjava kazni ribičem na slovenski in hrvaški strani je voda na mlin Sloveniji, ki pospešeno pripravlja tožbo pred Sodiščem EU proti Hrvaški zaradi nespoštovanja arbitražne odločbe. Slovenska oblast zatrjuje, da bo za naše ribiče poskrbljeno.

Minister za zunanje zadeve Karl Erjavec zaradi interesov države še ni želel navajati podrobnosti o tožbi proti Hrvaški pred Sodiščem EU. Po naših informacijah so na ministrstvu za zunanje zadeve okrepili ekipo, ki bedi nad pripravo tožbe, angažirani so tudi domači pravni strokovnjaki in tesno sodelujejo s tujo odvetniško pisarno. Po naših zanesljivih informacijah

v vladnih krogih ocenjujejo dogodke v zvezi z izrekanjem kazni ribičem kot koristne za slovenske interese – prvič, ker je vprašanje neizpolnjevanja arbitražne odločbe s tem še vedno osrednje vprašanje ne zgolj na meddržavni, ampak tudi evropski ravni, in drugič, ker Slovenija z izrekanjem kazni hrvaškim ribičem krepi utemeljenost tožbe. Znano je, da je slovensko notranje ministrstvo v petek izreklo 14 glob proti hrvaškim ribičem, ker so nezakonito prestopili mejo v Piranskem zalivu. Hrvaška je odgovorila z diplomatsko noto in napovedjo izreka enajstih glob slovenskim ribičem.

Ribiči na varnem

Erjavec je pojasnil, da Slovenija na hrvaško noto ne bo odgovorila, da to zdaj ni smiselno, ker Slovenija še ni dobila odgovora na tri slovenske diplomatske note iz decembra lani. »Ministrstvu za zunanje zadeve se nikamor ne mudi, še posebno ne odgovarjati na tako absurdne note,« je dejal Erjavec. Meja med državama v Piranskem zalivu ne poteka po sredini, zato po ocenah slovenskih oblasti hrvaške note ni mogoče drugače opisati kot »poceni spin za hrvaško javnost«.

Karl Erjavec in minister za kmetijstvo Dejan Židan sta včeraj zagotovila, da slovenski ribiči zaradi napovedanih kazni ne bodo imeli težav, da so najeli pravo pisarno v Pulju in da bodo prejeli finančno nadomestilo za izpad ribolova.

- **Z globo nad globo za Piranski zaliv. Zoran Potič, Željko Matić, Peter Žerjavić. Delo, 30.01.2018, str. 2**

Ribiči. Slovenija je na hrvaške naslove poslala 14 kazni, Hrvaška na slovenske 11 kazni

Ljubljana, Zagreb – Hrvaške oblasti so na izrečene prekrškovne kazni proti 14 hrvaškim ribičem včeraj odgovorile s prekrškovnimi nalogi proti 11 slovenskim ribičem. Nato je sledila besedna vojna med zunanjima ministroma Karlom Erjavcem in Marijo Pejčinović Burić.

Slovenska policija je po presečnem datumu 29. decembra lani začela izvajati jurisdikcijo v slovenskih notranjih vodah. Rezultat tega je 14 prekrškovnih kazni, ki so jih v teh dneh prejeli hrvaški ribiči, število izrečenih glob pa bi se lahko še povečalo, saj je bilo v tem obdobju obravnavanih najmanj dvakrat toliko prekrškov. Hrvaški mediji so včeraj razkrili, da je le en ribič iz Savudrije (Diego Makovec in žena) dobil na svoj naslov sedem plačilnih nalogov v skupni vrednosti 9000 evrov.

Plačati globo?

Takoj ko so na Hrvaškem izvedeli, da je slovenska policija poslala hrvaškim ribičem kazni zaradi ribolova v slovenskem morju in nezakonitega prehoda meje, se je Hrvaška odločila, da bo odgovorila. V diplomatski noti slovenskemu veleposlaništvu v Zagrebu so zapisali, da je Hrvaška prisiljena odgovoriti z enakim ukrepom, hrvaška policija pa napoveduje, da bo poslala kazni »za osem pogostih kršilcev, ki prečkajo državno mejo brez dovoljenja in ribarijo v nasprotju z uredbami EU«. Če ne bodo plačali kazni, ki za nezakonit prehod meje znaša od 250 do 700 evrov, za nedovoljen ribolov pa od 3000 do 7000 evrov, ne bodo mogli prestopiti hrvaške meje.

Neformalni vodja savudrijskih ribičev Ezio Kocijančič (ki je včeraj tudi dobil eno kazen) pravi, da ga ne skrbita višina kazni in morebitna prepoved vstopa v Slovenijo. Verjame, da jih bo hrvaška vlada zaščitila, kot je obljubila, in ko bodo kazni prispele, jih bo poslal vladi. Toda ne glede na obljube hrvaške vlade o zaščiti ribičev ta ni pripravljena plačati kazni. Če bi se vlada odločila namesto ribičev plačati njihove kazni, bi pravno in dejansko priznala mejo na morju, ki jo je določila mednarodna arbitraža. Tako ne bi bilo mejnega spora in ne bi bilo treba pisati in pošiljati kazni slovenskim ribičem.

Papagajska poteza

Slovenski zunanji minister je hrvaško diplomatsko noto označil za absurdno, napovedane kazni za slovenske ribiče pa za neupravičene, saj so lovili v nespornih slovenskih vodah. Erjavec pravi, da so lovili na območju, ki je po arbitražni sodbi določeno kot slovensko morje, zato nobena kazen ne more imeti učinka. Slovenski zunanji minister je rekel, da gre za »papagajsko politiko« Hrvaške. Očitno je, da želi Hrvaška izsiliti pristojnosti v slovenskem morju.

Včerajšnja izjava hrvaške zunanje ministric Marije Pejčinović Burić potrjuje, da za Hrvaško poteka meddržavna meja na morju po sredini Piranskega zaliva. »Na terenu ni nič novega, meja skladno z mednarodnim pravom ostaja sredinska črta Savudrijske vane. Obžalujemo, da je slovenska stran prekršila dogovor o izogibanju incidentov,« je dejala hrvaška zunanja ministrica. Hrvaške oblasti so napovedale, da so zaradi prekoračitve meje na morju posredovale kazni šestim posameznikom (334 evrov) in petim pravnim osebam (2134 evrov).

Slovenska vlada je v pripravah na izvajanje arbitražne odločbe predvidela morebitne zaplete z ribiči. Minister za kmetijstvo Dejan Židan je v Bruslju dejal, da imajo slovenski ribiči zagotovljeno pomoč, ki je povezana z izvrševanjem arbitraže in s težavami s Hrvaško. Tako se je država obvezala, da bo na svoja pleča prevzela sodne stroške. Priskočila bo tudi na pomoč, če bi bila poškodovana njihova lastnina. Zaradi ovir pri ribolovu imajo pravico do 250 evrov na »tekoči meter plovila«. Zahtevek za odškodnino lahko vložijo vsake pol leta, skupaj največ štirikrat. Židan pričakuje, da bodo ribiči, ki so resnično aktivni, že sredi leta začeli vlagati zahteve za odškodnino. Tudi Erjavec je zagotovil, da noben slovenski državljan ne bo imel težav zaradi kazni, ki jih napovedujejo hrvaške oblasti. »Nobenega maltretiranja naših ribičev ne bo, slovenska vlada bo storila vse za zaščito slovenskih ribičev in državljanov,« je dejal Erjavec.

- **Španska stran odločena, da bo ustavila Puigdemonta. Mimi Podkrižnik. Delo, 30.01.2018, str. 6**

Zapletanje med Madridom in Barcelono. Številne ovire na poti odstavljenega voditelja do novega predsedovanja Kataloniji

Tik pred zdajci, pred za danes načrtovanim Puigdemontovim prevzemom vladnih vajeti v katalonskem parlamentu, je ogromno nejasnosti. Po vseh ovirah, ki jih (novemu) staremu predsedniku Katalonije nastavlja španska stran, je Puigdemont včeraj naslovil pismo na predsednika katalonskega parlamenta Rogerja Torrenta in ga zaprosil za imuniteto. Verjame, da kot izvoljeni poslanec ne more biti aretiran, razen če ga ujamejo pri kaznivem dejanju. Pozval ga je k sprejetju ukrepov, po katerih bodo spoštovane »vse pravice katalonskega parlamenta« in se bo lahko tudi sam vrnil v Barcelono. Špansko ustavno sodišče je v soboto odločilo, da lahko Carles Puigdemont vnovič postane predsednik Katalonije, če bo na predvideni današnji investituri v katalonskem parlamentu fizično navzoč in si bo za to pridobil vnaprejšnje dovoljenje sodnika, ki se ukvarja z njegovim primerom: obtožen je vstajništva, upora in zlorabe javnega denarja. Iz eksila v Belgiji da prevzem vladnih vajeti ni mogoč, kar zamotano katalonsko-špansko razmerje še zaplete, kajti politika, resda edinega kandidata za vodenje generaliteta, ob vrnitvi domov čaka aretacija.

Na daljavo, so zatrjeli ustavni sodniki, ne debata ne glasovanje nista mogoča, kakor tudi ne, da bi novega predsednika predstavljal pooblaščen parlamentarec. Hkrati so zažugali drugim poslancem, češ naj ravnajo odgovorno, saj jih v primeru neposlušnosti čaka kazenski pregon. Sodniki naj bi v desetih dneh odločili, kaj storiti s petkovo zahtevo Madrida, da je treba razveljaviti Puigdemontovo kandidaturo za predsednika regije.

Medtem so se po nekaterih virih z nasprotnimi argumenti menda obrnili na vrhovno sodišče poslanci Puigdemontove Skupaj za Katalonijo, ki ne morejo sprejeti ponavljanja osrednje vlade, da predsedovanje Kataloniji na daljavo ni mogoče in da bi bila Puigdemontova potrditev – zaradi obtožb in prebega v Bruselj – »nezakonita«. Izidi decembrskih volitev, med katerimi so Katalonci večinsko postavili v parlament zagovornike neodvisnosti, da morajo biti spoštovani; zato bi pričakovali sodno dovoljenje, po katerem bi odstavljeni predsednik – sicer pravi, da »ne zaupa španskemu sodstvu in zato ne verjame, da bi mu pošteno sodilo« – še enkrat vodil vlado. Je pa Puigdemont, čigar odvetnik je včeraj zanikal komunikacijo z vrhovnim sodiščem, takoj po sobotni odločitvi zahteval odstop španske podpredsednice vlade Soraye Sáenz de Santamaría, »pristojne« za katalonsko problematiko: ker je zahtevala takojšnjo prepoved Puigdemontove kandidature, dosegla pa le takojšnjo prepoved njegovega delovanja na daljavo oziroma prek pooblaščenca. Po njegovem razumevanju ji je ustavno sodišče prisolilo eno okrog ušes ...

Odkrito ali skrito

Znano je tudi, da si je španska vlada zadala nalogo prestreči voditelja, pa če se bo odločil vrniti v Katalonijo inkognito ali odkrito, na meji. Zato je okrepila obmejne patrulje in »operacije« okrog barcelonskega parlamenta ... Nekateri se sprašujejo, do kdaj in kam bo po »slepi ulici« še taval katalonska politika in kdaj se bo morda odločila za »žrtvovanje Puigdemonta«. Katalonski »independentizem« je po svoje bizarna družba, kajti povezuje precej »nepovezljivo«: zelo levo (Republikanska levica Katalonije, ERC) in zelo desno (Skupaj za Katalonijo) s skrajno levim (CUP) ... A po poročanju katalonske agencije je iz vrst ERC že slišati glasove o nujnosti Puigdemontovega »žrtvovanja«, medtem ko v unionistični stranki Ciutadans (Državljeni) poudarjajo, da »katalonski parlament ni samo Puigdemontova hiša, kjer bi počel, kar bi hotel«.

Da bi independentisti v 135-članskem parlamentu ohranili (tesno) večino, so v nedeljo in včeraj odstopili trije od štirih nekdanjih ministrov, ki so konec oktobra s predsednikom prebegnili v Belgijo. Po odločitvi ustavnega sodišča tudi ti ne smejo na daljavo glasovati v parlamentu, kjer morajo zagovorniki neodvisnosti, kot se zavedajo, ubraniti vsaj 68 glasov. Od daleč bosta lahko glasovala le izvoljena poslanca za zapahi v Madridu.

- **Priznanje Palestine preloženo na pomlad. Z. P. Delo, 31.01.2018, str. 1**

Diplomacija Izraelski veleposlanik pri Brglezu – Stranke večinoma za priznanje

Ljubljana – Odbor za zunanjo politiko danes najverjetneje še ne bo odločal o potrditvi sklepa o priznanju Palestine, ker vlada še ni dala zelene luči. Koalicija je menda usklajena in pripravljena podpreti novo državo na Bližnjem vzhodu, podporo napovedujejo tudi predlagatelji poslanci Levice in Stranka Alenke Bratušek, medtem ko imajo zadržke v NSi in SDS. Kljub temu se akt priznanja Palestine lahko premakne v marec ali april, vprašanje pa je, ali je k temu pripomoglo lobiranje izraelskega veleposlanika Ejala Sela (na fotografiji levo), ki se je včeraj sestal s predsednikom državnega zbora Milanom Brglezom in predsednikom odbora za zunanjo politiko Jožefom Horvatom. V ponedeljek se je ustavil pri slovenskem zunanjem ministru.

- **Priznanje Palestine verjetno predstavljeno na marec. Miha Jenko, Zoran Potič. Delo, 31.01.2018, str. 2**

Zunanja politika. Ker vlada še ni izdelala analize o posledicah priznanja Palestine, odbor DZ ne more nadaljevati postopka Ljubljana – Odbor za zunanjo politiko (OZP) bo danes namesto potrditve sklepa o priznanju Palestine verjetno preložil odločanje, državni zbor bi lahko o priznanju Palestine glasoval marca. Vlada še ni pripravila sklepa, ki bi omogočil nadaljevanje postopka priznanja, kar predlaga poslanska skupina Levica.

Predsednik odbora za zunanjo politiko Jožef Horvat je včeraj pojasnil, da brez mnenja vlade ne morejo obravnavati tako pomembne teme, kot je priznanje Palestine. Po informacijah iz vlade takšne analize še nimajo, zato niti sklepa še ni. V koaliciji zagotavljajo, da se glede priznanja Palestine strinjajo. Kot nam pojasnjujejo viri iz državnega zbora, je želja koalicije, da proces priznanja Palestine ne bi potekal nič drugače kot v vseh dosedanjih primerih priznavanja novih držav. Dokler pa vlada ne bo opravila svojega dela, državni zbor ne bo mogel nadaljevati postopka. Jožef Horvat pravi, da na vladne informacije o Palestini čakajo že od leta 2015.

Po sedanjih razmerjih moči v državnem zboru podpora priznanju Palestine ni negotova, saj jo podpirajo v SMC, Desusu, SD, Levici in Stranki Alenke Bratušek, NSi in SDS pa sta bolj zadržani.

Diplomatski parket je bil dan pred sejo OZP izjemno zaseden, saj se je izraelski veleposlanik za Slovenijo (sedež ima na Dunaju) Ejala Selo včeraj sestal s predsednikom državnega zbora Milanom Brglezom (SMC) in predsednikom OZP Jožefom Horvatom (NSi), že v ponedeljek pa se je Selo pogovarjal z zunanjim ministrom Karlom Erjavcem. Kot je mogoče razbrati iz sporočil za javnost, je izraelski veleposlanik v glavnem prenašal stališče izraelske vlade, da bi bila lahko slovenska poteza škodljiva za interese Slovenije.

MF: Predvidoma brez posledic za zadolževanje

Glede slovenskega priznanja Palestine na ministrstvu za finance pravijo, da bi lahko komentirali le njegov (ne)vpliv na zadolževanje države. Po posvetovanjih menijo, da priznanje predvidoma ne bi imelo posledic na zadolževanje države. Je pa skoraj nemogoče z gotovostjo oceniti, ali bi imela takšna poteza kakršnekoli posledice, negativne, pozitivne ali nevtralne. Na ceno zadolževanja vplivajo številni dejavniki, ki so tudi zelo specifični in bolj ali manj pomembni v trenutku, ko gre država na trg, so nam še odgovorili.

Na MF še menijo, da niso pravi naslov za analizo posledic priznanja Palestine. »Neodgovorno bi bilo, če bi se takšna odločitev sprejemala samo na podlagi mnenja našega resorja, kajti gre bolj za zunanjepolitično vprašanje, ki zahteva veliko širši razmislek o možnih posledicah. Prava naslova za takšno analizo bi bila ministrstvo za zunanje zadeve in kabinet predsednika vlade, ki imata veliko bolj poudarjeno zunanjepolitično noto od ministrstva za finance,« so nam še odgovorili z MF, kjer so svoj prispevek, skladno s sklepom vlade, že posredovali ministrstvu za zunanje zadeve.

Tudi poznavalci močno dvomijo, da bi slovensko priznanje Palestine lahko poslabšalo položaj Slovenije na mednarodnih finančnih trgih – tudi te špekulacije je slišati –, dopuščajo pa, da bi lahko vplivalo na blagovno menjavo med Slovenijo in Izraelom. Ta se sicer povečuje, a doslej na letni ravni še ni preseгла 100 milijonov evrov, kar pomeni, da je relativno skromna. Za primerjavo: to je le odstotek menjave, ki jo vsako leto opravimo z Nemčijo. Iz Izraela uvažamo sadje, zelenjavo in kemične izdelke, izvažamo pa papir, karton in električne stroje.

- **Do meje z globami. Zoran Potič o novi stopnički meddržavnih odnosov. Delo, 31.01.2018, str. 5**

Izrekanje glob hrvaškimi ribičem zaradi nezakonitega prečkanja mejne črte v Piranskem zalivu, kot jo je določilo arbitražno sodišče, predstavljajo novo stopničko v odnosih med Slovenijo in Hrvaško – stopničko navzdol, ki vodi v spiralo nezaupanja in slabšanja odnosov, kakršni so prevladovali pred letom 2009.

Diplomati običajno pazljivo izbirajo besede pri opisovanju dogodkov in medsebojnih odnosov, a tega na ravni med Ljubljano in Zagrebom ni zaznati že dalj časa. Zadnji primer predstavljata hrvaška ministrica Marija Pejčinović Burić, ki je pred meseci pred mediji tarnala, da je slovenski kolega Karl Erjavec nesramen in agresiven, ta pa ji te dni vrača, da se z njo nima o čem pogovarjati, dokler bo trdila, da zanjo poteka hrvaško-slovenska meddržavna meja po sredini Piranskega zaliva. Čeprav gre za tipičen odziv Erjavca, ki se že doslej ni brzdal pri vračanju žogic na hrvaško stran, pred volitvami pa bo pri njem še manj diplomatske drže, je izjava hrvaške zunanje ministricice povsem neresna in jo je treba razumeti kot provokacijo in izzivanje, da bi slovenska stran storila kakšno neumno potezo. Hrvaška dobro ve, da meja ni nikoli potekala po sredini zaliva, ker tam meje nikoli ni bilo.

Izzivanje hrvaške ministricice je treba razumeti kot nemoč pred potezami slovenskih oblasti, ki dosledno sledijo načrtu uresničevanja arbitražne odločbe. V ta sklop spadajo tudi globe, ki jih izrekajo slovenski policisti hrvaškimi ribičem. Naj se sliši še tako absurdno, je valovanje, ki ga globe te dni povzročajo med Ljubljano in Hrvaško, voda na mlin slovenskim nameram. Bolj ko se bo prah dvigal, bolj jasno bo predsedniku evropske komisije Jean-Claude Junckerju, da bo treba ukrepati. Kajti strategija Hrvaške v tem primeru je jasna – prepričani so, da bolj ko se bo čas uresničevanja arbitražne odločbe oddaljeval, več manevrskega prostora bodo imeli v nedefinirani prihodnosti za sklepanje sporazumov, ki bi pomenili dokončno razvodenitev mejne rešitve.

Za zdaj so vse oči uprte proti sredini februarja, ko se bo pri Junckerju ustavil hrvaški premier Andrej Plenković, ki tudi z zadnjimi izjavami potrjuje, da pri znanem stališču nepriznavanja arbitražne odločbe ne bo odstopanja niti za milimeter. Zato ne preseneča, da se na slovenski strani krepi odločnost, da bi Slovenija tožila Hrvaško pred sodiščem EU. V ta namen so v vladi okrepili ekipo, ki pripravlja tožbo, globe pa so eden pomembnejših elementov v tožbeni argumentaciji. Zato tudi opozorila na hrvaški strani, naj ne ribiči ne hrvaška vlada ne poravnava izrečenih kazni, ker bi se to lahko štel kot priznavanje arbitražne odločbe.

Igra se torej nadaljuje, ceno za to pa bodo plačevali ribiči, ki v teh dneh več kot rib »nalovijo« glob. Pot do meje v Piranskem zalivu, naj se sliši še tako absurdno, torej vodi prek glob. To je po svoje še ena znamenitost v sporu, ki se mu mnogi po Evropi čudijo zaradi svoje bizarnosti.

- **Vse več zapletov in vse bolj razdeljeni. Mimi Podkrižnik. Delo, 31.01.2018, str. 6**

Katalonija. Predsednik vlade Carles Puigdemont bo potrjen, ko bo razprava o njem lahko učinkovita Če uporabimo besednjak katalonskih unionistov, »se agonija nadaljuje«. Če govorimo kot independentisti, Barcelona »ni klonila pred Madridom«, ampak čaka na čas, ko bo imenovanje novega predsednika primernejše. Zato Carles Puigdemont včeraj ni zaprisegel kot prvi človek generaliteta ...

Po katalonsko-španskem zaostrovanju in nejasnostih o za včeraj napovedani zaprisegi Carlesa Puigdemonta kot novega starega predsednika katalonske vlade so razpravo in glasovanje o novem voditelju, sicer edinem kandidatu, tik pred zdajci preložili. Predsednik parlamenta v Barceloni Roger Torrent je sprejeto odločitev objavil le nekaj ur pred začetkom, načrtovanim za zgodaj popoldne. Dejal je, da »debata ni odpovedana«, le prestavljena je na takrat, ko bodo »imeli vsa zagotovila, da bo lahko tudi učinkovita«. Kdaj bo to, ni mogoče uganiti. Razlogi za to potezo so po svoje razumljivi. Ponoviti kaže, da je špansko ustavno sodišče v soboto zapovedalo, da Puigdemont, ki že tri mesece živi v Belgiji, ne more zapriseči od daleč. Vemo tudi, da se lahko resda prosto premika po Evropi, ne pa v Španiji, kjer bi ga ob morebitni vrnitvi domov nemudoma aretirali.

Torrent z odločitvijo, ki sicer ni bila sprejeta soglasno, menda ni klonil pred Madridom – premier Mariano Rajoy ga je posvaril, ali se zaveda svoje odgovornosti –, saj »ne ustavno sodišče ne podpredsednica španske vlade ne bosta odločala o tem, kdo bo katalonski predsednik«. To poslanstvo da imajo samo katalonski poslanci, kakor je zdaj naloga parlamenta v Barceloni, da še sam po pravni poti izpodbija odločitev ustavnih sodnikov, on kot predsednik parlamenta pa da vztraja pri Puigdemontu kot edinem kandidatu za prvega človeka generaliteta v 7,5-milijonski Kataloniji. »Pravico ima« in »legitimno je, da postane predsednik«, zato se je Torrent obvezal, da bo ščitil njegovo »poslansko imuniteto« in spoštoval voljo - volivcev.

Neenotni zagovorniki neodvisnosti

V uradnem Madridu so komentirali preložitve včerajšnje seje v katalonskem parlamentu sebi v prid, saj jo razumejo predvsem kot »potrebno posledico« delovanja pravne države, kot »spoštovanje zakonitosti« in rezultat potez, ki so jih povlekli španska vlada in sodišča. Independentisti menda vedo – so se v katalonski tiskovni agenciji sklicevali na neimenovani vladni vir –, da se ne smejo »norčevati iz demokracije« ... Ob tem ni nepomembno, da je Carles Puigdemont še včeraj dopoldne na twitterju pozval k spoštovanju »civilnih in političnih pravic«, predvsem pa poudaril, da bo vedno zagovarjal tisto temeljno – »mir« in »pravico narodov do samoodločbe«.

Nič nenavadnega ne novega ni, da katalonski independentisti včeraj niso bili soglasni. Medtem ko so se v Republikanski levici Katalonije (ERC), iz katere prihaja Torrent, po večini strinjali, da je treba prestaviti investituro, je bilo iz vrst Puigdemontove Skupaj za Katalonijo (JxCat) slišati, da vsi sploh niso vedeli za odločitev. Podobno so bili v zadregi nekateri poslanci iz vrst skrajno leve CUP ...

Razklanost v taboru zagovornikov neodvisnosti je voda na mlin unionistom, ki so – v stranki Državljeni (Ciudadans), denimo – včeraj negodovali, kako ni dovolj samo preložiti investituro, ampak je treba preprečiti, da bi politik na begu lahko postal predsednik vlade. Z odlogom da se agonija samo nadaljuje ... Podobno so tudi v Ljudski stranki pripisali zasluge za Torrentov »manever« modri strategiji Mariana Rajoja, v kateri se menda jasno razkriva, kako razdeljeni in brez kompasa so independentisti. Socialisti za nameček po svoje verjamejo, da je bila poteza predsednika katalonskega parlamenta »previdna«, zato so jo pozdravili.

In kaj meni javnost?

Na tisoče privržencev Carlesa Puigdemonta se je na poziv civilnodružbene organizacije ANC včeraj zbralo pred parlamentom v Barceloni; mnogi so prišli s politično masko na obličju.

- **»Priznanje ne bo dobro za nikogar«. Jure Kosec. Delo, 01.02.2018, str. 4**

Usoda palestinske državnosti. Slovenska odločitev bo v Izraelu interpretirana kot protiizraelska, poudarja Ejal Sela Ljubljana – Izraelski veleposlanik v Sloveniji Ejal Sela je po dveh dneh srečanj s predstavniki države prepričan, da so načrti vlade o priznavanju palestinske državnosti posledica slovenskih zgodovinskih izkušenj pri doseganju lastne samostojnosti, ki pa jih ni mogoče preslikati v kontekst izraelsko-palestinskega spora.

»Razumem, od kod slovenske ideje o priznanju Palestine izvirajo,« je v intervjuju za Delo pojasnil izraelski veleposlanik. V svojih pogovorih s predstavniki slovenske države je poskušal razložiti, zakaj primerjave slovenske izkušnje s palestinsko niso ustrezne.

»Bližnjevzhodno okolje je drugačno od srednjeevropskega, še posebno od začetka tako imenovane arabske pomladi,« je prepričan Sela. Izrael vztraja, da bi morala palestinska država nastati kot rezultat pogajanj in »mirne rešitve spora z Izraelom« in da priznanje palestinske države brez mirovnega dogovora z Izraelom ne bo vodilo k stabilnemu, mirnemu in demokratičnemu razpletu. Judovska država si po diplomatovih besedah želi, da bi Slovenija pri svoji morebitni odločitvi o priznanju palestinske državnosti upoštevala tudi njen vidik.

»Iz vseh pogovorov, ki sem jih opravil, je bilo razvidno, da Slovenija o priznanju razmišlja v kontekstu doseganja svoje lastne samostojnosti,« to pa ni pravi kontekst, je poudaril Sela. »Če pride do priznanja palestinske državnosti brez miru, rezultat tega ne bo dober ne za nas, ne za regijo in ne za Evropo,« je prepričan veleposlanik. »Videli smo, kaj se zgodi, ko se pojavi nestabilnost na drugih delih Bližnjega vzhoda. Mislim, da bi tudi ta vidik morali vzeti v razmislek.«

Brez sprememb, za zdaj

Poteza slovenske vlade, da sproži postopke za priznanje Palestine, je diplomata presenetila. »Po mojem mnenju se od leta 2015 [ko je bilo vprašanje v Sloveniji nazadnje aktualno] nič kaj dosti ni spremenilo.« Kontroveržno ameriško priznanje Jeruzalema za prestolnico Izraela je po njegovih besedah »zgolj potrdilo tisto, kar je bilo očitno že dolgo časa«. Odločitev ZDA se zdaj izkorišča kot »opravičilo« za priznanje palestinske državnosti, medtem ko Izrael nanjo gleda kot na vračanje konteksta v razpravo o bližnjevzhodnem mirovnem procesu in pripravljenosti Palestincev na vračanje za pogajalsko mizo. Na vprašanje, ali slovensko-izraelski odnosi prehajajo v novo, težje obdobje, je Ejal Sela odgovoril, da se za zdaj ne spreminja nič. »Ker še ni bila sprejeta nobena odločitev, se stvari nadaljujejo po starem.« Izraelsko gospodarsko sodelovanje s Slovenijo se bo nadaljevalo, prav tako sodelovanje v znanosti. Tudi izraelski turisti bodo še vedno prihajali. »Toda v političnem vidiku bo slovenska odločitev v Izraelu interpretirana kot protiizraelska, ki bo s seboj verjetno prinesla tudi poslabšanje naših bilateralnih odnosov.« Če bo Slovenija priznala Palestino in se s tem jasno postavila na eno stran, po veleposlanikovih besedah ne bo mogla imeti nikakršne vloge v bližnjevzhodnem mirovnem procesu.

- **Palestinsko vprašanje na vladi sredi februarja. Zoran Potič. Delo, 01.02.2018, str. 4**

Zunanja politika. Ministrstvo za zunanje zadeve in predsednik republike vsak na svojem bregu glede priznanja Palestine Ljubljana – Predsednik odbora za zunanjo politiko (OZP) Jožef Horvat je po pričakovanju prekinil obravnavo sklepa o priznanju Palestine kot države. Hkrati pa je dovolil tudi široko razpravo na to temo, pri čemer se je izkazalo, da obstajajo resna razhajanja v tej občutljivi zunanjepolitični zadevi.

Predsedujoči Jožef Horvat (NSi) je kot vzrok za prekinitve razprave na temo priznanja palestinske države navedel dejstvo, da vlada še ni pojasnila stališča do priznanja nove bližnjevzhodne države. Minister za zunanje zadeve Karl Erjavec je pred odborom sicer zatrdil, da je ministrstvo za zunanje zadeve, ki je bilo s sklepom vlade 21. decembra 2017 zadolženo za pridobitev ocen in analiz morebitnih posledic za Slovenijo, če bi se odločila priznati Palestino, zbralo vsa poročila. Kljub temu je vlada včeraj vsa ministrstva pozvala, da podajo svoje analize do 12. februarja. Minister Erjavec takšno potezo vlade obžaluje, ker za kaj takega ne vidi pravih vzrokov. Včerajšnji poziv vlade ministrstvom potrjuje namige, da bi se priznanje Palestine lahko zavleklo v pomlad, ko sta na dnevnem redu le že dve redni seji državnega zbora, in sicer marca in aprila, nato pa se bo že začelo predreferendumsko obdobje in državni zbor ne bo več zasedal.

Na seji OZP se je izkazalo, da slovenska politika ni usklajena glede vprašanja priznanja Palestine. Zunanji minister Erjavec je zagovarjal tezo, da je mirovni proces na Bližnjem vzhodu zamrl in da so se okoliščine, potem ko so ZDA priznale Jeruzalem kot prestolnico Izraela, tako spremenile, da bi bilo priznanje Palestine pravi odgovor za ponovni zagon pogajanj. »Danes je pravi trenutek,« je pojasnil Erjavec, ker so si v zadnjih treh letih prizadevali za skupni nastop držav članic EU, a se je to izkazalo za misijo nemogoče. Zunanji minister je omenil, da so Francija, Belgija, Luksemburg, Irska in Portugalska države, v katerih potekajo resne razprave o priznanju Palestine. To pomeni, da ni nujno, da bi bila Slovenija osamljena, nasprotno, pravi Erjavec, »lahko bi postala lokomotiva na poti priznanja«.

Čustvena diplomacija

Predstavniki predsednika republike Ernest Petrič je opozoril na preveč čustveno zunanjo politiko, ki bi se lahko izkazala ob morebitnem priznanju Palestine. »Ni razlogov, da bi morali Palestino priznati zdaj. Ne vidimo razlogov, da bi priznanje pripomoglo k rešitvi,« je mnenje predsednika republike Boruta Pahorja posredoval Petrič. Namesto tega predlaga, da bi državni zbor sprejel deklaracijo o podpori rešitvi dveh držav (Izraela in Palestine), kar da bi bilo bolj skladno z dosedanjimi stališči zunanje politike EU. Petrič je tudi ocenil, da bi soliranje pri tej temi lahko ogrozilo pozicije in zavezištva Slovenije pri drugih temah.

Ker se je v državnem zboru oblikovala široka koalicija, ki je naklonjena priznanju Palestine (SMC, Desus in SD ter Levica in Stranka Alenke Bratušek), ni dvoma, da bi morebitni sklep o tem dobil večino. Zdaj so vse oči uprte v vlado, ki pa glede na včerajšnji sklep pred 12. februarjem ne bo dala nič od sebe. Erjavec ne ve, zakaj vlada ne bi o tem razpravljala še v petek, ko bo zasedala vlada.

Na koalicijo so leteli očitki iz vrst SDS, da s soliranjem pri Palestini potiska Slovenijo iz zahodnega sveta v tretji svet. Prvak SDS Janez Janša je namigoval, da bi v ozadju lahko bilo tudi financiranje Irana (glede na domnevno pranje denarja v NLB), ki si želi uničenja Izraela. Po njegovem mnenju Erjavec s priznanjem Palestine igra na čustva volivcev, jugonostalgijo in neuvrščeno, a od tega Slovenija ne bo imela nobene koristi.

- **Puigdemont priznal poraz in zmago Španije. Z. R. Delo, 01.02.2018, str. 6**

Bruseljski katalonski predsednik Carles Puigdemont je v torek zvečer poslal več sporočil nekdanjemu katalonskemu ministru za zdravje Toniju Comínu, v katerih je priznal, da je zgodba neodvisne Katalonije končana in da je Madrid zmagal. Včeraj je za medije potrdil sporočila, a dodal, da je bil to trenutek šibkosti in da še ni obupal.

»Opazujemo zadnje dni republike Katalonije,« je pisalo v enem od sporočil, ki jih je prejel Comín in ujel snemalec španske televizije Telecinco. Ta je namreč snemal za hrbtnom nekdanjega ministra, posnetek pa so predvajali po televiziji. »Upam, da razumeš, da je to končano. Naša stran nas je žrtvovala, vsaj mene,« je dodal Puigdemont.

Odstavljeni katalonski voditelj je iz Bruslja potrdil vsebino sporočil, hkrati pa obtožil televizijo Telencinco vdora v njegovo zasebnost.

- **Pri pisanju o znanosti se je treba vživeti v bralca. Intervju: Silvestra Rogelj Petrič, ki je pred kratkim prejela nagrado komunikatorica znanosti. Pogovarjala se je: Andreja Žibret Ičko. Delo, 01.02.2018, str. 14**

Znanstveno novinarstvo. Preveč zapleteno besedilo bralce odvrne od branja – Vznemirjenost ob Nobelovih nagradah Priloga, ki jo berete, se je včasih imenovala Znanje za razvoj in se je prvič na dveh časopisnih straneh pojavila konec septembra 1986; odtlej je v Delu redno vsak teden, zadnjih 30 let na treh do štirih straneh in pod naslovom Znanost. O njenih vsebinah in znanstvenem novinarstvu smo se pogovarjali s pobudnico priloge Silvestro Rogelj Petrič, ki je pred kratkim prejela nagrado komunikatorica znanosti.

Priloga Znanost v Delu izhaja že dvaintrideseto leto in je še vedno edina redna poljudnoznanstvena priloga v dnevnem časopisju. Ste njena pobudnica in prva urednica. Kako je nastala ideja o takšni prilogi?

Povod so bile razmere v osemdesetih letih v tedanji Jugoslaviji in ozračje, ki so ga ustvarjale. Jugoslavija se je takrat znašla v hudi gospodarski krizi, ki ji ni bilo videti izhoda, življenje in ustvarjanje pa so omejevali izredni varčevalni ukrepi, ki so jih ljudje občutili na svoji koži, od omejene dobave električne energije do omejevanja vožnje z avtomobilom in drastičnih omejitev pri dvigu deviznih prihrankov. V takih okoliščinah so se številni v Sloveniji zavedali, da se iz krize lahko izvlečemo samo z bolj inovativnim gospodarstvom, temelječim na visoki tehnologiji in znanju. A razmere so bile vse prej kot naklonjene ustvarjanju znanja: ostri omejevalni ukrepi in striktno varčevanje z devizami so takrat omejili ves uvoz in onemogočali odhode v tujino tudi najboljšim znanstvenikom. Ti so ostajali doma in si belili glavo, kako pretihotapiti »tisti delček opreme, ki je dotrajal«, uvoziti pa ga niso smeli. Ta shizofrena situacija je vse bolj nakazovala potrebo po gradnji mostu med znanstveniki in odločevalci, med znanostjo in javnostjo. In v takih razmerah je nastala priloga Znanje za razvoj, prva specializirana priloga za poljudno predstavljanje znanosti in raziskovanja ne le v Sloveniji, pač pa tudi v Jugoslaviji in širšem prostoru.

Ves čas spremljate podeljevanje Nobelovih nagrad in predstavljate Nobelove nagrajence. Kaj vas je pri tem najbolj pritegnilo in kaj najbolj vznemirilo?

Podelitev Nobelovih nagrad je za vse, ki jih zanima znanost, gotovo glavni dogodek leta, najbolj vznemirljivo pa je, da do zadnjega trenutka ni znano, kdo jo bo dobil. Nekoliko se sicer sluti, a le redko se napovedi uresničujejo. Takšna izjema se je zgodila lani, ko so nagrado za fiziko pričakovano podelili za zaznavanje gravitacijskih valov. Zato poročanje o Nobelovih nagradah, ko do zadnjega ne veš, kdo jo bo dobil, zahteva od novinarjev dobro poznavanje dogajanja v znanosti po svetu in doma, saj se morajo na razglasitev nagrad hitro odzvati. Vedeti je treba, kdo se s čim ukvarja, saj praviloma še isto popoldne k svojemu poročilu dodamo še komentar uglednega znanstvenika ali znanstvenice s tega področja. Odkar imamo Delo tudi na spletu, je poročanje o podelitvi Nobelovih nagrad tudi za nas huda tekma s časom – že nekaj minut po razglasitvi novega nobelovca o tem že poročamo tudi v spletnem Delu.

Poljudno predstavljanje strokovnih znanstvenih tem in znanstvenih dosežkov javnosti verjetno ni lahka naloga. Kakšne vrline mora imeti novinar, da vzbudi zanimanje bralcev in poslušalcev pri predstavljanju včasih zelo zapletenih tem?

Predvsem mora znati problematiko, ki je večkrat precej zapletena, poenostaviti, hkrati ohraniti točnost in izluščiti tisto, kar je zanimivo za širši krog bralcev. Vživeti se torej mora v položaj bralca. To pomeni, da mora znati izpustiti vse tiste podrobnosti, ki so za nekoga v znanosti nepogrešljive, a večini bralcev ne povedo veliko. Cilj pisanja poljudnoznanstvenega članka namreč ni, da je objavljen, ampak da ga bralci preberejo.

Ali znanstveniki razumejo, kako pomembno je prevajanje včasih preveč strokovnih tem v poljuden jezik, da ga razume tudi splošna javnost in so za bralce zanimive?

Večinoma razumejo, a mnogi tega niso sposobni storiti, kar tudi priznavajo. Zato so nam hvaležni, da to storimo mi.

Kje se največkrat pojavijo komunikacijski šumi med znanstveniki in novinarji?

Predvsem pri upoštevanju našega »voznega« reda: nekaj, kar je za dnevni časopis novica danes, prihodnji teden ne bo več novica. In zato bi radi dobili izjavo ali komentar znanstvenika danes, ne pojutrišnjem ali čez 14 dni.

Kakšna je razlika med člankom, ki ga napiše raziskovalec oziroma znanstvenik, in tistim, ki ga napiše novinar?

Po mojih izkušnjah se raziskovalci včasih premalo vživijo v bralce oziroma pozabljajo, kdo so njihovi bralci v časopisu. To niso njihovi kolegi, ampak ljudje, med katerimi jih veliko za neko zadevo prvič sliši. Tudi ali predvsem njim so članki v časopisu namenjeni. In takim bralcem navajanje, na primer, zapletenih formul ali množice imen ne pove dosti. Nasprotno, odvrne jih, da bi članek prebrali do konca.

V slovenskem medijskem prostoru je v zadnjih letih nastalo še nekaj portalov in oddaj o znanosti, denimo oddaja **Ugriznimo v znanost** v izobraževalnem programu TV Slovenija, portal **STAznanst**, oddaja **Frekvenca X** na Valu 202, **podkast Znanost na cesti**, portal **Tromba**. V čem je prednost časopisne priloge, kot jo ima **Delo**?

Predvsem v materialnosti in verodostojnosti – sestavki pri nas ostanejo na papirju, in ko so natisnjeni, jih ni mogoče popravljati. Zato še pred objavo vse posebej skrbno preverimo. Številni naši bralci še vedno strani Znanosti izločijo iz časopisa in jih preberejo konec tedna, ko imajo več časa, nekatere shranijo, jih pokažejo drugim. Tudi avtorjem ostane materialni dokaz objave. Nekateri za objavo dobijo ustrezne točke, saj Znanost velja za kredibilen vir, ki ga lahko citirajo. To nam je še zlasti v ponos in spodbudo, da ostajamo verodostojni in ne zapadamo v nepotrebno senzacionalnost.

Priloga Znanost v Delu je prejela kar nekaj prestižnih nagrad, med drugim nagrado sklada Toneta Tomšiča, Descartesovo priznanje, več prometejev znanosti, priznanja inštitutov. Kaj vam pomeni nagrada komunikatorica znanosti, ki vam jo je prejšnji teden podelila Slovenska znanstvena fundacija?

Dojemam jo zlasti kot priznanje sodelavcem, ki že vrsto let skupaj ustvarjamo strani Znanosti v Delu, in kot priznanje sedanjemu uredništvu, ki tudi v teh za tisk težkih časih ohranja v časopisu prostor za znanost.

Vestnik, Murska Sobota

- **Zaradi madžarščine spet vroče. Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 5, 1. februarja 2018, str. 1/2**

Novi pogoji za učitelje

Kritiki so jasni, da gre za prvi korak na poti do povsem madžarskih šol

Po predlaganih spremembah zakona bodo lahko strokovni sodelavci v dvojezičnih izobraževalnih ustanovah znanje madžarskega jezika dokazali z dokončano dvojezično osnovno in srednjo šolo

V postopku sprejemanja so spremembe zakona o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja. Tokrat je za razburjenje poskrbela predvsem sprememba člena, ki opredeljuje, katere pogoje morajo izpolnjevati strokovni sodelavci dvojezičnih šol, če želijo dokazati znanje madžarskega jezika oziroma zasesti delovno mesto v tovrstnih institucijah. Doslej je namreč veljalo, da morajo imeti končan program dvojezične srednje šole ali fakultativni pouk madžarskega jezika, s spremembami pa se uvaja določba, da morajo imeti končano tudi dvojezično osnovno šolo. Po mnenju posameznih učiteljev na dvojezičnih šolah se bodo s tem v realnosti v prihodnje možnosti za zasedbo teh položajev zožile zgolj na pripadnike madžarske narodne skupnosti. Zakon sicer predvideva tudi druge možnosti, s katerimi bodo lahko kandidati izkazovali znanje jezika na ravni, ki jo bo določil vsakokratni pristojni minister, vendar kritiki izražajo bojazen, da bo minister v dogovoru z manjšinsko skupnostjo kot zahtevano raven določil znanje madžarščine na ravni maternega jezika, kar bo imelo enak učinek.

V uredništvu smo dobili tudi komentar, ki so ga pripravili posamezniki, zaposleni na dvojezičnih šolah, ki želijo ostati neimenovani. Iz njega je mogoče razbrati, da so bili predlogi sprememb zakona, ki jih je pripravilo ministrstvo za izobraževanje v sodelovanju s Pomursko madžarsko samoupravno narodno skupnostjo (PMSNS), le delno usklajeni z vodstvi dvojezičnih šol in da gre za novo zaostrovanje pogojev za zasedbo delovnih mest. »S tem seveda zožujemo bazo potencialnih učiteljev in izključujemo širšo lokalno skupnost oziroma onemogočamo zaposlitev tistih mladih v regiji, ki končajo slovenske osnovne šole,« so zapisali. Pri tem še opozarjajo, da že sedaj primanjkuje ustreznih učiteljev. Prvoten predlog zakona je bil diskriminatoren tudi zaradi nekaterih šolskih okolišev, tako recimo otroci s Hotize, ki je sicer v dvojezični občini Lendava, obiskujejo slovensko šolo v Veliki Polani.

To skušajo v poslanskih skupinah koalicijskih strank SMC, SD in DeSUS popraviti z amandmajem, s katerim predlagajo, da lahko starši vpišejo otroke v dvojezično osnovno šolo, tudi če imajo stalno bivališče zunaj njenega šolskega okoliša.

Vendar je realno spet težko pričakovati, da bodo starši šestletne otroke vpisovali in vozili v dvojezične osnovne šole, da bi s tem izboljšali njihove zaposlitvene možnosti čez 20 let.

Horvath: Zakon nikogar ne izključuje

»Pri tem zakonu gre za ignoranco. O njem ni razpravljal noben občinski svet na dvojezičnem območju, ni bil usklajen s stroko, prav tako ne z lokalno skupnostjo,« je ogorčen državni svetnik Marjan Maučec, ki pravi, da bo, če državni zbor zakon potrdi, sam predlagal sprejetje odločilnega veta v državnem svetu. Maučec še dodaja, da predlagatelji zakona niso upoštevali predlogov s sestanka v začetku lanskega decembra, na katerem so o zakonu razpravljali predstavniki lokalne skupnosti, stroke in manjšine. Po njegovem mnenju gre samo za začetek, temu, pravi, bodo sledile še podobne zahteve glede znanja madžarščine v drugih javnih ustanovah na dvojezičnem območju, na koncu bodo tako po besedah Maučca Slovenci iz teh izrinjeni.

Predsednik Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti Ferenc Horvath meni, da predlagane spremembe niso diskriminatorne, in poudarja, da bi tudi po sedaj veljavni zakonodaji učitelji v dvojezičnih izobraževalnih ustanovah morali obvladati oba jezika. »Določba nikogar ne izključuje, temveč govori samo o tem, na podlagi katere izobrazbe se znanje jezika avtomatsko prizna, še vedno pa se imajo tudi drugi možnost jezik naučiti in potegovati za delovno mesto.« Kot pravi, je bilo doslej v praksi marsikje znanje madžarskega jezika med učitelji pomanjkljivo. »Zato želimo, da bi se za to delo odločili tisti, ki so tudi sicer navezani na madžarski jezik.

Sami smo želeli neke objektivne kriterije, predlagane spremembe so tudi za nas kompromis.« Horvath meni, da bi morali pri novem zaposlovanju v dvojezičnih šolah stremeti predvsem k dvigu kakovosti kadra, kar je po njegovih besedah mogoče doseči samo z ustreznouposobljenostjo učiteljev.

Prvi korak do madžarskih šol?

»Ne drži, da se bodo lahko za delo prijavljali samo pripadniki manjšine, zakon je namreč napisan tako, da govori samo o kakovosti izobraževanja, nikakor pa ne o narodnosti učiteljev. Ta retorika, ki jo tudi sam zaznavam v zadnjih dneh, je napačna, že sedaj morajo strokovni sodelavci obvladati oba jezika, ki sta po zakonodaji na dvojezičnem območju

enakopravna,« pravi narodnostni poslanec Laszlo Göncz, ki dodaja, da če bo predlagana sprememba, po kateri bodo določbo o osnovni šoli črtali iz zakona, tudi tak zakon podprl, saj ne želi, da bi ves trud, ki so ga v pripravo zakona vložili predlagatelji, šel v nič.

Poslanec koalicijske SMC Aleksander Kavčič spremembe komentira s pregovorom, da se nobena juha ne poje tako vroča, kot se skuha. »Tudi če bo predlog šel v obravnavo, zagotovo na koncu ne bo tak, da bi bil za nekatere nesprejemljiv. Verjamem, da se bo v parlamentarni razpravi vsebina zakona izkristalizirala in da bo na koncu dober za vse.« Glede predlaganih sprememb je skeptičen pomurski poslanec Jožef Horvat: »V Novi Sloveniji si prizadevamo za sožitje med večinskim narodom in pripadniki narodne skupnosti. To sožitje pomeni, da se morajo občutljiva vprašanja v družbi reševati s konsenzom na obeh straneh. Do predlagane novele zakona smo zadržani, potem ko smo se pogovarjali z učitelji in ravnatelji, ki aktivno delujejo v izobraževalnem procesu na dvojezičnem območju.« Horvat predlagane spremembe vidi v širšem kontekstu odnosov med državama. »Veliko neznank pred nas postavlja odločitev Orbanove vlade, da prekmurskim Madžarom nameni štiri milijone evrov, saj še zdaj ne vemo, kaj bodo z njimi financirali.«

- **Kmetom nadomestna zemlja v petih letih. Majda Horvat. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 5, 1. februarja 2018, str. 5**

Uveljavljanje arbitraže

Malim kmetom zemlja bližje domu, velikim se bo najverjetneje odmerila v enem kosu – Bo Hrvaška dala kataster za Mirišče?

Država 92 kmetom, ki imajo v lasti ali obdelujejo 125 hektarjev kmetijskih zemljišč na območju lendavske upravne enote, po arbitražni razsodbi dodeljenih Hrvaški, zdaj ponuja možnost najema ali nakupa nadomestne zemlje, ki je v lasti sklada kmetijskih zemljišč in gozdov. Zemljišča bodo na voljo v petih letih oziroma do konca leta 2022 in glede na to, kako se bodo iztekle sedanje najemne pogodbe, ob tem pa bodo kmetje ohranili dosedanje lastništvo. Vlada se je tudi odločila, da bodo kmetje, ki imajo na hrvaškem katastrskem ozemlju manj kot hektar zemlje, upravičeni do najema ali nakupa enakih površin čim bližje domu, lastniki oziroma obdelovalci večjih kmetijskih površin pa bodo najverjetneje upravičeni do najema ali nakupa zemlje v kompleksu, kar pomeni, da bi se s tem izvedla tudi komasacija. Kje natančno naj bi zemljo odmerjali, zdaj še ni znano, Hotizi najbližji kompleks skladovih zemljišč pa je v Gaberju. Ob tem pa bo kmetom oziroma obdelovalcem zemlje na hrvaškem katastrskem območju ostala pravica do trošarine za nafto, na osnovi zbirne vloge 2017 pa bodo prejeli namesto subvencije še nadomestilo za pet let, kar jim bo izplačano vnaprej, najverjetneje že v letošnjem letu.

Poskrbeti pa bo treba tudi za območje, ki je po arbitražni razsodbi pripadlo Sloveniji. Gre za naselje Mirišče in okoliško zemljo, da bodo lastniki lahko formalno legalizirali zgradbe, saj te zdaj nimajo slovenskega gradbenega dovoljenja, in da bodo lahko vpisali v zemljiško knjigo lastništvo. Če bo Hrvaška pripravljena izročiti kataster, bo prenos v slovensko zemljiško knjigo preprost in ga bo mogoče izpeljati zelo hitro, če ne, pa bo treba najprej narediti nov kataster in šele potem opraviti vpise v zemljiško knjigo. Dogovor med državama pa bi olajšal reševanje ne le tega vprašanja, ampak tudi drugih nelogičnosti, na primer glede visokovodnega nasipa, ki ga je gradila Slovenija, v delu tudi skupaj s Hrvaško. Ta namreč varuje le slovenske vasi ter premoženje, prav tako je nespametno, da na Hrvaškem ostane nogometno igrišče na Kapci, je pa denar za ureditev nadomestnega igrišča na drugi lokaciji že rezerviran pri slovenski nogometni zvezi. Če dogovora s Hrvaško ne bo, na primer o služnostni pravici, bo rešitev treba najti tudi za visokonapetostni daljnovod, in sicer s prestavitvijo na slovensko stran. Ob tem pa potekajo pogovori med vlado in lastnikom tudi o rešitvi za betonarno Balažic.

- **Trg soliden, potencial vprašljiv. Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 5, 1. februarja 2018, str. 7**

Poslovanje s Srbijo

Obisk srbske predsednice vlade Ane Brnabić v znamenju iskanja možnosti za gospodarsko sodelovanje slovenskih in srbskih podjetij

Danes je na povabilo predsednika vlade Mira Cerarja Slovenijo obiskala predsednica srbske vlade Ana Brnabić, ki jo spremlja tudi gospodarska delegacija. Ob že četrtem skupnem zasedanju slovenske in srbske vlade Gospodarska zbornica Slovenije organizira še celodnevni poslovni forum, med drugim namenjen srečanju slovenskih gospodarstvenikov in predstavnikov srbskih podjetij. Blagovna menjava med državama je v letu 2016 preseгла 1,2 milijarde evrov, pri tem je izvoz Slovenije z 809 milijoni evrov za skoraj dvakrat presešel uvoz iz Srbije, v prvih šestih mesecih lanskega leta pa je blagovna menjava znašala 765 milijonov evrov.

Na ravni pomurske regije po podatkih Pomurske gospodarske zbornice blagovna menjava s Srbijo v zadnjih desetih letih počasi narašča in se je v tem času praktično podvojila z 41 na 98 milijonov evrov. V Srbiji danes že delujejo številne pomurske družbe in te so z razmerami na srbskem trgu večinoma zadovoljne. Družba Elrad iz Gornje Radgone ima v kraju Vlasotince že od leta 2004 hčerinsko družbo, kjer je 550 zaposlenih. Tam večinoma proizvajajo elektronske dele za ročna orodja, belo tehniko in male gospodinjne aparate za priznane kupce, kot so Bosch, BSH in Gorenje. Za zagon proizvodnje so izkoristili tudi subvencije in olajšave srbske države, ki je, kot pravijo, zelo naklonjena tujim investitorjem. »V Srbiji izdelujemo nekoliko manj zahtevno elektroniko, ki jo naši kupci vgrajujejo predvsem v svojih proizvodnih obratih na srbskem trgu in na trgih vzhodne Evrope,« pojasnjuje finančni direktor Aleš Gostečnik, ki še pove, da pri poslovanju v Srbiji ne zaznavajo večjih razlik v primerjavi s slovenskim trgom, prav tako pravi, dav prihodnjih letih ne pričakujejo večjega potenciala za slovenska podjetja na srbskem trgu.

S proizvodnjo v Srbiji lažje na tenderje

Že deset let ima tovarno v Srbiji tudi družba Roto iz Murske Sobotice. »Če želiš biti prisoten na njihovem trgu, moraš tam delati. Držijo se tudi načela, da mora biti proizvodnja podjetja v Srbiji, saj ima podjetje tako veliko prednost pri tenderjih,« pravi lastnik družbe Štefan Pavlinjek. Kot pravi, v Srbiji veliko sodelujejo pri gradnji kanalizacijskih omrežij, prav tako od tam izdelke izvažajo v Črno goro. »Na črnogorskem trgu srbsko blago še najde svoj prostor, slovensko že težje,« še pove in doda, da sicer v Srbiji večjega preboja v podjetniškem smislu ni mogoče narediti. »Počasi se zadeve izboljšujejo, ampak zelo počasi. V Srbiji se danes oživlja gospodarstvo predvsem na področju proizvodnje kmetijske mehanizacije.« Roto trenutno

sodeluje tudi pri projektu Beograd na vodi, kjer prav tako skupaj s srbskim partnerjem gradijo kanalizacijski sistem, za namen projekta proizvajajo tudi ležalnike. Roto ima proizvodnjo v vojvodinskem kraju Alibunar v bližini meje z Romunijo. Za zagon proizvodnje, v kateri je trenutno 25 zaposlenih, so po besedah Pavlinjeka dobili subvencijo vojvodinskega sklada za razvoj. Pri tem Pavlinjek še poudarja, da je glede tega velika razlika med posameznimi srbskimi občinami. »Recimo občina Indija je zelo naklonjena tujim investicijam, tam posluje kar nekaj slovenskih podjetij.«

Po delovno silo v Srbijo

Ljutomerski Cleangrad ima v Srbiji registrirano podjetje, v katerem ima 20 zaposlenih, večinoma monterjev. »Monterje smo potrebovali za montaže v Belgiji in na Nizozemskem. Ker v Sloveniji nismo več našli ljudi za delo, smo zaposlili ljudi iz Srbije,« pravi direktor Jernej Zupančič. Za Cleangrad je bila na začetku Srbija glavni tuji trg, a so se razmere v zadnjih letih spremenile. »Z leti se je trg tako spremenil, da v Srbiji skoraj nimamo več projektov, tako smo v lanskem letu tam izvedli le en manjši projekt.« Prek srbskega podjetja torej predvsem zaposlujejo monterje, vendar Zupančič opozarja, da se tudi na tem področju zakonodaja EU spreminja in postaja vedno bolj neprijazna do tujih delavcev, tako da bodo morali verjetno v prihodnje iskati druge rešitve. »Potencial srbskega trga je zagotovo velik, saj Srbi že od nekdaj radi poslujejo s Slovenijo in tudi cenijo naše izdelke. Po drugi strani so na tem trgu prisotni tako Kitajci kot tudi Ukrajinci in Turki, včasih je zelo težko konkurirati podjetjem iz omenjenih držav.«

Tudi družba Panvita v Srbiji od leta 2015 posluje prek lastnega podjetja, ki se ukvarja s prodajo in distribucijo mesnih izdelkov blagovne znamke Ave. »V tem segmentu smo konkurenčni, slovenski izdelki na splošno pa imajo v Srbiji percepcijo varnosti in vrhunske kakovosti,« pravijo pri Panviti. V podjetju je šest zaposlenih, ti v glavnem izvajajo trženske aktivnosti, družba ima tudi srbskega solastnika. »Glede na prihod mednarodnih trgovskih verig v Srbijo ocenjujemo tržišče perspektivno z vidika enostavnosti poslovanja, koncentracije logistike na centralna skladišča in plačilne discipline,« pri tem slovenskim podjetnikom, ki bi želeli poslovati v Srbiji, svetujejo zavarovanje terjatev pri mednarodnih zavarovalnicah.

- **Družini Fartelj in Žilavec nesebično pomagali Judom. A. Nana Rituper Rodež. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 5, 1. februarja 2018, str. 16**

Prvi Prekmurci pravičniki med narodi

Čprav so s tem tvegali življenja, so v svojih domovih skrivali in ščitili svoje prijatelje

Po večletnih prizadevanjih smo tudi v Prekmurju dobili prve pravičnike med narodi. Tako sporočajo iz Sinagoge Maribor po odločitvi Jad Vašema, svetovnega centra za raziskovanje, dokumentiranje in komemoriranje holokavsta v Jeruzalemu. Gre za posameznike, Nejudje, ki so v času nacizma nesebično pomagali Judom in s tem tvegali svoja življenja in življenja članov svojih družin. Slovenija ima v uradni evidenci vpisanih osemnajst pravičnikov, prvi pravičniki iz Prekmurja, ki so pomagali Mirku Hiršlu, pa so Aleksander in Agnes Žilavec ter brata Franc in Jožef Fartelj z ženo Marijo. Uradna slovesnost s podelitvijo častnih naslovov bo aprila v Murski Soboti.

Vlogo je skupina raziskovalcev oddala na podlagi pobude in pričevanj sorodnikov Mirka Hiršla. O tem, kaj se dogaja v Murski Soboti, je leta 1944 prvi obvestil Ludvik Cigüt. Ta je 26. aprila, na dan aretacij, iz Martjanec prikolesaril v mesto in videl, kako žandarji vozijo Jude v sinagogo, obrnil se je in posvaril Hiršla. Temu pa ni uspelo prepričati dveh sester in sta bili nato deportirani in usmrčeni. Hiršl se je skrival pri trgovcu Aleksandru Žilavcu v Andrejcih in njegovi ženi Agnes, ki sta imela otroka Kolomana in Marijo. Nekdo jih je izdal in žandarji so Žilavca in Hiršla odpeljali v internacijo, ju mučili, a je Hiršl pobegnul. Pozneje se je skrival v Tešanovcih pri bratih Francu in Jožefu Fartelju, Jožefovi ženi Mariji in sinu Štefanu. Sovaščani so vedeli, da Farteljevi skrivajo Juda, a jih niso izdali.

Čprav je bila poslana vloga za vpis v evidenco pravičnikov za vse v tej zgodbi, je Jad Vašem na podlagi strogih kriterijev vpis odobril le petim, nam je razložil Boris Hajdinjak, direktor Sinagoge Maribor.

- **Izmišljali so si optimistične zgodbe, da ne bi obupali. A. Nana Rituper Rodež. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 5, 1. februarja 2018, str. 17**

ŠOA – spominjamo se

Pričevanja prekmurskih Judov, ki so preživeli taborišča – Ko so jih osvobodili, so jim metali cigarete, čokolado, kekse

Z zgodbami prekmurskih Judov, kako jim je uspelo preživeti v taboriščih smrti, ponižanja, umiranja, razčlovečenja in strahu, so se letos v Pomurskem muzeju Murska Sobota pridružili zaznamovanju dneva spomina na žrtve holokavsta, ki je od leta 2005 27. januarja. Bolj natančen in primernejši izraz bi bil šoa, kajti holokavst pomeni darovanje živali s sežigom v čast bogovom, pozneje pa se je ta termin začel uporabljati kot sinonim za množično uničenje ljudi. Šoa tako pomeni nepričakovano pogubo ali uničenje ljudi in ponazarja sistematično iztrebljanje Judov, medtem ko se za uničenje Romov uporablja izraz porajmos, je svoje predavanje v okviru projekta ŠOA – spominjamo se začel ljubiteljski zgodovinar in poznavalec prekmurskih Judov Franc Kuzmič.

Aprila leta 1944 so začeli trkati na vrata judovskih družin in jih voziti v taborišča. Med prvimi so bili na vrsti prekmurski Judi, zato so bili nepripravljeni, da bi pobegnili ali se skrili ali sploh dojeli, kaj se dogaja. V nadaljevanju so odpeljali še druge Jude, ki so imeli kakšne zasluge, a jih je doletela podobna usoda. Skupaj naj bi iz Prekmurja odpeljali 391 Judov, žensk in moških, ostarelih in otrok, od tega se jih je vrnilo le 65. Ti so zaradi grozot, ki so jih doživljali, le stežka govorili o dnevih, preživetih v taboriščih, sčasoma pa so povedali svoja pričevanja. Med njimi so bili tudi Ludvik Blau, Marija Marica Koch, Zlatica Rajh, Mirko Hirschl, Erika Fürst, Josip Nadai in številni drugi.

»Ne moreš pozabiti na dim in ne na vonj«

Čprav je vsaka zgodba drugačna, je vsem skupno, da so pretrpeli veliko gorja in da so jih te izkušnje zaznamovale za vse življenje. Vsakdanje življenje se je čez noč spremenilo v nočno moro. Ko so vstopili skozi vrata taborišča, so jim vzeli vse, kar so imeli, jih postrigli, slekli in tetovirali. Od tedaj so bili samo številke, ki so bile vtisnjene na njihovi koži. Brez imen in brez dostojanstva. Spominjajo se, kako so ločili družine, kako so materam trgali otroke iz rok, kako so nekateri odšli na delo, drugi v plinske celice. Ne morejo pozabiti dima, ki se je zlovešče valil iz dimnika krematorijev, v katerih so sežigali ljudi, in ne bodo pozabili vonja, ki se je širil med barakami in zajedal v nos. S kakšno bolečino so se spominjali, ko so zadnjič videli svoje

očete, mame, sestre ... in kako so med kupi trupel v strahu iskali svoje. Na stotine jih je umrlo vsak dan in v taborišču je bilo vedno premalo prostora za vse, ki so jih na novo vozili tja. Srečati svoje bližnje ali vsaj izvedeti novico, da so živi, pa jih je navdajalo z največjim veseljem in solzami sreče.

Sneg je bil odeja

Vprašanje je, ali je bilo to, da so v taborišču preživeli še en dan, zmaga ali še večja žalost in obup. Bivali so v lesenih barakah, spali na zaledeneli zemlji in »le sneg, ki se je topil na nas, je bil naša odeja«, se je spominjala Tereza Polak. Niso umirali le v plinskih celicah, pod streli in ob delu v nemogočih razmerah, umirali so tudi od lakote, bolezni, mraza ... Trupla so ležala po barakah, da so zjutraj morali paziti, da ne bi koga pohodili. Umirali pa so tudi iz obupa, mnogi so si kar sami vzeli življenje, saj niso mogli več prenašati trpljenja, ponižanja, sadističnega poigravanja z ljudmi in tega, kako so posamezniki nazorno pokazali, česa so zmožni, ko v roke dobijo oblast in s tem brezmejno moč. Brez vesti, brez sramu ali obžalovanja so jemali življenja. A teh ljudi ni nikoli pekla vest, se jim ni pokazala kakšna slika njihovih krutih dejanj?

Kljub izjemno slabim razmeram za življenje so posamezniki vendarle živeli in preživeli. »Hudo je bilo in da ne bi povsem obupali, smo si začeli izmišljati pozitivne zgodbe in vesele novice,« se je spominjal, kako so drug drugega bodrili, Josip Nadai: »Pripovedovali smo o tem, da so naši osvoboditelji že zelo blizu in da že prihaja čas, ko se bodo lahko svobodni vrnili domov v želji, da bi si dvignili moralo.« Taboriščniki se radi spominjajo tudi dneva, ko so jih osvobodili in so jim vojaki metali cigarete, čokolado, kekse in druge priboljške. To je bil čas upanja in še slutili niso, da mnoge doma čaka novo žalostno presenečenje.

Umrlo 326 Prekmurcev

27. januarja pred 73 leti sovjetski vojaki osvobodili preživele v nacističnem koncentracijskem taborišču Auschwitz. Tam je med drugo svetovno vojno v plinskih celicah ali poskusih nacističnih znanstvenikov umrlo od 1,1 do 1,5 milijona ljudi, pretežno Judov. Med njimi tudi 326 Prekmurcev.

V Dolgi vasi položili kamen

Žrtev holokavsta so se spomnili tudi v Lendavi. Danijela Hozjan je govorila o judovski kulturi, Tatjana Bogdan pa je z diaprojekcijo fotografij in predavanjem predstavila koncentracijsko taborišče Auschwitz. Odlomke iz knjige Vsak ima svojo pot, katere avtor je Maksimilijan Kolbe, pa so brale Ivanka Zadravec, Jasna Bači, Maruša Kocet in Danijela Hozjan. Prej so prižgali sveče in položili kamen na judovskem pokopališču v Dolgi vasi.

- **Spet je izšla v tiskani obliki. A. Nana Rituper Rodež. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 5, 1. februarja 2018, str. 20**

Devetnajsta številka Lindue

Pišejo o sedanosti, raziskujejo preteklost, razmišljajo o prihodnosti - Zamenjali uredniški odbor, postavili novega odgovornega urednika

Konec lanskega leta je izšla nova, devetnajsta številka revije Lindua, multikulturne, strokovno-družboslovno - literarno-umetnostne revije Občine Lendava. Revijo, ki jo izdaja Knjižnica - Kulturni center Lendava, so spet, sicer v zmanjšanem obsegu, natisnili in ni več le v elektronski obliki, zamenjali pa so tudi uredniški odbor in urednika. Odgovorni urednik Lindue v novi podobi je postal Atilla Pismanjak in ta je vsebine razdelil na pet sklopov Osebnosti, Eseji, Študije kritike, Književnost, Proza in Recenzije, prispevki pa napisani v slovenskem ali v madžarskem jeziku.

Med drugim Borut Šantak piše o škofu msgr. dr. Jožefu Smeju in ga redstavi kot škofa, zgodovinarja, književnika, pesnika in jezikoslovca. Bil je mariborski pomožni škof, ki se je poleg pastoralnega dela veliko posvečal raziskovanju Prekmurja, za katero je rekel, da je bilo vedno prepuščeno samo sebi, okleščeno in razdeljeno. In ravno to je Smeja spodbudilo, da se je začel ukvarjati z raziskovanjem zgodovine, kulturne zgodovine in tudi prekmurskega jezika, o tem pa je pisal v svojih knjigah in razpravah. Franc Koren je napisal zgodbo o Jožetu Vratarju, lendavskem Robinu Hoodu, ki še vedno buri domišljijo. Starejši ljudje se še danes spomnijo nenavadnega moškega iz Lendavskih Goric, ki je v prvih letih 20. stoletja slovel kot ropar, ki je znal odpreti vsako ključavnico, otroci so se ga bali, marsikateri mladenki pa je zmešal glavo. Bogato je obdaroval svoje varovance in tudi bogato poplačal tistega, ki ga ni izdal. Podnevi se je skrival, okrog pa je hodil ponoči, da ga žandarji ne bi ujeli. Eno od skrivališč je imel v grobnici pri Sveti trojici v Lendavskih Goricah. Leta 1937 je med enim izmed begov splezal na drevo, opazil ga je žandar in ga ustrelil.

O nastanku imena mesta Lendava piše Atilla Pismanjak, svoj prispevek pa poveže z zanimivimi pripovedmi in legendami o znanih osebnostih. Gotovo veste tisto o Hadiku, častnem stražarju lendavskega gradu, in tragični ljubezni s Piroško, pa zgodbe o bivanju kralja Matjaža v Lendavi, pa o luciferjih, roparjih in drugih, ki sicer nimajo zgodovinske podlage, a so še vedno ohranjene med ljudmi.

Lajos Bence obširno piše o protestantizmu in tiskarstvu v Trubarjevem času na dvoru dolnjelendavskih Banffyjev, ki so bili mecenji in podporniki umetnosti. Dejavnost Banffyjev v tem razburkanem zgodovinskem obdobju na področju tiskarske dejavnosti in kulturne dediščine prikaže tudi z vidika verskih gibanj, politične situacije in diplomatskih odnosov. To je bil tudi čas, ko so v Hoffhalterjevi tiskarni 1573. in 1574. v obdobju enega leta izšle kar tri tiskane knjige Györgya Kultsarja v madžarskem jeziku, in sicer Kratki nauk o pripravah na smrt, Kosanje hudiča s skesanim grešnikom in Postila. Dejan Süč predstavi dolnjelendavske rabine, o katerih je bolj malo znanega, piše pa tudi o odredbi, po kateri so morali tudi Judje dobiti svoje priimke. Eden najpomembnejših rabinov je bil dr. Antal Rudolfer, ki je pomembno vplival na lendavske Jude in na gospodarsko in kulturno življenje v mestu. Süč napoveduje tudi nove, manj znane zgodbe, kot je zgodba o sinu enega najvplivnejših evropskih rabinov Samsona Wertheimerja, ki je pokopan na dolnjelendavskem pokopališču.

Ustvarjalnost kot izhodišče za spoznavanje zgodovine Lendave in mit, da srednješolcev zgodovina ne zanima preveč in da o tem ne vedo veliko, pa ovrže Gabriela Zver. S pomočjo učiteljev so dijaki vstopili v preteklost Lendave in se srečali z znanimi zgodovinskimi osebnostmi in svoje zgodbe povedali na zanimiv način. Mitja Süč povzame ideje in razmišljanja arhitekturno-urbanistične delavnice o mestu Lendava, na kateri so strokovnjaki oživljali staro mestno jedro Lendave, risali nove ulice ter si zamišljali nove kakovostne prostore za bivanje Lendavčanov. Olga Paušič v svojem potopisu predstavi Pafos na Cipru, kulturno prestolnico Evrope 2017, v reviji pa sta objavljeni tudi izbrana poezija in proza v madžarskem in slovenskem jeziku.

- **Obnovili rokokojsko peč. A. Nana Rituper Rodež. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 5, 1. februarja 2018, str. 20**

Modri salon soboškega gradu

V Pomurskem muzeju so se obnove lotili v okviru projekta 3 gradovi, 2 deželi, 1 zgodba

Pomurski muzej Murska Sobota je januarja v baročnem salonu soboškega gradu postavil rekonstruirano rokokojsko keramično peč, ki datira v obdobje od zadnje tretjine 18. do prve tretjine 19. stoletja. Restavriranje keramičnih pečnic, postavitve peči in opremljanje z električnimi grelniki je vodilo Pečarstvo Hrovat iz Mengša, ki ima dolgoletne in bogate izkušnje v pečarskem delu, tudi v stavbah, ki so spomeniško zaščitene. Tega pa so se v muzeju lotili v okviru projekta 3 gradovi, 2 deželi, 1 zgodba (321 go), ki se sofinancira s sredstvi Evropske unije v okviru programa Interreg S-V SI-AT. Kot nam je povedala Tamara Andrejek, umetnostna zgodovinarica iz Pomurskega muzeja, bo peč odslej ogrevala baročni salon, ki velja za reprezentativni prostor soboškega gradu. Ta prostor je sicer namenjen razstavi dejavnosti in je del stalne muzejske razstave, hkrati pa je prizorišče pomembnih muzejskih dogodkov, predstavitev publikacij, ob posebnih priložnostih pa so tu tudi občinske in druge prireditve.

V modrem salonu bodo v okviru projekta predstavili tudi nova dognanja, dokumente, fotografije ter drugo gradivo o zgodovini soboškega gradu in nekdanjega plemiškega posestva, kar je glavni cilj projekta 321 go, ki ga izvajajo skupaj s slovenskim partnerjem, javnim zavodom Krajinski park Goričko na gradu Grad, ter vodilnim avstrijskim partnerjem, JOPERA iz gradu Tabor v bližini Ženavec v Avstriji.

- **93-letna raperka poje proti neonacistom. Tomo Köleš. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 5, 1. februarja 2018, str. 21**

Neverjetna zgodba ob spominu na žrtve holokavsta

Esther Bejarano je zadnja preživela članica deklisnega orkestra v taborišču Auschwitz

Ob svetovnem in tudi pomurskem spominjanju na tragične čase holokavsta nam je na ušesa prišla skoraj neverjetna in slabo poznana, a resnična zgodba. V njeni glavni vlogi je danes 93-letna nemška Judinja Esther Bejarano, ki je še zadnja preživela izmed deklet, ki so v koncentracijskem taborišču Auschwitz tvorila tako imenovani ženski orkester. Članica m tega orkestra, ki so ga ustanovili esesovci za lažje premagovanje vsakdanjika v taborišču, ni bilo treba opravljati težkih del, so pa morale s svojo glasbo tolažiti druge taboriščnike, včasih tudi tiste, ki so jih nacisti določili za zastupitev s plinom. Esther je izgubila svoje starše v koncentracijskem taborišču Kovno v današnjem Kaunasu v Litvi, sama pa je ušla kruti usodi, ko je pobegnila na enem izmed maršev smrti. Po vojni je več let živela v Izraelu, nato pase je vrnila v Nemčijo in se posvetila boju proti naraščajočemu nemškemu neonacizmu. Ko je bila stara 85 let, se je pridružila že od leta 1989 delujoči nemško-turško-italijanski rap skupini Microphone Mafia in je še danes njena članica. Na nastopih sicer bolj recitira kot poje o grozotah holokavsta, a glede na svoja častitljiva leta je trenutno najverjetneje najstarejša raperka na svetu. Živi v Hamburgu in se redno udeležuje demonstracij proti skrajnim desničarjem. Ko ji je na zadnjih policist zagrozil z aretacijo, mu je menda odvrnila: »Sinko, jaz sem preživela že marsikaj hujšega, kot je vaš zapor.«

- **Ustvarjali likovniki in literati. Jože Gabor. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 5, 1. februarja 2018, str. 27**

Zveza kulturnih društev (ZKD) Lendava je organizirala prvo likovno delavnico. Vodil jo je akademski slikar Laszlo Nemes. Namen delavnice je, pravi predsednica ZKD Lendava Danijela Hozjan, da se ljubiteljski likovniki vseh generacij srečujejo, družijo in izobražujejo: »Na prvi delavnici jih je sodelovalo enajst, učili pa so se postaviti lik v prostor na platnu, senčenje in drugo. Za letos načrtujemo od deset do dvanajst takih likovnih večerov. Ti bodo v prostorih ZKD Lendavav Glavni ulici 2, lahko pa se jih udeležijo vsi, ki želijo izpopolnjevati svojo likovno ustvarjalnost.«

Nadaljujejo tudi literarne delavnice, katerih rezultat je na koncu leta zbornik Pobiralci rose, v katerem so literarna dela v slovenskem, madžarskem, hrvaškem, srbskem in romskem jeziku. Na 40. Literarni delavnici so podprli slovensko akcijo pisanja z roko, zato so udeleženci pisali besedila z roko, kar jih sicer pri literarnem ustvarjanju še veliko počne, sicer pa običajno pišejo s pomočjo tipkovnice, pravi Hozjanova. Prvi sklop delavnice s temo Umetnostno besedilo je vodila Olga Paušič, Ivanka Bratkovič je govorila o pesništvu in poetiki, Ana Matjašec pa se je v svojem delu delavnice posvetila tradicionalnim pesniškim oblikam.

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **Volitve se približavajo. Marijana Sukič. Porabje, Monošter, 1. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 5, str. 2**

Več samo dobra dva meseca mamó do volitev (választás), stere je predsednik rosaga János Áder vörázipso za 8. apriliš. Té den mo vöodebrali poslance v vogrski parlament, ene kak individualne kandidate (egyéni jelöltek), drugi do pa prišli v hišo rosaga po strankarskoj lišti.

Že na zadnji volitvaj (I. 2014) smo leko svojo lišto postavili narodnosti tö, tak med njimi mi, Slovenci. Tisti, steri je na toj lišti prvi bijo, je prišo v vogrski parlament kak zagovornik (szószóló), pri nas, Slovencej je tau funkcijo opravljala Erika Köleš Kiss. Ránč tak de se letos pa postavila slovenska lišta, postavla go Državna slovenska samouprava.

Mi, steri kak narodnosti živemo v rosagi, se ranč zavolo toga moramo odlaučiti, ali mo svoj glas (szavazat) dali na narodnostno – v našom primeri na slovensko – lišto ali na strankarsko lišto. Na baudvauje ne moremo, zatok ka nejmamo dvojno volilno pravico.

Za tau, ka bi leko svoj glas dali na slovensko lišto, se moramo registrirati. (Tisti, steri ste se pred štirimi lejtami registrirali, mate mir, tista registracija ešče vela.)

Dapa ne dojde, ka smo se registrirali, na den volitve moramo titi na tisto volišče (szavazóhelyiség), stero je za nas, narodnosti vónapisano. Tau je bola baja samo po varašaj, v našom primeri v Monoštri, gde ništrni morajo daleč titi za tau, ka bi svoj glas dali za Slovence. Te pa raj nédejo, kakoli ka so se registrirali kak slovenski volivci (választók). Tau smo vidli na zadnji volitvaj, ranč pau tisti je nej volilo slovensko lišto, kak kelko se nji je registriralo.

Druga baja je že s samo registracijov, ništrni bi se registrirali, samo nemajo računalnika ali nemajo kak do občine. Ništrni se pa sploj neščejo registrirati, zatok ka tak pravijo, ka te ne morejo vöpokazati svojo politično volau, ne morejo svoj

glas dati na stranko (pártra), na stero bi steli. Spjol mladi tak mislijo, steri bi radi vöpokazali svojo politično usmeritev tö. Na tau so tistoga ipa, gda so volilni zakon sprejeli, tak pravli politiki, ka svojo politično volau leko pokažemo pri individualnom poslanci, vej pa tam se leko odlaučimo, ali svoj glas damo lejevomi, liberalnomi, zelenomi ali desnomi kandidati.

Tau je istina pa nej istina...

Pa dünk tak mislim, ka če smo že dobili priliko za slovensko lišto, bi morala ta lišta dobiti kak največ glasov, nej samo zatok, ka de s tejn emo zagovornik/zagovornica vekšo legitimacijo, liki zatok tö, ka bi s tejn pokazali pa dokazali, ka je naša slovenska skupnost živa pa ji nej vseedno, ka se z njauv godi.

- **Parlamentarne volitve na Madžarskem – 8. april 2018. Erika Köleš Kiss, slovenska zagovornica. Porabje, Monošter, 1. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 5, str. 2-3**

Temeljni zakon Madžarske (ustava) /Magyarország Alaptörvénye/, sprejet v madžarskom parlamentu 25. aprila 2011, v uvodnom delu, ki nosi naslov Narodno izpričevanje, vöpovej, kak bo Vogrski orsag ravno, delo z narodnosti ali kak smo prva tomé pravli: z manjšinami. Citat je malo dukši, vrejdo ga pa je prejk premisliti.

»Narodnosti, ki sobivajo z nami, so del madžarske politične skupnosti in so državotvorni dejavniki. Zaveujemo se, da bomo negovali in varovali našo dediščino, naš edinstven jezik, madžarsko kulturo in jezik ter kulturo narodnih manjšin Madžarskem in naravne ter ustvarjene vrednote Karpatskega bazena.« (Temeljni zakon).

29. člen pa guči o tom, ka smo dejavni del orsaga kak narodnostne sküpnosti tö, pa mamó svoje posebne pravice, s šterimi lejko živimo. Inda svejta tau nej tak bilau, da so se mogli pripadniki Slovincov se tö na silo samok vogrski včiti v šauli, pa so Vaugre poslali v šaule za školnike ali pa na urade (hivatalokba), naj se naši lidgé bole vogrski pogučavajo, narodnost pa naj se asimilira – naj grata cejli orsag samok domovina vogrskoga lüdstva. Zdaj nam zakon dopüsti, lejko povem ponüja, naj ostanemo, za koj smo se rodili, naj ostanemo Slovence pa Slovenci, ka so bili naši stariške pa stari stariške! Kak so nam gospaud plebánoš Kühár dostikrat predgali: »Slovinci smo bili, Slovinci smo, Slovinci ostanemo, naj ostanejo Slovinci naša deca tö«. Temeljni zakon Vogrske v 29. paragrafi tau zdaj spjol zagvüšno nam dopüsti, šteroga podraobnom dopuni zakon o pravicah narodnosti.

(1) Narodne manjšine, ki žive na Madžarskem, so državotvorni dejavniki. Vsak madžarski državljan, ki je pripadnik katere od narodnih manjšin, ima pravico do svobodnega izražanja in ohranjanja lastne identitete. Narodnim manjšinam, ki žive na Madžarskem, je zagotovljena pravica do uporabe maternega jezika, osebnih in skupnostnih imen v svojem jeziku, do negovanja lastne kulture in do izobraževanja v maternem jeziku.

(2) Narodne manjšine, ki žive na Madžarskem, lahko ustanavljajo manjšinske samouprave na lokalni in državni ravni.

Temeljni zakon v poglavju (fejzet) DRŽAVA dolauči, ka je Parlament, tadale kakšne obveznosti (köteleesség) pa štere pravice ma parlament, kak toga trbej gor postaviti, što so lejko poslanci pa kak poslanci lejko gratajo parlamentarji.

Tü je doj napisano tao tö od leta 2011, ka narodnosti tö lejko pošlejo svojoga vö odabranoga človéka, što de delo za njini interes, ka se naj narodnostim tö lejko vse pravice spunijo, naj ničče ne more povedati, ka z narodnostno identiteto nikam ne more priti, ka se je nej vrejdo gezika včiti pa kaj takšoga. Té 2. Člén tak pravi:

(1) Poslanci parlamenta se volijo na podlagi splošne in enake volilne pravice, z neposrednim in tajnim glasovanjem Glasovanjem na volitvah, ki omogočajo svobodno izražanje volje volivcev, na način, ki ga določa izvedbeni zakon.

(2) Sodelovanje narodnih manjšin, ki žive na Madžarskem, pri delu parlamenta ureja izvedbeni zakon.

(3) Splošne volitve poslancev v parlament potekajo – razen v primeru razpusta ali samorazpustitve parlamenta - aprila ali maja v četrtem letu po izvolitvi

prejšnjega parlamenta.

V 3. točki piše, ka gda je leto za državne ali parlamentarne volitve, tau se té pri nas na Vogrskom sprtolejtke/spomladi dogaja. Vsi vidite pa čüjete, ka se stranke že več mejsecov pripravljajo na kampanjo, štera se po pravici začne 17. februara. Predsednik Madžarske János Áder je 11. januara razglasó den parlamentarnih volitev na Madžarskem in dolaučo den: volit parlamentarne poslanke poslanke in poslance moramo iti v nedelo, 8. aprila. Tau je človekova pravica pa državljanska pravica, trbej s tau pravico aktivno živeti. Tak pravi o tom Temeljni zakon, po šterom se vsi drügi zakoni rodijo na Vogrskom, pa po šterom lejko kak državljani vodimo svoj žitek v individualnom pa v poslovnom življenji, se šaulamo, si delo spravlamó, družino gor držimo, zdravo živimo ali se zdravimo, ižo mamó pa tak ta dale.

XV. člen Temelnjoga zakona tak pravi: (1) Vsi so pred zakonom enaki. (2) Na Madžarskem so vsakomur zagotovljene enake temeljne pravice, ne glede na raso, barvo kože, spol, invalidnost, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodnostno ali družbeno poreklo, gmotno stanje, rojstvo ali katerokoli drugo osebno okoliščino.

XXIII. Člen pa nas spodbuja, ka naj idemo na volitve, pa povejmo, koga bi v parlamentradi poslali, što naše brige, pa nas kak sküpnost zastaopa v parlamentu, pred drügimi politiki, šteri se odlaučajo od nas.

(1) Vsak polnoletni madžarski državljan ima pravico voliti in biti voljen na volitvah poslancev parlamenta, poslancev skupščin lokalnih skupnosti in županov ter na volitvah poslancev v Evropski parlament.

Po Temelnjem zakonu Madžarske, po narodnostnem zakonu in volilnem zakonu tudi letos imajo pravico pripadniki katere koli narodnosti na Madžarskem, tak mi Slovinci tö za izvolitev svojega zastopnika v vogrskom parlamentu, - nas Slovincov je le malo, v našoj priliki zagovornika, za toga volo, ka nas je menje, liki kelko glasov bi potrebno bilau za tao, naj lejko mamó poslanca s punimi pravicami, šteri v parlamentu lejko gumbé tö poklači, gda se odlaučajo, mi pravice glasovanja v parlamentu dočas ne bomo dobili, dokeč se volilni zakon ne spremeni.

Do 7. februarja bo vsaki prebivalec obveščén, ali je na listi kot volivec.

Te Vi tö zvejte, če ste se za narodnostne volivce žé pred tém tö nüť zapisali - ste pri registraciji označili B točko tö, s šterim vöpovejte, ka na narodnostno listo ščete dati svoj glas.

Tisti volivec, šteri je tau zamüdo, lejko do 23. marcüša naredi tak, ka vö spuni obrazec:

<http://www.valasztas.hu/documents/20182/211767/Nemzetiségi+választópolgárként+történő+nyilvántartásba-vétel>

Če ste se že pred štirimi leti ali med časom naknadno po volitvaj registrirali, pa ste II. del B točko tö nut okraožili, té

nemate drugoga dela, samok iti na volitve 8. aprila.

Ki pa še niso registrirani, za to imajo možnost po navodilih, napisanih v madžarskem jeziku.

Pri tem Slovence na Madžarskem pomagajo predsednik DSS Martin Ropoš in člani Državne slovenske samouprave ter sodelavci na Uradu na Gornjem Seniku, Laci Kovács v Števanovci; predsednica Klara Fodor in aktivisti Društva porabskih slovenskih upokojencev v Monoštru in okolici, jaz in moj kolega Ferenc Sütő. Vprašajte in prosite za pomoč, če je to nujno. Etak Slovenke pa Slovenci lejko date svoj glas za individualnega poslanca, šteri zastaupa našo volilno okrožje, ka je do tega mau tū pri nas državni sekretar V. Németh Zsolt biu. Lejko date svoj glas na narodnostno listo Slovencev, ka je tō državna lista, če ste se za narodnostnega volilca registrirali, tau se pravi, ka ste na posebnem volilnem imeniku za slovensko narodnost gor napisani. Ali pa date svoj glas na državno listo štere od strank, štere imajo té liste postavlene, pa vam tam na volišči v vesi ali v varaši člani volilne komisije v rokē dajo.

Državna slovenska samouprava (DSS) je pooblaščena krovna slovenska organizacija, štera ima pravico postaviti volilno listo z najmenje trejmi kandidati za zagovornika v madžarskom parlamenti, ki go nato potrdi državni volilni odbor.

Ge lepo prosim vse Slovenke pa Slovence na Vogrskom, ka se dajte napisati (registrirati) za narodnostnega slovenskega volilca, ka če rejsan nema naš zagovornik ali zagovornica pravice glasovanja v parlamenti, itak dosta lejko naredi za Slovence na Vogrskom, največ pa za cejlo Slovensko Porabje, vej pa v toj krajini živi največ Slovencev na Vogrskom.

- **S čolni po Muri in Rabi, peš in s konji ob meji. Silva Eöry. Porabje, Monošter, 1. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 5, str. 3**

Mura Raba tour

Televizija As iz Murske Sobote, ki je v preteklih letih s partnerji (eden glavnih je bila monoštrska televizija) dvakrat uspešno sodelovala v čezmejnem projektu Mura Raba TV, je v aktualnem programu sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Madžarska vodilni partner v turističnem projektu Mura Raba tour. Zanj bodo partnerji - na slovenski strani meje sta to Občina Šalovci in KOCLJEVINA, zavod za usposabljanje in zaposlovanje invalidnih oseb, na madžarski pa občini Csörötnek in Andovci ter Turistično društvo Monošter in okolica - pridobili nekaj manj kot 675 tisoč evrov, skupna vrednost projekta pa je 793.608 evrov.

Projektne partnerji bodo v obdobju treh let - projekt se je začel izvajati 1. novembra lani - ustvarili turistični produkt Mura Raba tour s štirimi programi: vodnim, konjeniškim, pohodnim in kulturnim turizmom. Na novi čezmejni vodni poti se bo mogoče voziti z rafti in kanuji (v Csörötneku bodo lahko tudi prenočili v obnovljenem kampu ob Rabi), spoznavati poti in skrivnosti upornikov krucev in zgodovino graničarjev v novi muzejski zbirki, postavljeni v stražnici v Čepincih. Ob nekdanji železni zavesi se bodo ljudje lahko sprehajali, jezdili in se zapeljali s konjsko vprego. Nekaj več podrobnosti je predstavil direktor Televizije As Simon Balažic.

»Zato ker se je razpis spremenil, nismo mogli več nadaljevati s sodelovanjem obeh medijev, ampak smo pripravili turistični program, ki bo povezal Muro in Rabo, ki se obe na koncu izlijeta v Donavo, tukaj na našem območju pa povezujeta Slovence na obeh straneh meje,« je povedal Simon Balažic in pojasnil, da bodo imeli na vsaki strani meje tudi po eno investicijo, in sicer bodo v Csörötneku obnovili tamkajšnji kamp ob Rabi, v Čepincih pa bodo obnovili nekdanjo stražnico. Tam naj bi poleg muzejske zbirke nastal tudi center za druženje. »Pomembno je tudi to, da se bo vse začelo in tudi končalo ob vodi. Turisti bodo svoje popotovanje začeli na Rabi in končali na Muri ali obratno. Poleg tega pa bomo obnovili tudi staro zgodbo o krucih, ogrskih kmečkih upornikih, ki so se sprva borili proti Turkom, nato pa so se spoprijateljili z njimi. Moj oče, ki je doma iz Dokležovja, mi je povedal, da so imeli ljudje v teh krajih pozitiven pogled na kruce, saj so bili tudi borci za reveže, « je razložil Balažic. Dejstvo je, da so kruci večkrat vdrli tudi na ozemlje današnje Slovenije. Ogrski Slovenci so jih podpirali tudi zato, ker so jih branili pred ropanjem avstrijske vojske in srbskih čet. Slovenci so pomagali krcem zavzeti grad v Gornji Lendavi, danes Grad, in pregnati štajerske čete pri Monoštru. János Draskovich, madžarski rojalist in njegova vojska sta 1705. leta premagala kruce in Slovence pri Rakičanu: »Od Mure pa do Rabe bomo naredili pot krucev. Pri Veržeju se ve, da so vdrali tudi na drugo, prleško oziroma štajersko stran Mure. Pri Rakičanu je bila torej omenjena bitka, v Šalovcih pa nimajo cerkve. To pa naj bi bilo zato, ker naj bi jo kruci podrli.

Na vseh teh točkah, vse do Monoštra, bomo predstavili te zgodovinske dogodke.« Na poti krucev se bodo povezali tudi ponudniki turističnih storitev, predvsem tisti, ki ponujajo hrano in prenočitev. Poleg tega naj bi ob meji uredili še pot, ki bo vodila od števanovskega do čepinskega graničarskega muzeja, delno tudi ob nekdanji železni zavesi. Turisti se bodo na pot lahko podali peš, lahko pa tudi s konji.

- **Družina je ognjišče ljubezni, ki služi. László R. Horváth. Prevod: M. Sukič. Porabje, Monošter, 1. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 5, str. 5**

V nizu predavanj Krščanski sredini večeri je 17. Januarja v monoštrskem refektoriju predaval sombotelski škof dr. János Székely. Naslov njegovega predavanja je bil Družina je zibelka življenja. Gospod škof je v uvodu govoril o tem, kako mora dati človek svoje življenje drugemu človeku kot darilo, da ne sme pozabiti, da dvakrat izrečeni DA prinese novo življenje, ki je spočeto iz ljubezni.

Škof se je skliceval na besede apostola Pavla in rekel, da je zakon »velik misterij«, saj ta plemeniti DA spremeni vse dotakratne stike, vse človekove relacije. Kaj to pomeni? Ko moški in ženska izrečeta DA, v njem odmeva ljubezen Boga, stvarnika. Zakonska obljuba je obenem obljuba Bogu. Na lestvici ljubezni bo prvi in obenem najpomembnejši člen zakonski par. Zakonski DA je potrebno izreči vsak dan, in to ne le z besedami, je izpostavil škof, ki je odgovarjal tudi na vprašanja.

- Kako naj častimo oziroma kako moramo častiti blaženo Devico Marijo? Tako kot ostale svetnike, h katerim se ob priliki zatekamo po pomoč?

»Sveto pismo večkrat omenja posebno mesto Jezusove matere v zgodovini odrešenja. V Knjigi razodetja lahko preberemo: „Na nebu se je prikazalo veliko znamenje: žena, obdana s soncem, in luna pod njenimi nogami, na njeni glavi pa venec dvanajstih zvezd“ (Raz 12,1). Sveto pismo torej pravi, da je Jezusova mati kraljica nebes. To potrjuje Devica Marija tudi v svoji hvalnici: „me bodo vse generacije generacije imenovala blaženo“.

B.D.Marija ima posebno mesto med svetniki. Zakaj? Ker se je iz Device Marije utelesil Bog. Da bi se lahko Bog v svojem bistvu pojavil v zgodovini, je moral biti nekdo, ki je z vsem svojim bitjem rekel DA.«

- Tisti, ki cerkveno niso poročeni, toda po civilnem pravu živijo v zakonski zvezi, kako lahko prejemajo razne zakramente (krst za odrasle, birma ali sveto obhajilo)?

»Če nekdo ni prejel svetega zakona, je pa človek odprtega srca in išče Boga ter bi se rad približal veri, tistega Cerkev z veseljem sprejme. Po tem, ko pridobi osnovna znanja o veri in jih tudi sprejme ter se vklopi v življenje Cerkve, dobi možnost za prejem zakramentov. Če sta oba prosta, potem lahko skleneta tudi sveti zakon. Če pride do razdrtja svetega zakona, je potrebno raziskati, ali je bil cerkveni zakon veljavno sklenjen in popoln pred Bogom. Da bi bil zakon popoln in veljaven, morata zakonsko obljubo iskreno (iz duše) izreči oba. In ne le z besedami, tudi iz srca morata hoteti zakonsko zvezo – zvezo ljubezni – in sicer brez pogojev in izključno-dokončno. Če pri „DA“ (zakonski obljubi) nekaj manjka, to pomeni, da zakon ni bil nikoli veljavno sklenjen, potem se lahko začne cerkveni postopek za ničnost zakona. Če se izreče ničnost zakona, lahko prejemajo zakramente, še posebej spoved in obhajilo.«

- Velikokrat slišimo izraz 'ljubezen, ki služi'. Kaj to pomeni?

»Jezus je rekel: ...tudi vi ljubite drug drugega. Po tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci. Najpomembnejša zapoved je dvojna ljubezen, torej ljubezen do Boga in do bližnjega,« je začel odgovor gospod škof. »Naše krščanstvo je neverodostojno, če svojo pozornost namenja le Bogu in molitvi in ne opazi bližnjega. Tudi Jezusova prilika o usmiljenem Samaritanu nas poziva k temu. Naši Cerkvi je zelo pomembno, da ne govori le o skrivnosti ljubezni, temveč jo tudi pokaže do najbolj revnih, do najbolj nebogljenih. Najpomembnejše sredstvo prenašanja, širjenja evangelija je verodostojno služenje sočloveku,« je odgovoril sombotelski škof dr. János Székely.

- **Prisluhnilo tudi mi Bogu. L.R.H. Porabje, Monošter, 1. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 5, str. 5**

Pri prvi slovenski sveti maši v Monoštru v letošnjem letu je gospod vikar Franc Režonja v svoji pridigi predstavil kot vzor za vernike življenje preroka Jone, ki je zmeraj ubogal Boga.

- **Na mladih kmetih podeželje stoji. Tekst: E. Ružič. Porabje, Monošter, 1. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 5, str. 6**

Gornja Radgona: Letos šest različnih sejmov z najpomembnejšim – Agra

Vodstvo Pomurskega sejma v Gornji Radgoni (predsednik uprave Janez Erjavec) je pohitelo z letošnjo napovedjo dogodkov, ki se bodo zvrstili od aprila do jeseni, z najpomembnejšim, kmetijsko- živilskim sejmom Agra, ki bo od 25. do 30. avgusta. Novinarsko konferenco so imeli tik preden so v Berlinu odprli Zeleni teden, največji kmetijski sejem na svetu, na katerem sodeluje že vrsto let tudi Slovenija. Pred leti sem, v skupini novinarjev, obiskal Zeleni teden in ugotovil, da je en dan za ogled le toliko, da obiskovalec začuti velikost razstave.

Kot je bila pred dvema letoma država partnerica Agre Madžarska, lani Kitajska, bo letos nekdanja najjužnejša jugoslovanska republika, zdaj samostojna Makedonija. Slogan 56. Agre bo »Na mladih kmetih podeželje stoji.«

Na lanskih štirih sejmih so našeli okoli 140 tisoč obiskovalcev iz Slovenije, sosednjih Avstrije, Hrvaške, Madžarske in tudi iz drugih evropskih držav. Največ obiskovalcev je vedno na Agri – mednarodnem kmetijsko- živilskem sejm, dobro obiskane pa so bile tudi ostale sejske prireditve. Gornjeradgonski mednarodni kmetijsko živilski sejem je ob Celjskem obrtnem Sejmu najpomembnejši tovrstni dogodek v Sloveniji, sicer pa bo letos ob mednarodnem kmetijsko-živilskem v Gornji Radgoni še pet sejmov, najprej spomladi bienalni sejem gradbeništva, energetike, komunale in obrti Megra, istočasno še sejem trajnostnih tehnologij Green. Aprila bo tretje leto zapored sejem Medical, jeseni pa še bienalni mednarodni sejem obrambe, varovanja, zaščite in reševanja Sobra, na katerem bo državno tekmovanje gasilcev. Pričakujejo jih kar 5 tisoč. Slogan Agre 2018 bo, kot zapisano v naslovu, Na mladih kmetih svet stoji, posebna pozornost pa namenjena svetovnemu dnevu čebel, 20. maju, ki je bil proglašen na pobudo Slovenije, pridelovanju hrane iz naše bližine, generacijski pomladitvi, kar lahko povežemo z osnovnim sloganom, na inovativnosti, znanju in povezovanju, trajnostnem razvoju, gospodarjenju z gozdovi, kmetijski tehniki, ki s svojo pestrostjo, zlasti pa z novostmi, vsako leto vzbudi veliko pozornost, ekološkemu kmetovanju in drugim področjem. Zmeraj so zanimivi zasejani manjši nasadi poljščin, ki jih je na slovenskih njivah nekoliko manj, kot sta ajda, ki sicer postopoma pridobiva na pomenu, še zlasti pa lan, ki ga skoraj nikjer ne gojijo več. Svoj stalni prostor ima tudi Srednja biotehniška šola Rakičan. Do zdaj znane države, ki bodo sodelovale na Agri, so Avstrija, Madžarska, Hrvaška, Italija, Srbija posebej z Vojvodino, nekdanjo žitnico Jugoslavije, Turčija in zagotovo še katera.

Z mednarodnim kmetijsko živilskim sejmom Agra je povezan tudi Agroslovlak, manjšinska koordinacija, v katero je vključena razvojna agencija Slovenska krajina iz Porabja, iz Avstrije Skupnost južnokoroških kmetov in kmetov, iz Italije Kmečka zveza Trst in iz Hrvaške Kmetijsko - izobraževalna skupnost Gorski kotar. Tako je Porabje že vrsto let ustrezno zastopano na Agri. Stojnica razvojne agencije je na prostoru, kjer gre mimo, in se tudi zaustavi, večina obiskovalcev sejma.

Pomurski sejem je z leti razširil svoj program na skoraj celo leto in se tudi kadrovsko okrepil, da zaposleni in sodelavci zmorejo speljati vse projekte, ki niso samo tik pred odprtjem sejmov in med njimi, marveč tudi vmes, kajti v okviru sejma potekajo tudi številna ocenjevanja vin, mlečnih in mesnih izdelkov, živine pa tudi tehnike.

- **Forum o urbanistični podobi Monoštra. L.R.H. Porabje, Monošter, 1. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 5, str. 6**

Pripravljena sta Priročnik o urbanistični podobi mesta Monošter in osnutek uredbe o zaščiti urbanistične podobe mesta. Delovno gradivo je na forumu občanov predstavil Gábor Kiss, glavni mestni urbanist. Strokovnjak je izpostavil, da dokumenta, ki sta bila sestavljena v zadnjih šestih mesecih, kažeta trenutno stanje mesta, v njiju ima posebno mesto zaščita stavbarske dediščine na naravno zaščiteneh območjih. Poudaril je tudi, da so v predmestjih Monoštra – med njimi je tudi Slovenska ves s Slovenci in Rábafüzes z Nemci (Hienczi) – evidentirali stavbno dediščino, ki je precej različna.

- **Ura pravljic malo drugače. Besedilo: Nino Gumilar, učitelj asistent. Porabje, Monošter, 1. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 5, str. 7**

V okviru projekta Ranljivi ranljivim nas je v četrtek, 11. januarja 2018, obiskala Ljutomerska knjižnica, ki je gornjeseniškim učencem od 1. do 4. razreda pripravila uro pravljic.

Sodelovanje s Splošno knjižnico Ljutomer, ki se je na nek način začelo že prejšnje šolsko leto, se nadaljuje tudi v tekočem šolskem letu. Bralno potovalna malha, kot oni imenujejo obisk knjižničarke, ki s knjigami pride na dom, se je tokrat ustavila

pri nas: na DOŠ Jožefa Košiča na Gornjem Seniku. S polno vrečo knjig, ki so bile najrazličnejših vsebin in oblik (od navadnih slikanic, do 3D knjig, knjig za slepe in slabovidne ...), je knjižničarka obiskala učence razredne stopnje. Učenci so lahko knjige prelistali, pretipali in si jih pogledali podrobneje. Prav tako so vsi učenci dobili tudi dve knjižni darilci, broško ter nalepko z logotipom »bralno potovalna malha«. Bili so navdušeni.

Drugi del pravljíčne ure pa je bil seveda namenjen pravljícam. Najprej je knjižničarka nazorno in s pomočjo slikanice za slepe in slabovidne (poleg navadnega besedila je napisana tudi v brajlovi pisavi) predstavila pravljíco Žiga špaget gre v svet, zatem pa še pravljíco Tigrasta preproga. Obe pravljíci je pripovedovala zelo počasi, s pomočjo slikanic, tako da so učenci res lahko razumeli in sledili zgodbama. Seveda pa smo na koncu ure razumevanje jezika tudi preverili. Pravljíčno uro smo zaključili še z nekaj enostavnimi ugankami.

Ura pravljíc je prehitro prišla h koncu, zato smo sklenili, da takšno stvar moramo še ponoviti. Vsi vemo, da je branje in z njim povezana bralna pismenost dandanes pri mladih zelo na nizkem nivoju, zato je takšna vrsta spodbude zagotovo zelo pomembna, da bi otroci več in z večjim veseljem posegali po knjižnem gradivu. Najlepša hvala celotnemu timu Splošne knjižnice Ljutomer za ta dogodek, posebej pa ge. Sandri Šómen za izvedbo pravljíčne ure. Upamo in se veselimo, da bo »bralno potovalna malha« kaj hitro spet prišla na Senik.

- **Pustna predstava. Agica Holecz, ravnateljica. Porabje, Monošter, 1. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 5, str. 7**

16. januarja smo imeli dve predstavi v kulturnem domu v Števanovcih. Dopoldne so nastopili lutkarji v okviru bralne značke, ob pol dvanajstih se je začela predstava za najmanjše iz vrtca in za učence nižjih razredov o pustnem času. Tiger in svinja sta predstavila, kako se je treba pripraviti na pust v gozdu. Igra je bila povezana z veliko informacij, igralca sta vključila tudi občinstvo.

- **Odlikovanje ob Dnevu madžarske kulture. L.R.H. Porabje, Monošter, 1. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 5, str. 7**

Na proslavi ob dnevu madžarske kulture je prejela odlikovanje monoštrske občine »Za prosveto Monoštra« referentka občine Judit Domiter. Odlikovanka je leta 1993 diplomirala na Visoki učiteljski šoli Dániel Berzsenyi kot učiteljica razredne stopnje iz slovenščine in zemljepisa. Na monoštrski občini je zaposlena od 1996. leta. Odlikovanje ji je izročil župan Gábor Huszár.

- **Od narodnostnih študijev poudarjen pedagoški. –dm-. Porabje, Monošter, 1. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 5, str. 10**

Februarja 2017 je Univerzitetno središče Savaria v Sombotelu prešlo pod okrilje budimpeštanske Univerze Loránd Eötvös, od tedaj ga poznamo pod akronimom ELTE-SEK. Na tej visokošolski ustanovi poteka (pod različnimi imeni) že več kot tri desetletja tudi izobraževanje učiteljev slovenskega jezika in književnosti. Letos 24. Januarja je univerzitetno središče priredilo dan odprtih vrat, na katerem so se predstavile vse fakultete, oddelki in študijske smeri na ustanovi. O položaju izobraževanja učiteljev in profesorjev narodnostnih jezikov smo povprašali sombotelskega prorektorja za koordinacijo dr. Istvána Németha.

- Gospod prorektor, ali je izobraževanje na humanističnih oz. pedagoških smereh postalo kaj drugačno, odkar deluje vaša ustanova pod okriljem ELTE?

»Priključitev je odprla nove dimenzije. Poleg študijskih programov za osnovnošolske učitelje smo letos prvič razpisali študijske programe za srednješolske profesorje. To vsekakor naznanja prihod univerze ELTE v zahodnoprekodonavsko regijo in predstavlja nedvomno sporočilo, da želi naša univerza postati središče izobraževanja pedagogov v tem prostoru.«

- Vaša ustanova že dolga leta izobražuje narodnost narodnostne, in sicer slovenske ter hrvaške učitelje. Ali se bo to nadaljevalo?

»Izobraževanje učiteljev je pomemben cilj in naloga naše ustanove, tako prispeva k dobremu delovanju celotne družbe. V regiji imamo zelo dobre odnose s slovensko, hrvaško in nemško narodnostjo. Radi pa bi nekoliko spremenili svoj profil: namesto programov na stopnji BA bomo dali poudarek na izobraževanje narodnostnih učiteljev na razrednem in predmetnem pouku, kar je še kako pomembno za skupnosti. Neka narodnost lahko živi samo preko svoje materinščine, in če ji mi otežimo uporabo le-te - torej ne izobražujemo pedagogov, ki bi ohranjali in razvijali jezik od najmlajših let -, so programi na MA stopnji in doktorski študiji nesmiselni. Na to dejstvo se želimo osredotočiti, torej v svoj portfelj uvrščamo programe za narodnostne učitelje na razredni in predmetni stopnji, za enkrat za Slovence in Hrvate, nekoliko kasneje pa še za Nemce.«

- Ali bo dovolj primernih kandidatov za te študijske programe?

»Te študijske smeri so izrednega pomena, zato jih bomo izvajali ne glede na število prijavljenih. Sicer pa se tudi sami trudimo za razrešitev problema: če bomo lahko na več šol poslali res ustrezne učitelje in profesorje, menim, da se bo vprašanje sčasoma uredilo. Saj bodo tudi dijaki ugotovili, da lahko študirajo v svoji materinščini in da imajo tudi s tem jezikom perspektive v tem prostoru. V preteklosti so ta vidik nekoliko zapostavljali, zdaj pa nam ELTE ponuja nove možnosti tudi na tem področju.«

- Ali načrtujete s študijem slovenščine in hrvaščine na dolgi rok?

»Niti pri izobraževanju pedagoških kadrov ne delujemo za sedanjí trenutek, najkrajši študijski cikel traja 4+1 leto, daljši pa celo 5+1. Tako je tudi pri narodnostnih smereh. Delo, ki ga opravimo sedaj, se bo obrestovalo čez nekaj ali celo deset let. Če pa ne ukrepamo, bodo posledice take, kot jih nočemo videti v prihodnosti.«

Pri stojnici Centra za humanistične študije (BTC) smo srečali predstojnico te organizacijske enote, kamor spadata tudi katedri za slovenski in hrvaški jezik s književnostma. Dr. Katalin Molnár Horváth nam je pojasnila nekaj podrobnosti v zvezi z narodnostnima študijskima smerema.

- Gospa predstojnica, komu priporočate ta študija, koga vabite?

»Predlagamo ju vsem, ki se zanimajo za narodnostna jezika oziroma za jezika sosednjih držav. Še posebej vabimo tiste, ki so odraščali v narodnostnih družinah, prihajajo torej iz narodnostnega okolja. Oni namreč že razpolagajo z jezikovnim znanjem, kar pomeni ogromno prednost pri študiju. Pričakujemo pa vsakogar, saj se lahko začne študirati tudi brez predznanja.«

- Kakšne možnosti obstajajo za tiste, ki bi želeli kasneje poučevati dva predmeta?

»Zelo smo veseli, da lahko izvajamo ob programih 4+1 tudi programe 5+1, torej tiste za srednješolske profesorje. V primeru teh programov se lahko humanistične smeri povežejo s smermi madžarščina, zgodovina in angleščina. Zanimivo povezavo pa predstavljajo kombinacije z naravoslovnimi predmeti, in sicer z matematiko, fiziko, zemljepisom in biologijo. Na voljo je tudi telesna vzgoja. Kandidat lahko torej narodnostni študij poveže z vsemi pedagoškimi smermi, ki jih potrebujejo na šoli, kjer naj bi se kasneje zaposlil. Ali če je za kaj še posebej nadarjen.«

- Ali so na voljo tudi kakšni nepedagoški programi?

»Za nas je pomembno predvsem izobraževanje pedagoških kadrov, saj v regiji že zdaj primanjkuje učiteljev. Ohranili pa smo prvostopenjski smeri pri obeh narodnostih, to sta narodnostni slovenski jezik in narodnostni hrvaški jezik kot del prvostopenjskega študija slavistike. Tudi ta program je zelo lep, poučujejo se tudi drugi slovanski jeziki. Del uvodnih predavanj je v madžarščini, kakor pa narašča znanje študentov, kolegi prehajajo na dani jezik.«

- Ali ste povezani z matičnima domovinama?

»Obe matici sta naši sosedi in imamo zelo dobre odnose z njima. Naši študentje se lahko tam izobražujejo semester ali več s pomočjo štipendij, na voljo pa so tudi štipendije ERASMUS, preko katerih je moč priti v države, kjer se jezika poučujeta.«

- Ali se je kaj spremenilo na narodnostnih katedrah po združitvi z univerzo ELTE?

»Pri narodnostnih smereh ni bistvene razlike, s kolegi na ELTE smo namreč sodelovali že pred združitvijo. Pri nas imamo študijske smeri narodnostni slovenski jezik in narodnostni hrvaški jezik, oba jezika pa se predavata tudi v Budimpešti. Bilo je, ko so kolegi kolegi z ELTE predavali pri nas, in tudi naši sodelavci so kdaj pa kdaj nastopili v Budimpešti. To sodelovanje je zdaj dobilo institucionalni okvir, stiki so se prenesli na dnevno raven.«

- Kakšna je prihodnost 'malih kateder'?

»Trdno verujem, da ta prihodnost obstaja. Tukaj na Madžarskem se podpirajo narodnostne smeri in lahko pripadniki določenih skupnosti študirajo v materinščini. To velja tudi za študente z madžarskim maternim jezikom v Sloveniji in na Hrvaškem. Te stvari se urejajo obojestransko, z meddržavnimi sporazumi. Upajmo, da tako tudi ostane.«

Rok za prijavo na visokošolske zavode na Madžarskem je 15. februar 2018.

Mladina

- Peter Petrovčič. Še širi izgubljena leta: tudi v tem mandatu politika za zmanjšanje prepada med romsko politiko in večinskim prebivalstvom ni naredila nič. Prej nasprotno. Mladina, št. 4, 26. Jan. 2018, str. 34-35
- Dr. Vesna Rijavec – dekanja Pravne fakultete Maribor: «Niti zavedamo se ne, kako zelo načeta je zadnja meja naše osebnosti»/Vasja Jager. Mladina, št. 4, 26. Jan. 2018, str. 39-42
- Peter Petrovčič. Bankrotirana svoboda govora: v Sloveniji lahko še vedno brez skrbi hujskaš proti drugačnim in manjšinam, a bog ne daj, da si preveč kritičen do nosilcev oblasti. Mladina, št. 4, 26. Jan. 2018, str. 43

Reporter

- Ivan Puc. Alpski Hrvati in panonski Slovenci. Reporter, št. 5, 29. jan, str. 24, str. 24-25
- Ivan Puc. Ne pustim si vse življenje lagati: Alenka Puhar, književnica in publicistka, nekdanja novinarka. Reporter, št. 5, 29. jan, str. 24, str. 26-32
- Ivo Žajdela. Kocbekovo pismo škofu Rožmanu (1.) Reporter, št. 5, 29. jan, str. 24, str. 52-54

Periodične publikacije – kazala

- ŠOLSKA KRONIKA / SCHOOL CHRONICLE 2017/1-2
Šolska kronika - SSM Slovenski Šolski Muzej
<http://www.ssolski-muzej.si/slo/schoolchronicles.php>
<http://www.ssolski-muzej.si/slo/schoolchronicles.php?action=detail&item=348>
- ŠOLSKA KRONIKA / SCHOOL CHRONICLE 2017/3
Šolska kronika - SSM Slovenski Šolski Muzej
<http://www.ssolski-muzej.si/slo/schoolchronicles.php?action=detail&item=349>
- Nations and Nationalism, January 2018, Volume 24, Issue 1
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/nana.v24.1/issuetoc>
- Etnolog, Slovenski etnografski muzej
<http://www.etno-muzej.si/si/etnolog/revija-etnolog>
<http://www.etno-muzej.si/si/etnolog/etnolog-27-2017>
- Intercultural Education, Volume 28, Issue 6, December 2017
<http://www.tandfonline.com/toc/ceji20/28/6?nav=toclist>